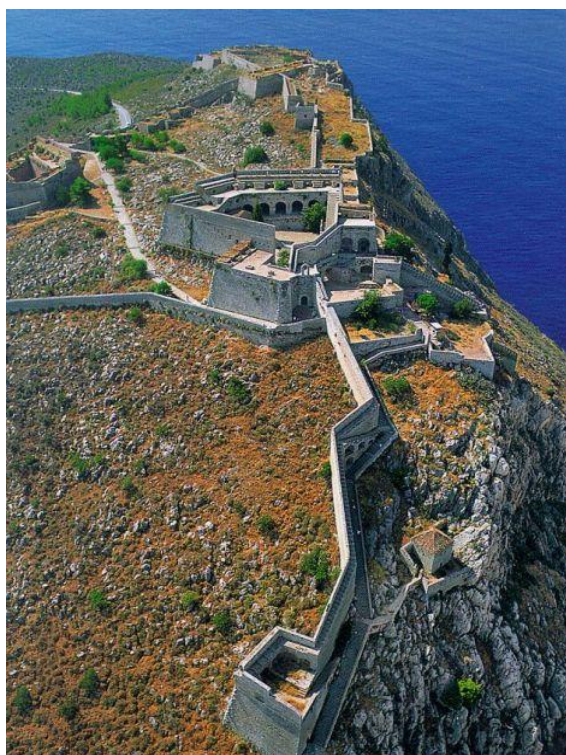

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ

ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Επιμέλεια:
Μοσχονά Ελένη
Α.Μ.: 20329

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:
Ευαγγελία Γεωργιτσογιάννη
Μέλη:
Ελένη Θεοδωροπούλου
Ροΐδω Μητούλα

2008

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά, καταρχάς, την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου, κ. Ευαγγελία Γεωργιτσογιάννη, για την πολύτιμη βοήθεια της και τις χρήσιμες υποδείξεις της στην εκπόνηση της εργασίας και την αναζήτηση πληροφοριών, επίσης τις κυρίες Ε. Θεοδοροπούλου και Ρ. Μητούλα για την άριστη συνεργασία που υπήρξε.

Ευχαριστώ πολύ, επίσης, την κυρία Παπαιωάννου (ιδρύτρια του Πελοποννησιακού Λαϊκού Ιδρύματος), τον κύριο Αντωνιάδη (αρχαιολόγο της Δ' Εφορείας Αρχαιοτήτων), καθώς και τις κυρίες Σταύρου και Χρονοπούλου (υπεύθυνες του Πολιτιστικού Τμήματος του Δήμου Ναυπλιέων).

Τέλος, ευχαριστώ την οικογένειά μου για τη συμπαράσταση και την υπομονή που έδειξαν κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της πτυχιακής εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Θέληση όλων αποτελεί η εκ βάθους γνωριμία με τον τόπο τους. Η παρούσα πτυχιακή μελέτη αναφέρεται εκτενώς στην τοπική ιστορία, αλλά και τον πολιτισμό της πόλης του Ναυπλίου από αρχαιοτάτων μέχρι νεώτερων χρόνων.

Απώτερος σκοπός της εργασίας ήταν η χαρτογράφηση της πόλης και η πλήρης καταγραφή των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων της, που την έχουν καταστήσει εδώ και χρόνια ένα από τα ιστορικότερα μέρη της Ελλάδας.

Για τη συλλογή των στοιχείων και την εκπόνηση της εργασίας ακολουθήθηκε σειρά επισκέψεων σε όλα τα Μουσεία της πόλης, τους Δημόσιους Φορείς και τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Ναυπλίου «Ο Παλαμήδης». Έγινε επεξεργασία του ιστορικού υλικού και εκτενής μελέτη των πηγών, ενώ πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με σημαντικά πρόσωπα της πόλης για την αποφυγή λαθών, παραλήψεων ή εσφαλμένων εντυπώσεων.

Θεωρείται ότι ο σκοπός της εργασίας έχει επιτευχθεί, αφού εξαντλήθηκε κάθε υλικό το οποίο θα μπορούσε να δώσει περισσότερες και σαφέστερες πληροφορίες για το συγκεκριμένο θέμα. Ελπίζεται ότι η έρευνα που πραγματοποιήθηκε θα αποτελέσει το έναυσμα για να ασχοληθούν κάποιοι άνθρωποι περαιτέρω με το αντικείμενο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ	
1.1. ΙΣΤΟΡΙΑ	11
1.2. ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑ	14
1.3. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΝΑΥΠΛΙΟΥ	20
2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΒΥΖΑΝΤΙΟ & ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑ	
2.1. ΙΣΤΟΡΙΑ	34
2.2. ΑΓΙΑ ΜΟΝΗ ΝΑΥΠΛΙΟΥ	38
2.3. ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ.....	39
2.4. ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ	40
3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ & ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ	
3.1. ΙΣΤΟΡΙΑ	42
3.1.1. Η πρώτη Βενετοκρατία (1389-1540)	42
3.1.1.1.Ιστορία.....	42
3.1.1.2.Έργο της πρώτης Βενετοκρατίας	43
3.1.2. Η πρώτη Τουρκοκρατία (1540-1686)	45
3.1.3. Η δεύτερη Βενετοκρατία (1686-1715).....	47
3.1.4. Η δεύτερη Τουρκοκρατία (1715-1822).....	49
3.2. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ	51
3.3. ΠΑΛΑΜΗΔΙ.....	54
3.4. ΜΠΟΥΡΤΖΙ	66
3.5. ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ	68
3.5.1. Άγιος Γεώργιος.....	68
3.5.2. Άγιος Σπυρίδωνας	70
3.5.3. Άγιος Αντώνιος	72
3.5.4. Άγιος Νικήτας	73
3.5.5. Άγιος Νικόλαος	73
3.5.6. Παναγία	74
3.6. ΖΩΓΡΑΦΟΙ.....	75
3.6.1. Κακαβάς Δημήτρης.....	75
3.6.2. Κακαβάς Μαρίνος.....	75
3.6.3. Κακαβάς Θεοδόσιος.....	76
3.6.4. Κακαβάς Θεόδουλος	76

3.6.5. Μόσχος Γεώργιος.....	76
3.6.6. Μόσχος Δημήτριος.....	77
3.6.7. Μόσχος Νικόλαος	78
3.6.8. Μαρίνος.....	75
4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΝΕΩΤΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑ	
4.1. ΙΣΤΟΡΙΑ	79
4.2. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ	84
4.2.1. Εισαγωγικά.....	84
4.2.2. Σημαντικοί δρόμοι του Ναυπλίου	90
4.2.3. Σημαντικά μέρη του Ναυπλίου	99
4.3. ΤΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΝΑΥΠΛΙΟΥ.....	111
4.4. ΤΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ.....	112
4.5. Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΝΑΥΠΛΙΟΥ «Ο ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ».....	114
4.6. ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ «ΣΤΑΘΜΟΣ».....	115
4.7. ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΟΜΠΟΛΟΓΙΟΥ	116
4.8. ΕΘΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ – ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΟΥΤΖΟΥ – ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΝΑΥΠΛΙΟΥ	118
4.9. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΝΑΥΠΛΙΟΥ	120
4.10. Ο ΤΥΠΟΣ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ	121
4.11. Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ	137
4.11.1. Ποίηση – Λογοτεχνία	137
4.11.1.1. Εμμανουήλ Λυκούδης.....	138
4.11.1.2. Ανδρέας Νικολαράς	138
4.11.1.3. Μήτσος Παπασπύρου.....	139
4.11.1.4. Δημήτριος Κακλαμάνος	139
4.11.1.5. Ευγενία Ζωγράφου	140
4.11.1.6. Άγγελος Χαδιαράκος.....	140
4.11.1.7. Τάκης Φρεδιανός.....	141
4.11.1.8. Αλέξανδρος Βυζάντιος.....	141
4.11.1.9. Αχιλλέας Παράσχος	142
4.11.1.10. Μιχαήλ Λαμπρινίδης	143
4.11.1.11. Άγγελος Τερζάκης	144
4.11.1.12. Νίκος Καρούζος	146
4.11.1.13. Στέφανος Δάφνης.....	148
4.11.1.14. Αντώνης Λεκόπουλος – Αναπλιώτης	149

4.11.1.15. Αλέκος Μουτζουρίδης	150
4.11.1.16. Θεόδωρος Κωστούρος	151
4.11.1.17. Τάκης Δημόπουλος	152
4.11.1.18. Νίκος Καραγιάννης	153
4.11.1.19. Τερέζα Ρούβαλη – Παπαδόγιαννη	153
4.11.1.20. Ρένος Γραικός	154
4.11.1.21. Πέτρος Πετρήs	154
4.11.1.22. Ντιάνα Αντωνάκας	154
4.11.1.23. Κώστας Θεοφανόπουλος	155
4.11.1.24. Φάνης Λελεμής	156
4.11.1.25. Τάκης Πετρουλάς.....	156
4.11.1.26. Πάνος Λιαλιάτσης	158
4.11.2. Εικαστικοί καλλιτέχνες	158
4.11.3. Μουσικοί καλλιτέχνες	159
4.12. Εκδηλώσεις Δήμου Ναυπλιέων	160
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	165
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	168

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της εργασίας ήταν η χαρτογράφηση της πόλης και η πλήρης καταγραφή των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων της, που την έχουν καταστήσει ένα από τα ιστορικότερα μέρη της Ελλάδας.

Για τη συλλογή των στοιχείων και την εκπόνηση της εργασίας ακολουθήθηκε σειρά επισκέψεων σε όλα τα Μουσεία της πόλης, τους Δημόσιους Φορείς και τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Ναυπλίου «Ο Παλαμήδης». Έγινε επεξεργασία του ιστορικού υλικού και εκτενής μελέτη των πηγών, ενώ πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με σημαντικά πρόσωπα της πόλης για την αποφυγή λαθών, παραλήψεων ή εσφαλμένων εντυπώσεων.

Η πτυχιακή εργασία χωρίζεται σε τέσσερα κεφάλαια, βάσει των τεσσάρων ιστορικών χρονικών περιόδων που γνώρισε η χώρα μας.

Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στην αρχαιότητα. Γίνεται εκτενής καταγραφή των γεγονότων που συνέβησαν εκείνη την εποχή, καθώς επίσης αναλυτική περιγραφή της Ακροναυπλίας. Επιπλέον, αναφορά γίνεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ναυπλίου, στο οποίο εκτίθενται αντικείμενα όλου του φάσματος της ιστορίας του ελληνικού πολιτισμού από διάφορες θέσεις της Αργολίδας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην εποχή του Βυζαντίου και της Φραγκοκρατίας. Καταγράφονται τα ιστορικά γεγονότα που έλαβαν χώρα κατά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Επιπροσθέτως, ξεχωριστές ενότητες του κεφαλαίου αποτελούν η Αγία Μονή, η Καθολική Εκκλησία και η Αγία Σοφία, που είναι σημαντικά κτίσματα για την περιοχή μέχρι και σήμερα.

Το τρίτο κεφάλαιο περιγράφει την κατάσταση που επικράτησε στο Ναύπλιο κατά τη διάρκεια της Βενετοκρατίας και της Τουρκοκρατίας. Γίνεται μνεία στην αρχιτεκτονική της πόλης, η οποία παρουσιάζει ιδιαίτερη ακμή κατά την πρώτη και δεύτερη Βενετοκρατία, ενώ μελετώνται λεπτομερώς το κάστρο του Παλαμηδίου, το Μπούρτζι, καθώς και οι εκκλησίες του τόπου. Επιπλέον, καταγράφονται όλοι οι σημαντικοί ζωγράφοι που έζησαν εκείνη την εποχή και προσέφεραν σημαντικά έργα, κυρίως αγιογραφίες, που σώζονται μέχρι και σήμερα.

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο της πτυχιακής εργασίας εξιστορούνται όλα τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας και την ανάδειξη της πόλης σε πρωτεύουσα. Αναφέρονται οι σημαντικότεροι δρόμοι του Ναυπλίου, καθώς επίσης τα ιστορικότερα μέρη και μνημεία. Δίνονται εκτενείς πληροφορίες για το Πολεμικό Μουσείο Ναυπλίου, το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, το Παιδικό Μουσείο «Σταθμός», το Μουσείο Κομπολογιού και το Παράρτημα της Εθνικής Πινακοθήκης. Παράλληλα, δεν θα ήταν δυνατόν να μην αναφερθεί η αξία της Δημοτικής Βιβλιοθήκης «Ο Παλαμήδης» για τους

κατοίκους της πόλης, αφού σε αυτή υπάρχει μεγάλος αριθμός βιβλίων, περιοδικών, εφημερίδων και δελτίων. Επιπροσθέτως, γίνεται αναφορά στο Πανεπιστήμιο που βρίσκεται στο Ναύπλιο και στεγάζει το Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, καθώς και στον τοπικό τύπο της περιοχής, που ακμάζει μέχρι τις μέρες μας. Έπειτα, δίνονται στοιχεία για τον πνευματικό κόσμο του Ναυπλίου, συγκεκριμένα για τους ποιητές, λογοτέχνες, εικαστικούς καλλιτέχνες και μουσικούς που κατάγονται από εκεί. Στην τελευταία ενότητα της εργασίας καταγράφονται και περιγράφονται οι εκδηλώσεις που έχουν καθιερωθεί πλέον στην πόλη και γίνονται υπό την αιγίδα του Δήμου Ναυπλιέων και της Δ.Ε.Π.Α.Ν.

Το Ναύπλιο λέγεται και Ανάπλι και είναι πόλη της Πελοποννήσου και πρωτεύουσα του νομού Αργολίδας και της επαρχίας Ναυπλίας. Είναι χτισμένη στο μυχό του Αργολικού κόλπου και έχει πληθυσμό 12.609 κατοίκους, ενώ είναι έδρα του δήμου Ναυπλίου, που έχει 12.611 κατοίκους και περιλαμβάνει και το Μπούρτζι.

Οι μύθοι που αναφέρονται στο απώτατο παρελθόν της αρχαίας πόλης Ναυπλίας συνδέεται με τα νερά, τη βροχή, τις πηγές, τη βλάστηση, τις λατρευτικές ιεροτελεστίες της Λέρνας, το «άνυδρο και πολυδίψιον Άργος», αλλά και με την ανοικτή θάλασσα, τα μακρινά ταξίδια των ναυτικών και τους επικίνδυνους πλόες τους, που τους διαφεντεύουν οι θαλασσινοί δαίμονες.

Οικιστής της Ναυπλίας και επώνυμος ήρωας είναι ο Ναύπλιος, γιος του κυρίου των υδάτων, του θεού Ποσειδώνα και της κόρης των πηγών, της Δαναΐδας Αμυμώνης.

Σύμφωνα με την παράδοση, όταν ο Δαναός ο μετέπειτα γενάρχης των Αργείων, έφτασε με τις πενήντα θυγατέρες του στο Άργος από την Αίγυπτο, όλη η περιοχή ήταν «άνυδρη», επειδή ο θεός Ποσειδώνας είχε θυμώσει και είχε προκαλέσει ξηρασία εξαιτίας του Ινάχου ποταμού, ιδρυτή της πόλης, που είχε ευνοήσει με την ψήφο του την Ήρα ή την Αθηνά στον ανταγωνισμό της με το θεό της θάλασσας. Ο Δαναός τότε έστειλε τις κόρες του να βρουν νερό. Η Αμυμώνη ανακάλυψε μια πηγή αλλά μόλις πλησίασε να πάρει από το νερό της, η πηγή εξαφανίστηκε μέσα στη γη. Τότε έριξε ένα βέλος, αλλά αυτό πέτυχε ένα Σάτυρο, ο οποίος επιχείρησε να της επιτεθεί. Τότε παρουσιάστηκε ο Ποσειδώνας, ο Σάτυρος φοβήθηκε κι έφυγε, ενώ η Αμυμώνη ευχαριστημένη δέχτηκε να ζευγαρωθεί μαζί με το θεό που την οδήγησε να βρει νερό στη πηγή της Λέρνας.

Ο Ναύπλιος γεννήθηκε στην Εύβοια, στον τόπο όπου η μητέρα του, μετά το σμίξιμο της με τον Ποσειδώνα, οδηγήθηκε από τα κύματα. Όταν ήταν νέος, πήρε μέρος στην Αργοναυτική εκστρατεία. Έγινε σπουδαίος θαλασσοπόρος και, ως εξαίρετος αστρονόμος, ανακάλυψε τον αστερισμό της μικρής Άρκτου. Από την Εύβοια ξεκίνησε με τα πλοία του κι ήρθε και άραξε στον μυχό του Αργολικού κόλπου, στη θέση «Απόβαθρος» μπροστά στη βραχώδη χερσόνησο. Εκεί έκτισε την πόλη Ναυπλία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

1.1 ΙΣΤΟΡΙΑ

Ελάχιστες είναι οι πληροφορίες που έχουμε για την αρχαία Ναυπλία και τους κατοίκους της. Όσα γνωρίζουμε, τα χρωστάμε κυρίως στον γεωγράφο Στράβωνα (VIII, 368-9) και στον περιηγητή Πausανία (II, 38,2-3). Υπάρχει, ακόμα, μια σπάνια μνεία του Ναυπλίου από την κλασσική εποχή. Στον «Ορέστη» του Ευριπίδη αναφέρεται ότι στο λιμάνι του Ναυπλίου αποβιβάστηκε ο Μενέλαος επιστρέφοντας από την Τροία, για να πάει στο Άργος (στίχοι 53-56).

Περιορισμένα είναι και τα αρχαιολογικά ευρήματα που έχουν βρεθεί και αποδεικνύουν την ιστορία της πόλης κατά τους αρχαίους χρόνους. Παραμένει, όμως, βέβαιο ότι ο τόπος κατοικήθηκε το αργότερο κατά την Νεολιθική εποχή. Η ευλύμενη Ναυπλία πρέπει να υπήρξε το λιμάνι της προϊστορικής Τίρυνθας και η Ακροναυπλία, η βραχώδης χερσόνησος που πάνω της υψώθηκαν τα προστατευτικά τείχη όλων των πολιτισμών που διαδέχθηκαν την πρώτη της οχύρωση, ελάχιστα ίχνη διατηρεί από την πρώτη αυτή κατοίκηση. Ένα μικρό τμήμα από το κυκλώπειο μυκηναϊκό τείχος της υπάρχει ακόμα κοντά στη νότια γωνία του κάστρου των Τόρων, το οποίο δηλώνει την ύπαρξη οχυρωμένης μυκηναϊκής ακρόπολης. (Χαριτωνίδου, 1955)

Η αποκάλυψη ενός μεγάλου νεκροταφείου στους βόρειους πρόποδες του απόκρημνου Παλαμηδίου, στις περιοχές της Ευαγγελίστριας και μακρύτερα της Πρόνοιας, μαρτυρά την ύπαρξη ενός αντίστοιχου οικισμού της πρωτοελλαδικής και της μυκηναϊκής εποχής. (Καρδαμίτση – Αδάμη, 1995). Τα ευρήματα των λαξευτών τάφων, αν και είναι πενιχρά, αποδεικνύουν ότι «μερικά γένη ταπεινών αρχόντων, χωρίς δύναμη και ακτινοβολία, υποταγμένα ίσως στους δυνάστες της Τίρυνθας, έχουν ταφεί εκεί στους βράχους του Παλαμηδίου, τον 12^ο π.Χ. αιώνα, όταν ο μυκηναϊκός πολιτισμός σέρνονταν στη Δύση του...» αναφέρει η Σέμνη Καρούζου (1979). Στο ίδιο νεκροταφείο βρέθηκαν ταφές των πρώιμων ιστορικών χρόνων που αποδεικνύουν τη συνέχιση της ζωής στον ίδιο χώρο.

Σε αυτούς τους χρόνους η Ναυπλία εξελίχθηκε σε αυτοδύναμη και αντίζηλη πόλη τους Άργους. Η παρουσία της στην Αμφικτιονία της Καλαυρείας και, μάλιστα, η πληροφορία ότι υπήρξε ανάμεσα στις επτά ιδρυτικές πόλεις, αποδεικνύει τη σημασία της κατά τον 8^ο π.Χ. αιώνα. Η κατακόρυφη άνοδος του Άργους με τον Φεΐδωνα και η επεκτατικότητά του οδήγησαν τις υπόλοιπες πόλεις (Πρασιές, Ναυπλία, Αρκαδικό Ορχομενό, Αθήνα, Αίγινα, Επίδαυρο, Ερμιόνη) στην σύμπληξη αντίπαλης αμφικτιονίας σαν μια αντίδραση στο αργεΐτικο κυριαρχικό

κράτος. Η ανάπτυξη της Ναυπλίας διακόπτεται τον 7^ο π. Χ. αιώνα από την κυρίαρχη δύναμη του Άργους, όταν ο Δαμοκρατίδας, ο οποίος ήταν βασιλιάς του, την κατέστρεψε ως σύμμαχος της Σπάρτης (600 π.Χ.). Όσοι από τους κατοίκους της πόλης σώθηκαν, εγκαταστάθηκαν αφού ζητήθηκε η άδεια των Σπαρτιατών, οι οποίοι ήταν φίλοι τους, στην Μεθώνη της Μεσσηνίας. Το Άργος θα πάρει τη θέση της Ναυπλίας στην αμφικτιονία, ενώ η θαλασσινή πόλη θα χρησιμοποιηθεί από τότε ως ναύσταθμος και λιμάνι των Αργείων. (Λαμπруνίδης, 1950)

Στους ελληνιστικούς χρόνους η Ναυπλία και πάλι θα αποτελέσει αξιόλογο συνοικισμό, όπως και η γειτονική Ασίνη. Γύρω στο 300 π. Χ. το δυτικό και το υψηλότερο τμήμα της Ακροναυπλίας θα οχυρωθεί με πολυγωνικό τείχος, του οποίου τμήματα διατηρούνται μέχρι σήμερα, ενσωματωμένα στις μεταγενέστερες οχυρώσεις. Ελάχιστα είναι τα κατάλοιπα από ελληνιστικές κατοικίες τα οποία βρέθηκαν πάνω στο χώρο της Ακροναυπλίας, που μαζί όμως με την ισχυρή τείχιση της πόλης αποδεικνύουν τη συνεχή σημασία της Ναυπλίας για την ασφάλεια και άμυνα της περιοχής. (Βερδελής, 1964)

Στους μετέπειτα χρόνους γίνεται μνεία της Ναυπλίας μόνο στην προ του Άργους μάχη με τον βασιλιά της Σπάρτης, Αγησίλαο, όταν «Κρήτες εις Ναυπλίαν καταδεδραμηκότες» έσωσαν τους συμμάχους που είχαν αποκλειστεί έξω από τα τείχη της κατά την στρατοπέδευση του Πύρρου.

Θα περάσουν αρκετοί αιώνες μετά την επίσκεψη του Στράβωνα και την αναφορά του στην αρχαία πόλη ως «ναυστάθμου» των Αργείων που ο περιηγητής Πausanίας θα φθάσει και αυτός στο Ναύπλιο, αλλά θα ανταμώσει ερειπωμένα τείχη και το ιερό του Ποσειδώνα, θεού της θάλασσας. Αρχιτεκτονικά μέλη που βρίσκονται εντοιχισμένα στο μεσαιωνικό τείχος της πόλης είναι πιθανόν να ανήκουν στο ναό του.

Ο Pausanίας αναφέρει ότι υπήρχε στη Ναυπλία και μια πηγή που λεγόταν «Κάναθος». Σε αυτήν, όπως έλεγαν οι Αργείοι, λουζόταν η Ήρα και ξαναγινόταν Παρθένος κάθε χρόνο. Η τελετή αυτή ήταν μυστική με απόρρητη ιεροτελεστία. Η πηγή αυτή ταυτίζεται με την ακόμα ρέουσα πηγή της Άρειας στην Αγία Μονή. Σύμφωνα με άλλους η πηγή βρισκόταν στις υπώρειες του Προφήτη Ηλία, πολύ κοντά στο Ναύπλιο. Με την εμφάνιση του Χριστιανισμού οι αρχαίοι θεοί χάνουν σιγά-σιγά τους πιστους τους. Τα ιερά τους αφανίζονται και μέσα στους πρώτους χριστιανικούς αιώνες καλύπτονται από το χώμα της ευεργετικής γης, περιμένοντας σιωπηλά την αποκάλυψή τους. (Λαμπруνίδης, 1975)

Εικόνα 1.1. Κατάλοιπα της ελληνιστικής οχύρωσης στη βάση του βενετσιάνικου πύργου της Ακροναυπλίας.

1.2 ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑ

Η μακρόστενη βραχώδης χερσόνησος που εισχωρεί στη θάλασσα του αργολικού κόλπου, σχηματίζοντας την ανατολική πλευρά του μυχού του, ενώνεται στα ανατολικά της μόνο με μια στενή λωρίδα γης με το ψηλό και απόκρημνο λόφο του Παλαμηδίου, καθώς και με την υπόλοιπη αργολική γη. Στις βόρειες υπώρειές της απλώνεται η πόλη του Ναυπλίου, δημιουργημένη σε αυτή τη θέση από τα τέλη του 15^{ου} αιώνα.

Εικόνα 1.2. Ακροναυπλία

Το χαμηλό ύψωμά της (μόλις 85 μ. πάνω από τη θάλασσα) είναι αυτό που χρησιμοποιήθηκε συνεχώς από τους απώτατους χρόνους της προϊστορίας αυτής της πόλης και στη ροή των αιώνων της ύπαρξής της μέχρι τις μέρες μας.

Από τους αρχαίους χρόνους ως τα τέλη του 15^{ου} αιώνα που δημιουργήθηκε η κάτω πόλη, ο βράχινος όγκος του αποτελούσε μαζί το οχυρό και την πόλη.

Ελάχιστα είναι τα κατάλοιπα που απομένουν πάνω στην Ακροναυπλία από την αρχαιότητα. Παραμένει αβέβαιο πότε απόκτησε την πρώτη οχύρωσή της, τα λεγόμενα «κυκλώπεια τείχη» της ως προϊστορική πόλη.

Τα πρώτα κατάλοιπα που συναντά κανείς είναι τα πολυγωνικά τείχη που κτίστηκαν στο ψηλότερο και δυτικό μέρος της Ακροναυπλίας, κατά τα τέλη του 4^{ου} π. Χ. ή τις αρχές του 3^{ου} π. Χ. αιώνα, όταν αναπτύχθηκε ένας αξιόλογος οικισμός στη θέση αυτή.

Τμήματα ελληνιστικών τειχών έχουν μείνει κάτω από τις νεότερες οχυρώσεις που αποδεικνύουν την πορεία του τείχους. Ξεκινούν από νοτιοδυτικά, συνεχίζουν κατά μήκος της βόρειας πλευράς και κλείνουν ανατολικά, σχηματίζοντας εγκάρσιο τείχος προς τα νότια μια και η νότια πλευρά μένει ακάλυπτη, καθώς προστατεύεται από την μορφολογία του εδάφους. Πάνω σε αυτό το τείχος με την πολυγωνική τοιχοδρομία θα θεμελιώσουν οι βυζαντινοί στους πρώιμους βυζαντινούς χρόνους, την οχύρωσή τους επεκτεινόμενη ίσως προς τα ανατολικά.

***Εικόνα 1.3.** Ο προμαχώνας Grimaní στην ανατολική απόληξη της οχύρωσης της Ακροναυπλίας.*

Με την κατάκτηση των Φράγκων στα 1212 η Ακροναυπλία χωρίζεται σε δύο κάστρα, το λεγόμενο «Ρωμέϊκο» στα δυτικά, που κατέχει και το ψηλότερο τμήμα της και το «Φράγκικο» στα ανατολικά του, που χωρίζεται με ένα ενδιάμεσο τείχος που έκτισαν οι Φράγκοι. Ένας

πύργος βρισκόταν στη μέση του λόφου για να ελέγχει τη νότια πόλη και την προσπέλαση στο Ρωμέϊκο κάστρο. Ανατολικά το Φράγκικο κάστρο περιβάλλεται από τείχος με δύο στρογγυλούς πύργους κι ένα τριγωνικό οχυρό. Τα κατάλοιπα από την εποχή των Φράγκων είναι σήμερα λιγοστά και περιορίζονται στην ανατολική πλευρά του Φράγκικου κάστρου.

Όταν οι Βενετοί κατέλαβαν το Ναύπλιο κατά την πρώτη Βενετοκρατία (1389-1540), τα τείχη είχαν ανάγκη επισκευών. Το 1470 ο προβλεπτής Pasqualigo μαζί με τον μηχανικό Cambello, ανέλαβαν την επιδιόρθωση και την επέκταση των τειχών. (Καρποδίνη-Δημητριάδη, 1993)

Εικόνα 1.4. Τμήμα της βενετσιάνικης οχύρωσης της Ακροναυπλίας με τις επάλξεις του.

Δίπλα στο φραγκικό κάστρο, στα ανατολικά του οχύρωσαν ένα τρίτο κάστρο που ονομάστηκε Castello di Toro (Κάστρο των Τόρων). Ανάμεσα στα δύο κάστρα υπήρχε τείχος που κατέληγε σε ένα τετράγωνο πύργο προς την πλευρά της θάλασσας.

Εικόνα 1.5. Ο στρογγυλός πύργος στο Κάστρο των Τόρων με την πύλη του.

Στην πλευρά της στεριάς, εκεί που τα δύο κάστρα συναντώνται, τοποθετήθηκε ο στρογγυλός (κολουροκωνικός) πύργος που υψώνεται μέχρι σήμερα και αποτελεί εξαιρετο δείγμα της ύστατης Αναγέννησης. Οι πύλες του, θολωτά περάσματα, προστατεύονταν από τα ψηλά τείχη με τις οδοντωτές επάλξεις, επιτεύγματα της οχυρωματικής τέχνης της εποχής εκείνης. Παραμένουν ακόμα και σήμερα στη θέση τους, για να θυμίζουν τις θετικές στιγμές της ιστορίας της πόλης.

Στο ανατολικό άκρο της Ακροναυπλίας, στο σημείο που ενώνεται με την Αργολική πεδιάδα, δημιουργήθηκε μια τάφρος, σύμφωνα με τις επιταγές της φρουριακής αρχιτεκτονικής εκείνων των χρόνων. Ενωόταν με κινητή γέφυρα με την κύρια πύλη.

Ανάγλυφα λιοντάρια εντοιχισμένα στα τείχη ή κάτω από τις πύλες σφραγίζουν το έργο και δηλώνουν την κυριότητα των Βενετών και το χρόνο που δημιουργήθηκαν.

Εικόνα 1.6. Το φτερωτό λιοντάρι του Αγίου Μάρκου – Έμβλημα των Βενετών εντοιχισμένο στον ανατολικό προμαχώνα Grimani στην Ακροναυπλία.

Το 1540 θα λήξει η πρώτη βενετική κυριαρχία με τον ερχομό των Τούρκων που θα εγκατασταθούν στο Ναύπλιο για 150 περίπου χρόνια. Το φρούριο της Ακροναυπλίας θα το ονομάσουν «Ιτς Καλέ». Τα κάστρα των Βενετών, όμως, δεν θα τα πειράξουν. Ελάχιστες επιδιορθώσεις μόνο θα γίνουν σε αυτά.

Το 1686, όταν οι Βενετοί θα επανέλθουν, θα βρουν τα κάστρα τους να τους περιμένουν σιωπηλά και ανέγγιχτα. Η τέχνη της οχυρωματικής έχει αλλάξει με την εμφάνιση των τηλεβόλων. Η οχύρωση του Παλαμηδίου θα εκμηδενίσει την αμυντική σημασία της Ακροναυπλίας. Όμως, οι Βενετοί θα ενισχύσουν τα τείχη και τους πύργους του κάστρου των Τόρων. Τότε θα ολοκληρωθεί η εξωτερική οχύρωση του Κάστρου με την επιβλητική πύλη που φέρει το όνομα του προβλεπτή Αυγουστίνου Σαγρέδου (1713) στη βόρεια πλευρά του Ρωμείου κάστρου, στο οχυρό του Δολφίνου.

Στο ανατολικό άκρο της χερσονήσου κατασκεύασαν ένα μικρό φρούριο που ονομάστηκε προμαχώνας Grimani από τον προβλεπτή του Μοριά και διατηρείται μέχρι σήμερα. Ο προμαχώνας αυτός προστάτευε την Πύλη της Ξηράς που καταστράφηκε, αλλά αναστηλώθηκε πρόσφατα κατά τα τελευταία έτη. Σήμερα μπορεί ο επισκέπτης να γνωρίσει τα κάστρα της Ακροναυπλίας είτε από την Αρβανιτιά, είτε από τη βορειοανατολική άνοδο, είτε από το πλάτωμα που είναι χτισμένο το ξενοδοχείο Ξενία.

Εικόνα 1.7. Ο προμαχώνας Grimani στην ανατολική απόληξη της οχύρωσης της Ακροναυπλίας.

Η ωραιότερη θέα της Ακροναυπλίας είναι από το Παλαμήδι. Από εκεί κανείς μπορεί να καταλάβει τη διαμόρφωση των κάστρων της. Στη δυτικότερη και ψηλότερη άκρη το Ρωμέϊκο Κάστρο, στη μέση το Φράγκικο και στο χαμηλότερο, ανατολικό τμήμα, το Κάστρο των Τόρων, σε επαφή με τον προμαχώνα Grimani. (Σπαθάρη, 2000)

Εικόνα 1.8. Λεπτομέρεια του μεγάλου κυκλικού πύργου του Κάστρου με τις δαντελωτές επάλξεις του.

***Εικόνα 1.9.** Ακροναυπλία – Το γνωστό «ρολόι» του Ναυπλίου.*

1.3 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ναυπλίου βρίσκεται στη δυτική πλευρά της πλατείας Συντάγματος. Το επιβλητικό κτίριο, στο οποίο είναι εκτεθειμένα σημαντικά ευρήματα της Αργολίδας από τους προϊστορικούς χρόνους, κυρίως από τον μυκηναϊκό πολιτισμό, καθώς επίσης και από όλες τις περιόδους της αρχαιότητας της πλούσιας αργολικής γης, αποτελεί σήμερα το λαμπρότερο στολίδι της πόλης του Ναυπλίου, καθοριστικό για τη σημερινή φυσιογνωμία της. Οικοδομήθηκε κατά τη δεύτερη βενετοκρατία, και συγκεκριμένα το 1713, από τον βενετό προβλεπτή Αυγουστίνο Σαγρέδο και εγκαινιάστηκε από τη βασιλική οικογένεια. Όπως αναγράφεται στην εντοιχισμένη μαρμάρινη πλάκα με το ανάγλυφο λιοντάρι της βενετικής κυριαρχίας και την λατινική επιγραφή, η οποία βρίσκεται στην πρόσοψη του κτιρίου, το κτίριο προοριζόταν για σκευοθήκη του στόλου.

Εικόνα 1.10. Το βενετσιάνικο οπλοστάσιο που οικοδομήθηκε το 1713 από τον Αυγουστίνο Σαγρέδο. Σήμερα στεγάζει το Αρχαιολογικό Μουσείο Ναυπλίου.

Το πέτρινο αυτό τριώροφο οικοδόμημα φέρει στην πρόσοψη του πεντάτοξη στοά που στηρίζεται σε τέσσερις πεσσούς και υποβάσταιζει το μοναδικό σε μέγεθος οικοδόμημα, που ο όγκος του συμμετρικά διαρθρωμένος σε οριζόντια και κάθετη διάταξη, καλύπτει σχεδόν όλη τη

δυτική πλευρά της πλατείας. Η έκθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου στεγάζεται στους δύο ορόφους του κτιρίου, καθένας από τους οποίους αποτελείται από 250 τ.μ., ενώ στο ισόγειο φιλοξενούνται τα γραφεία της Δ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων. Η λειτουργία του Μουσείου διακόπηκε κατά τον πόλεμο, για να αποφευχθεί η καταστροφή των εκθεμάτων και επαναλειτούργησε κατά το πέρας του. Σε κάθε όροφο τα αντικείμενα είναι εκτεθειμένα σε μια μεγάλη μακρόστενη αίθουσα, τοποθετημένα κατά τον άξονα του χώρου σε προθήκες ή ελεύθερα και ακολουθούν μια διάταξη κατά την χρονολογική τους εξέλιξη. (Πιτερός, 1993)

Στον πρώτο όροφο είναι εκτεθειμένα αντικείμενα των προϊστορικών χρόνων από διάφορες θέσεις της Αργολίδας. Χρονολογικά καλύπτεται όλο το φάσμα της ιστορίας του ελληνικού πολιτισμού, ξεκινώντας από τα παλαιολιθικά ευρήματα, καθώς και τα αντικείμενα, αγγεία και εργαλεία της μέσης εποχής του λίθου ως το 6000 π. Χ. από τα Σπήλαια Φράγχθι και του Κεφαλαρίου, καθώς και τα Νεολιθικά ευρήματα (6000 έως 2800 π. Χ.) από διάφορες θέσεις, όπως το Κεφαλάρι, τα Δενδρά και τη Ναυπλία. Η χρονολογική εξέλιξη συνεχίζεται με τα πρωτοελλαδικά ευρήματα, όπως αγγεία και εργαλεία από την Προσύμνη και την Τίρυνθα (2800 έως 2000 π. Χ.), από όπου προέρχεται ο μοναδικός ψυκτήρας της εποχής αυτής, τα πρωτοελλαδικά σφραγίσματα της Ασίνης, καθώς επίσης κεραμική από την Ασίνη, την Τίρυνθα και τις Μυκήνες. (Αντωνιάδης, 2007)

Τα περισσότερα εκθέματα αυτής της αίθουσας ανήκουν στη μυκηναϊκή εποχή (1600-1100 π.Χ.). Εκτός από τα ευρήματα που ανήκουν στο χώρο των Μυκηνών, το οποίο αποτελεί το κέντρο του Μυκηναϊκού πολιτισμού, η έκθεση περιλαμβάνει σημαντικά αντικείμενα της περιόδου αυτής, όπως χάλκινα και πήλινα αγγεία από το πλούσιο νεκροταφείο των Δενδρών, από τις Ακροπόλεις της Τίρυνθας και της Μιδέας, καθώς και από την Ασίνη. Επιπλέον πλήθος από μικροευρήματα, χάλκινα όπλα και εργαλεία εκτίθενται στις προθήκες της προϊστορικής αίθουσας του Μουσείου. (Πρωτονοταρίου – Δειλάκη, 1969)

Ένα μοναδικό εύρημα το οποίο κοσμεί την αίθουσα του Μουσείου προέρχεται από το Μυκηναϊκό νεκροταφείο των Δενδρών. Πρόκειται για τη χάλκινη μυκηναϊκή πανοπλία του 15^{ου} αιώνα. Αποτελείται από τέσσερα τμήματα: το περιλαίμιο, τα επώμια, τον θώρακα και ένα τμήμα από ζωστήρες για την προστασία του σώματος του πολεμιστή.

Ένα από τα πιο σημαντικά ευρήματα του 13^{ου} αι. π. Χ. από την περιοχή της Ναυπλίας είναι ένας αμφοροειδής κρατήρας με εικονιστική παράσταση. Στην κάθε όψη του απεικονίζεται άρμα με δύο ίππους και δύο αναβάτες ανάμεσα σε σχηματοποιημένα φοινικόδενδρα.

Σημαντικό έργο της μυκηναϊκής κοροπλαστικής είναι ένα τροχήλατο πήλινο ειδώλιο του γνωστού τύπου της θεάς με υψωμένα χέρια, το οποίο προέρχεται από το μικρό ιερό της Τίρυνθας και ανήκει στον 12^ο π. Χ. αιώνα. Το πρόσωπο και τα μέρη του σώματος αποδίδονται

με πλαστικότητα, ενώ προβάλλονται τα εντυπωσιακά στρογγυλά μάτια και η μύτη της. Φέρει διάδημα, περιδέραια, βραχιόλια και ένα στολισμένο με γιρλάντες φόρεμα. Τα μαλλιά της, μακριά ως τους γοφούς, είναι χτενισμένα σε τρεις μακριές πλοκάμους.

Δίπλα σε αυτήν βρίσκεται μια άλλη θεϊκή μορφή, ένα ειδώλιο πρόσφατα εκτεθειμένο από τη Μιδέα, συναγωνίζεται σε ομορφιά το προηγούμενο. Με σωληνωτό σώμα, εντυπωσιακό στήθος, μακρύ λαιμό και μικρό ανάλογο πρόσωπο ανήκει στην ομάδα των μικρότερων γραπτών ειδωλίων σε αντίθεση με τα μεγαλύτερα, ολόβαφα, αποτροπαϊκά, ίσως ειδώλια, που βρέθηκαν στο θρησκευτικό κέντρο των Μυκηνών. Κομψό με ωραίο πρόσωπο όπου τονίζονται ιδιαίτερα τα μάτια, φέρει μεγάλο πόλο στην κεφαλή. Ανήκει στο β' μισό του 13^{ου} π. Χ. αιώνα και η παρουσία του δηλώνει ένα άλλο ιερό χώρο λατρείας σε μια άλλη σημαντική ακρόπολη της Αργολίδας, τη Μιδέα.

Ανάμεσα στα πολυάριθμα μυκηναϊκά ειδώλια υπάρχει ένα μοναδικό στο είδος του έκθεμα, ένα ειδώλιο του 13^{ου} π. Χ. αιώνα από την Ασίνη. Το συγκεκριμένο έργο αποδίδει μορφή επίσημη με σοβαρή έκφραση και είναι γνωστό με την ονομασία ο «ηγεμόνας της Ασίνης».

Αρκετές είναι οι πινακίδες της γραμμικής Β' της Τίρυνθας, καθώς και τα μικρά τμήματα τοιχογραφιών από το ανάκτορο της Τίρυνθας.

Από τη Ναυπλία προέρχονται διάφορα αγγεία, λίθινη λυχνία και χάλκινα όπλα, ενώ από το θολωτό τάφο της Καζάρμας εκτίθενται πιθαμοφορείς, πήλινη λυχνία, χάλκινα ευρήματα, κοσμήματα από αμέθυστο ή ελεφαντοστόν, σφραγιδόλιθοι καθώς και ένα χάλκινο επιχρυσωμένο κύπελλο.

Στο δεύτερο όροφο του Μουσείου, σε μια παρόμοια μακρόστενη αίθουσα ακολουθώντας και πάλι τη χρονολογική εξέλιξη, εκτίθενται αντικείμενα των ιστορικών χρόνων της Αργολίδας, καθώς και ορισμένα αντιπροσωπευτικά δείγματα της Κορινθίας και της Βοιωτίας. Ξεκινώντας από την υπομυκηναϊκή περίοδο, το Μουσείο καλύπτει όλη την γεωμετρική εποχή και συνεχίζει με ευρήματα της κλασικής και της ελληνιστικής περιόδου.

Άξιο αναφοράς είναι το εύρημα του υπομηκυναϊκού τάφου με χάλκινο κράνος από την Τίρυνθα, καθώς επίσης τα γεωμετρικά αγγεία και κτερίσματα τάφων της γεωμετρικής εποχής (1000 – 700 π. Χ.). Μοναδικές είναι οι πήλινες αναθηματικές ασπίδες από την Τίρυνθα του τέλους του 8^{ου} π. Χ. αιώνα με παραστάσεις πολεμικών και μυθολογικών σκηνών, όπως η ασπίδα στην οποία εικονίζεται εσωτερικά με γραπτή διακόσμηση η μυθολογική σκηνή του Αχιλλέα με την Πενθεσίλεια, ενώ το εξωτερικό μέρος της κοσμεύεται από Κένταυρους και κυνηγούς.

Σημαντικά εκθέματα αποτελούν, επίσης, τα πήλινα τελετουργικά προσωπεία από την Τίρυνθα του 7^{ου} π. Χ. αιώνα στα οποία αποτυπώνονται με έντονη έκφραση τα χαρακτηριστικά του προσώπου.

Μια σειρά ειδωλίων, ένθρονες θεές με περιδέραια και κοσμήματα ή ιστάμενες που κρατούν προσφορές προέρχονται από Ιερό της Τίρυνθας και αποτελούν λαμπρά δείγματα κοροπλαστικής της Αργολίδας.

Το Μουσείο εμπλουτίζεται από ειδώλια βοιωτικού εργαστηρίου τα οποία προέρχονται από ιδιωτικές συλλογές. Από βοιωτικό εργαστήριο προέρχεται η μεγάλη προτομή γυναικείας μορφής από τον αρχαίο Δήμο των Αλίων, η οποία βρίσκεται στο κτίριο της πλατείας Συντάγματος.

Στα σημαντικά ευρήματα του Μουσείου ανήκουν έργα από την αρχαϊκή και κλασική εποχή, όπως ο Παναθηναϊκός αμφορέας, έργο του ζωγράφου του μαστού, με παράσταση νικητή ιπποδρομιών (β' μισό του 6^{ου} π. Χ. αιώνα), καθώς και η ερυθρόμορφη υδρία με απεικόνιση της σκηνής του φόνου της Κλυταιμνήστρας από τον Ορέστη (440 π. Χ.).

Σε ένα βοιωτικό σκύφο απεικονίζεται το επεισόδιο της φιλοξενίας του Οδυσσέα στο παλάτι της Κίρκης και τρεις σύντροφοί του που είναι ήδη μεταμορφωμένοι σε χοίρους (425-400 π. Χ.). Σε μια ερυθρόμορφη λουτροφόρο αποτυπώνεται η παράσταση μιας γαμήλιας πομπής, ενώ σε μια λευκή λήκυθο του 5^{ου} π. Χ. αιώνα απεικονίζονται δύο γυναικείες μορφές μαζί με τον ψυχοπομπό Ερμή.

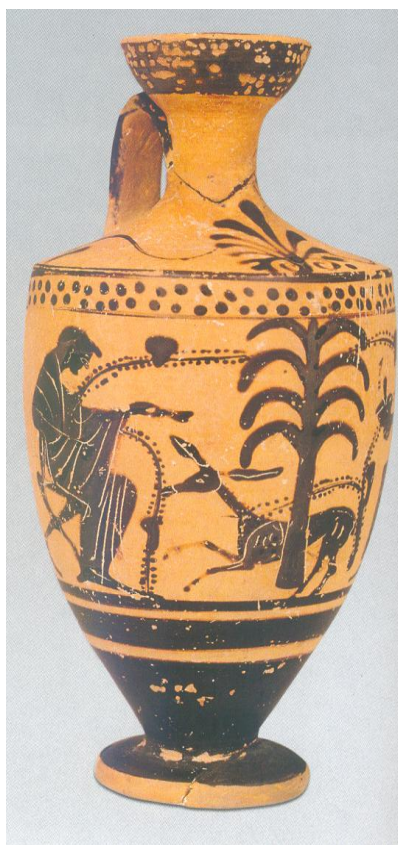
Ξεχωριστά εκθέματα του Αρχαιολογικού Μουσείου του Ναυπλίου αποτελούν διάφορες υδρίες της ελληνιστικής περιόδου, λύχνοι και αλάβαστρα.

Στον προθάλαμο του δευτέρου ορόφου συναντά ο επισκέπτης ένα αρχαϊκό κιονόκρανο δωρικού ρυθμού από την Τίρυνθα (7^{ου} π. Χ. αιώνα), μια προτομή ενός φιλοσόφου και μιας νεαρής κόρης των ρωμαϊκών χρόνων, καθώς και μια επιτύμβια μαρμάρινη στήλη των υστεροκλασικών χρόνων από τη Νεμέα.

Εκτός από την έκθεση που μπορούν να θαυμάσουν οι επισκέπτες, αξιοσημείωτο είναι ότι το Μουσείο διαθέτει και αίθουσα πολυμέσων, όπου προβάλλονται εκπαιδευτικά προγράμματα και βίντεο που αναφέρονται στην ιστορία της περιοχής, των σπηλαίων και των ανακτόρων. . (Αντωνιάδης, 2007)

Εικόνα 1.11. Ψυκτήρας από την Τίρυνθα Πρώιμης Εποχής Χαλκού (2500 π.Χ.).

Εικόνα 1.12. Μελανόμορφη λήκυθος (τέλος 6^{ου} π.Χ. αι.).

Εικόνα 1.13. Οπισθότμητη πρόχους (κύμβη) από την Τίρυνθα (2300 π.Χ.).

Εικόνα 1.14. Πήλινο αγγείο της Μέσης Νεολιθικής Εποχής από το Σπήλαιο Φραγχθι στην Ερμιονίδα (5800 – 5300 π.Χ.).

Εικόνα 1.15. Πήλινο αγγείο της Μέσης Νεολιθικής Εποχής από το Σπήλαιο Φραγχθι στην Ερμιονίδα (5800 – 5300 π.Χ.).

Εικόνα 1.16. Χάλκινο κράνος Υπομηκοναϊκής εποχής από τάφο στην Τίρυνθα (τέλος 11^{ου} π.Χ. αι.)

Εικόνα 1.17. Χάλκινη μυκηναϊκή πανοπλία από θαλαμωτό τάφο των Δενδρών. Αποτελείται από τέσσερα μέρη: περιλαίμιο, επώμια, θώρακα και επάλληλους αρθρωτούς ζωστήρες που προστάτευαν το σώμα και συναρθρώνονται με το θώρακα (15^{ος} π.Χ. αι.).

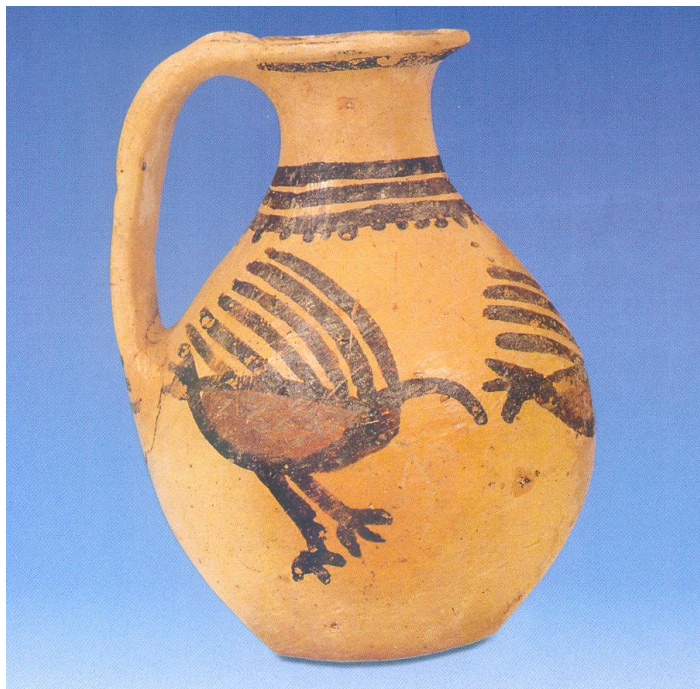
Εικόνα 1.18. Κεφαλή πήλινου ειδωλίου από την Ασίνη – Ο λεγόμενος «Άρχων της Ασίνης» (12^{ος} π.Χ. αι.)

Εικόνα 1.19. Πήλινα ειδώλια από το ιερό της Κάτω Ακρόπολης της Τίρυνθας που χρονολογείται στα ύστερα μυκηναϊκά χρόνια.

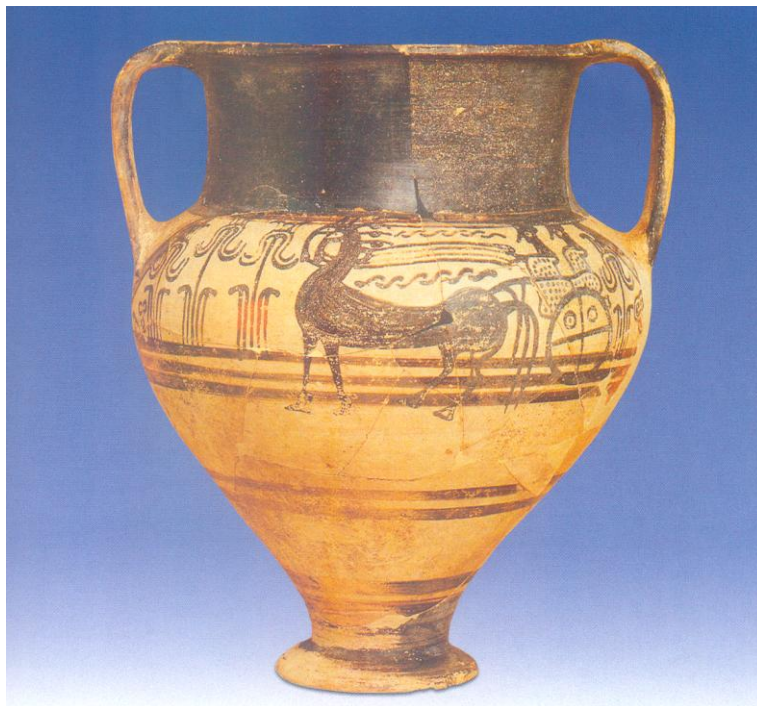
Εικόνα 1.20. Αγγεία της Πρωτογεωμετρικής εποχής από την Αθήνη.

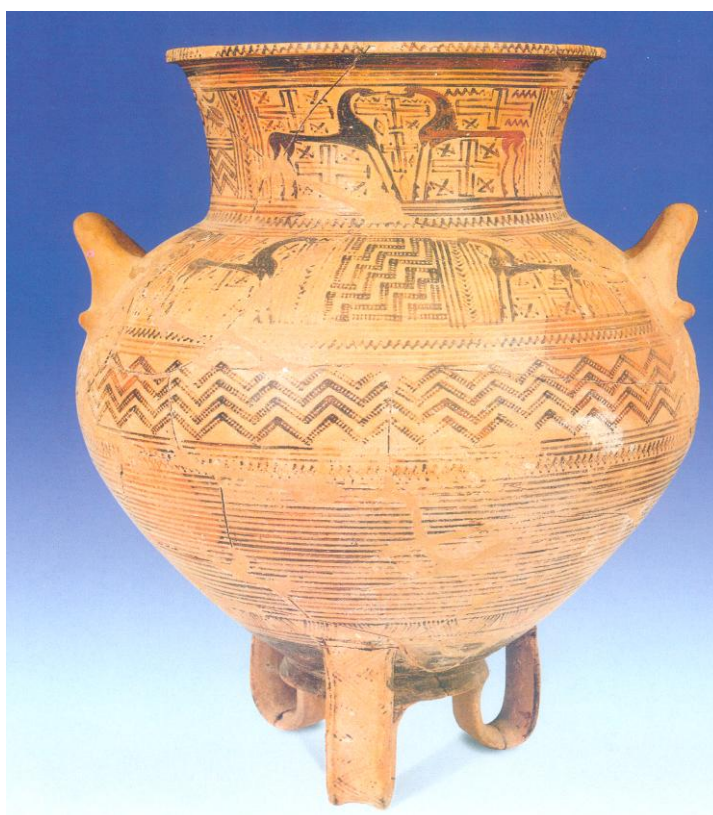
Εικόνα 1.21. Πρόχους της Μεσοελλαδικής εποχής από την Ασίνη με απεικόνιση πτηνών (1700 – 1600 π.Χ.)

Εικόνα 1.22. Αμφοροειδής πρόχους από θαλαμωτό τάφο στον Προφήτη Ηλία Τίρυνθας (β' μισό 14^{ου} π.Χ. αι.)

Εικόνα 1.23. Αμφοροειδής κρατήρας με παράσταση άρματος από την Ευαγγελίστρια Ναυπλίας (13^{ος} π.Χ. αι.).

Εικόνα 1.24. Πιθαμφορέας Ύστερης Γεωμετρικής εποχής από την Πρόνοια Ναυπλίου (8^{ου} π.Χ. αι.)

Εικόνα 1.25. Πήλινα γυναικεία ειδώλια ελληνιστικών χρόνων.

Εικόνα 1.26. Πήλινο ειδώλιο καθημερινής γυναικείας μορφής από τον Βόθρο της Ακρόπολης της Τίρυνθας, αρχαϊκών χρόνων.

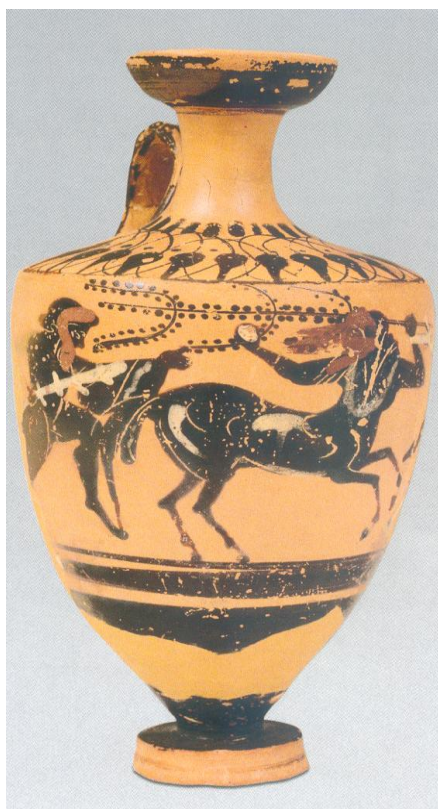
Εικόνα 1.27. Πήλινα προσωπεία από το Βόθρο της Ακρόπολης της Τίρυνθας (7^{οο} π.Χ. αι.).

Εικόνα 1.28. Ερυθρόμορφος καλυκωτός κρατήρας με παράσταση Διονύσου και Αριάδνης (4^{οο} π.Χ. αι.)

Εικόνα 1.29. Καλυκωτός κρατήρας με ταινία από φύλλα κισσού (4^ο π.Χ. αι.).

Εικόνα 1.30. Μελανόμορφη λήκυθος (τέλος 6^ο π.Χ. αι.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΙ ΦΡΑΤΚΟΚΡΑΤΙΑ

2.1 ΙΣΤΟΡΙΑ

Το σημερινό Ναύπλιο έχει μια συνεχή νεότερη ιστορία το λιγότερο δεκατεσσάρων αιώνων, αποκομμένη κάπως από την περίοδο της αρχαιότητας, αφού μάλιστα ο περιηγητής Πausanίας βρίσκει την αρχαία Ναυπλία έρημη την εποχή που την επισκέπτεται (2^{ος} μ. Χ. αιώνας). Υπάρχουν, όμως, ενδείξεις ότι ο τόπος αυτός δεν εγκαταλείφθηκε τελείως.

Μετά την εξάπλωση του Χριστιανισμού στην Πελοπόννησο, για πρώτη φορά τον 6^ο αιώνα οι άρχοντες του Βυζαντίου αποφάσισαν να στείλουν φρουρούς για τα κάστρα του Ναυπλίου και της Μονεμβασίας. Η κίνηση αυτή ίσως προέρχεται από το γεγονός ότι το 589 μ. Χ. κατά την επιδρομή των Αβάρων οι υπερασπιστές του Ναυπλίου κατόρθωσαν, μόνοι αυτοί από την υπόλοιπη Ελλάδα, να διώξουν τους εχθρούς της Αυτοκρατορίας.

Παράλληλα αποδεικνύεται ότι υπήρχε τότε κάποιος, έστω μικρός, οικισμός στις υπώρειες του κάστρου, στη σκιά του κάστρου του Παλαμηδίου.

Εκείνη την εποχή οι συνεχείς μετακινήσεις και επιδρομές των Σλαβικών φύλων, καθώς και η κάθοδός τους στην Πελοπόννησο προκάλεσε την μετατόπιση των πληθυσμών της κεντρικής Πελοποννήσου προς το ανατολικό τμήμα της. Έτσι, το Ναύπλιο των βυζαντινών χρόνων γεννιέται από αυτούς τους πρόσφυγες, που εξαναγκασμένοι από τις επιδρομές, εγκαθίστανται σε αυτό.

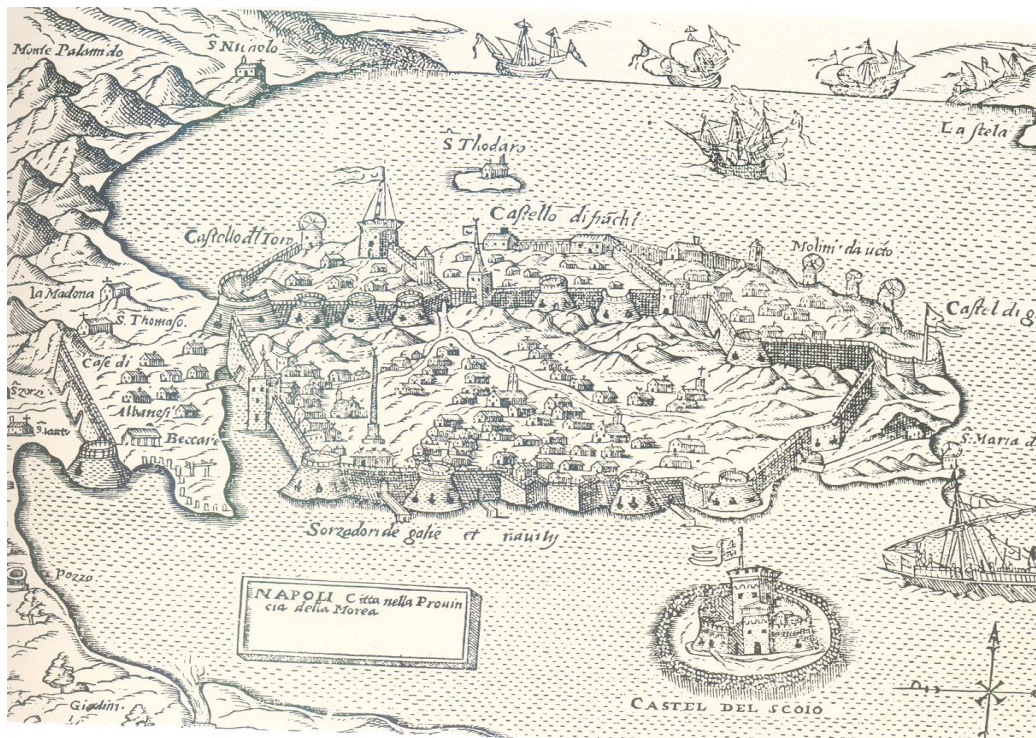
Από τον 9^ο μ. Χ. αιώνα το Ναύπλιο πρέπει να ήταν οργανωμένο κέντρο, με θρησκευτική εξάρτηση από το Άργος, αφού ο μετέπειτα πολιούχος του Άργους, Άγιος Πέτρος, αναφέρεται ως Επίσκοπος Άργους και Ναυπλίου. Η εξάρτηση αυτή πρέπει να συνεχίστηκε ως τον 12^ο αιώνα, επειδή τον ίδιο τίτλο έφερε και ο ιδρυτής της Άρειας, Λέων «Επίσκοπος Άργους και Ναυπλίου» (1149 μ. Χ.). Για να κηρύξει το λόγο του θεού επισκέφθηκε το 963 μ. Χ. το Ναύπλιο ο γνωστός ιερωμένος Νίκων ο «Μετανοείτε» που πήρε αυτή την προσωνυμία, όταν μαζί με τον Άγιο Αθανάσιο τον Αθωνίτη προσπάθησε να επαναφέρει στο Χριστιανισμό τους εξισλαμισμένους Κρήτες και να προσηλυτίσει τους Σαρακηνούς, στα χρόνια του Νικηφόρου Φωκά. (Λαμπρυνίδης, 1950)

Ένας άλλος επισκέπτης του Ναυπλίου ο Άραβας γεωγράφος Edrisi συγκαταλέγει το Ναύπλιο ανάμεσα στις αξιολογότερες πόλεις της Πελοποννήσου και το αναφέρει στους χάρτες ως «Ανάμπολον» (1154 μ. Χ.), ίσως σε σχέση με το Ανάπλι.

Η στρατηγική θέση του Ναυπλίου προκαλεί το ενδιαφέρον των Βυζαντινών, όπως αποδεικνύεται από την τοποθέτηση του Νικηφόρου Καραντινού ως «στρατηγού» του Ναυπλίου, μετά τη συντριβή των Αράβων το 1032. Σε μια εποχή που την θάλασσα και τα παράλια λυμαινόνται οι πειρατές, η οχυρή θέση του Ναυπλίου, καθώς και το λιμάνι του, πρόσφεραν ασφάλεια στους κατοίκους. Τότε οχυρώνεται η Ακροναυπλία και το Ναύπλιο εξελίσσεται σε διοικητικό και εμπορικό κέντρο.

Στους επόμενους χρόνους (1180) διορίζεται από τον αυτοκράτορα Μανουήλ Κομνηνό ως άρχοντας του Ναυπλίου ο Ναυπλιεύς Θεόδωρος Σγουρός που θα το μετατρέψει σε ανεξάρτητη μητρόπολη. Σε αυτόν αναθέτει ο αυτοκράτορας το 1199 τη δημιουργία στόλου για τη δίωξη των πειρατών.

Ο 12^{ος} αιώνας είναι αιώνας ιδιαίτερης ακμής για το Ναύπλιο. Οι Βυζαντινοί οχυρώνουν με συστηματική τείχιση την Ακροναυπλία η οποία αποτελεί και την πόλη. Τα αρχαία τείχη σε πολλές περιπτώσεις χρησιμοποιούνται ως θεμέλια των νέων. Το λιμάνι βρίσκεται στα δυτικά στην απόληξη της χερσονήσου (σημερινές «μπανιέρες»), ενώ η πόλη προστατεύεται ολόκληρη από τείχος. Έξω από αυτό, κανένα σπίτι δεν υπήρχε ούτε τοίχιο, ούτε πόρτα, παρά μόνο η θάλασσα, που χτυπούσε στα ριζά του.

Εικόνα 2.1. Το τειχισμένο Ναύπλιο σε χειρόγραφο σχέδιο του Comocio(1571).

Στους αμέσως μετέπειτα χρόνους στο Ναύπλιο δεσπόζει η ηγετική μορφή του Λέοντα Σγουρού, γιού το προηγούμενου άρχοντα, ικανού, τολμηρού και άφοβου στρατιώτη. Το 1203

κυριεύει τα κάστρα του Άργους και της Κορίνθου, πολιορκεί όμως χωρίς αποτέλεσμα το κάστρο της Αθήνας τον επόμενο χρόνο και φθάνει να καταλάβει και το κάστρο της Λάρισας, έχοντας αποκτήσει πλέον τον τίτλο του «Σεβαστοϋπερτάτου», ως γαμπρός πλέον του αυτοκράτορα Αλεξίου Γ'.

Το 1204 είναι η χρονιά που οι Φράγκοι με αφορμή την Δ' Σταυροφορία θα καταλάβουν την πολυθρόνη της Κωνσταντινούπολης, την πρωτεύουσα του Βυζαντινού Κράτους. Θα την κρατήσουν ως το 1261 λεηλατώντας τους θησαυρούς της και προετοιμάζοντας τον τελικό αφανισμό της (1453).

Μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης ανέλαβε να καταλάβει τον ελλαδικό χώρο ο Βονιφάτιος Μομφερατικός, επικεφαλής της στρατιάς των Γάλλων, των Λομβαρδών, των Φλαμανδών και των Γερμανών. Εκούσια υπήρξε η υποταγή των βυζαντινών επαρχιών στους σταυροφόρους. Οι πόλεις έπεφταν η μία μετά την άλλη στα χέρια των Φράγκων και ο Βονιφάτιος προχωρούσε χωρίς ένοπλες συγκρούσεις. Η μόνη αντίσταση που εκδηλώθηκε ενάντια στους Λατίνους ήταν του τοπικού άρχοντα του Ναυπλίου, του Λέοντα Σγουρού.

Το 1204-5 ο Βονιφάτιος πολιορκεί το Ναύπλιο. Ύστερα από τις πολλαπλές επιτυχίες αντικρούσεις του ο άρχοντας του Ναυπλίου θα πέσει νεκρός μπροστά στα τείχη της πόλης και θα ενταφιαστεί στον νάρθηκα της Μητρόπολης, ενώ η χήρα του θα παραχωρήσει τα δικαιώματά της στο δεσπότη της Ηπείρου, Μιχαήλ Άγγελο. Αυτός θα στείλει τον αδελφό του Θεόδωρο να αναλάβει την «αρχοντιά» του Ναυπλίου.

Ο Γοδεφρείδος Βιλλεαρδουίνος, κυρίαρχος και ρυθμιστής των θεμάτων της Πελοποννήσου, αφού πήρε το 1210 και την Ακροκόρινθο, πολιορκήσε την πόλη τον ίδιο χρόνο από στεριά και θάλασσα με τη βοήθεια τεσσάρων βενετσιάνικων πλοίων. Μετά από κραταιή αντίσταση δύο χρόνων οι κάτοικοι, υποφέροντας από στέρηση τροφών, αναγκάστηκαν να συνθηκολογήσουν και να παραδώσουν το κάστρο με τη συμφωνία ότι το ανατολικό τμήμα του, που ονομάστηκε «Φράγκικο» θα πάρει ο κατακτητής, ενώ οι ίδιοι θα κρατήσουν το δυτικό που έκτοτε λεγόταν «ρωμέϊκο».

Από το 1212 κύριοι του Ναυπλίου γίνονται οι Φράγκοι. Ο Βιλλεαρδουίνος παραχωρεί αμέσως την κυριότητά του στον Βουργουνδό «Μέγα Κύρη των Αθηνών» Όθωνα ντε λα Ρος (de la Roche). Από τότε και ως τα τέλη του 14^{ου} αιώνα, τα κάστρα του Ναυπλίου και του Άργους ανήκουν σε αυτούς παρόλες τις κληροδοτήσεις τους σε συγγενικές οικογένειες. Το 1308 η οικογένεια de la Roche κληροδοτεί το Ναύπλιο στη συγγενική της οικογένεια ντε Μπριέν (de Brienne), ενώ το 1356 δίνεται κληρονομιά στην οικογένεια ντ' Ανγιέν (d' Enghien).

Η τελευταία κληρονόμος των δουκών, Μαρία d' Enghien, το 1377 παντρεύεται τον βενετό Πέτρο Κορνάρο που το 1382 επικαλείται τη συνδρομή της Βενετίας. Μετά τον θάνατο του, η

Μαρία προβλέποντας τους επικείμενους κινδύνους από τους Αντζαγιόλι και τους δεσπότες του Μυστρά παραχωρεί τα δικαιώματά της στον δόγη της Βενετίας, Ανδρέα Δάνδολο, εξασφαλίζοντας για αυτήν και τους κληρονόμους της ισόβια χορηγία. Με αυτόν τον τρόπο η Βενετία αποκτά το πιο ισχυρό κάστρο της περιοχής που παραμένει στην κατοχή της 150 και παραπάνω χρόνια. (Λαμπρινίδης, 1975)

2.2 ΑΓΙΑ ΜΟΝΗ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Το «Ιερόν Παλλάδιον» του Ναυπλίου είναι η Μονή Άρειας, ευρύτερα γνωστή μόνο με την ονομασία «Αγία Μονή». Χτίστηκε από τον επίσκοπο Άργους και Ναυπλίου Λέοντα Ατζά το 1143 και είναι σπουδαίο καλοδιατηρημένο δείγμα βυζαντινού ναού, τόπος συνεχούς προσκυνήματος και αντικείμενο ζωηρών περιγραφών εκ μέρους των κατά καιρούς περιηγητών της Αργοναυπλίας. Είναι σε οπτική επαφή με το Ναύπλιο, στις ανατολικές υπώρειες του φρουρίου «Παλαμήδι».

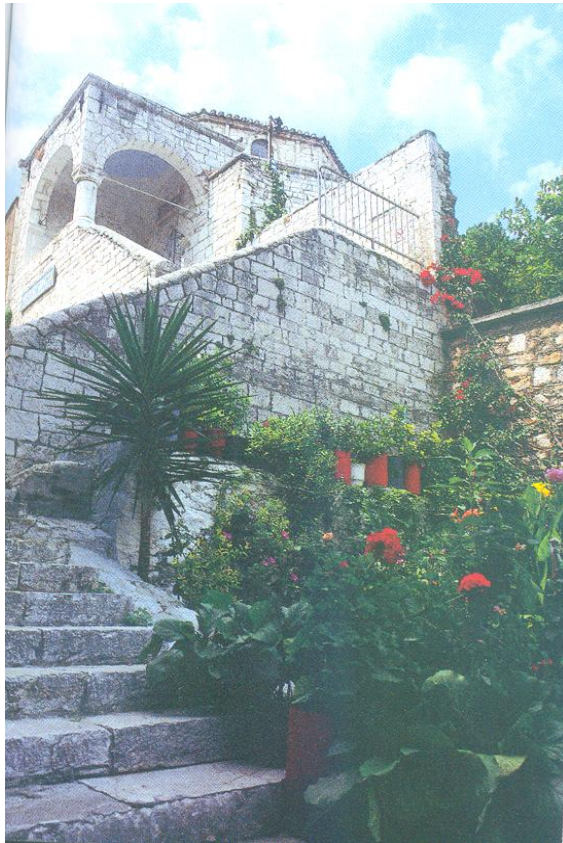

Εικόνα 2.2. Η Αγία Μονή Ναυπλίου

Η Μονή επί Φραγκοκρατίας (1212 - 1389) έλαβε ειδικά προνόμια από το Λατίνο επίσκοπο Άργους Σεκούνδο Νάνι, παρέμεινε σε χέρια Ελλήνων ορθοδόξων μοναχών και επί ενετοκρατίας (1385 -1540), κατά δε την επόμενη τουρκοκρατία παρεχωρήθη με πράξη του νοταρίου (συμβολαιογράφου) Ναυπλίου (1679) στο Πατριαρχείο Ιεροσολύμων, ως μετόχιο του Παναγίου Τάφου. Παρέμεινε πνευματικό κέντρο της περιοχής και προσφιλής τόπος διαμονής λογίων ανδρών – αντιγραφέων χειρογράφων. (Χώρας, 1995)

2.3 ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Είναι ίσως το αρχαιότερο μεσαιωνικό κτίσμα του Ναυπλίου. Κατά παράδοση και από Λαμπρυνίδα χτίστηκε επί Φραγκοκρατίας ως καθολικό αρχαίας Μονής των καθολικών Καλογραίων Ναυπλίου. Η σύνθετη κτιριακή του συγκρότηση, κελιά, αποθήκες, στοές, στέρνα, πρεσβυτέριο, ξεπερνούν τις απαιτήσεις ενός ναού. Η τεχνική της δόμησής του – ισόδομη τοιχοποιία, με επιμελημένη λάξευση των τετράπλευρων λίθων – μαρτυρεί φράγκικη τεχνική. Πρέπει να είχε και ανάλογη οχυρωματική επάρκεια, καθώς βρισκόταν έξω από τα τείχη των τριών κάστρων της Ακροναυπλίας. Και μόνον όταν, μέσα στον 15^ο αιώνα, το Ναύπλιο της Α΄ Βενετοκρατίας στερεώνεται με επιχώσεις έξω από τα τείχη, η Φραγκική εκκλησία ενσωματώνεται με την νέα πόλη.

Εικόνα 2.3. Ο ναός της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, αρχικά καθολική μονή, μετά τζαμί και από το 1839 εκκλησία των καθολικών.

Σίγουρα θα λειτουργούσε, τουλάχιστον ως ναός, και στην Β΄ Βενετοκρατία. Λίγα χρόνια, όμως, πριν τον ξεσηκωμό μετατρέπεται από τη χήρα του Αγά Δερβινιώτη σε τζαμί. Οι επεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν τότε φαίνονται: ο πολύ χαμηλός και μεγάλος τρούλος, το

στρογγυλό σχήμα (κόλουρος) κοντά στο ναό – βάση μιναρέ. Σε μερικά σημεία έχουν μείνει ίχνη άλλων συνεχόμενων κτιρίων τα οποία στη συνέχεια αφαιρέθηκαν. Το 1834 ο Κωλέττης πείθει τον Όθωνα να μεταβάλλει το ναό σε Πανελλήνιες Φυλακές μέχρι το 1838, οπότε ο Βασιλιάς την παραχωρεί στους καθολικούς . (Κορομπόκης, 2000)

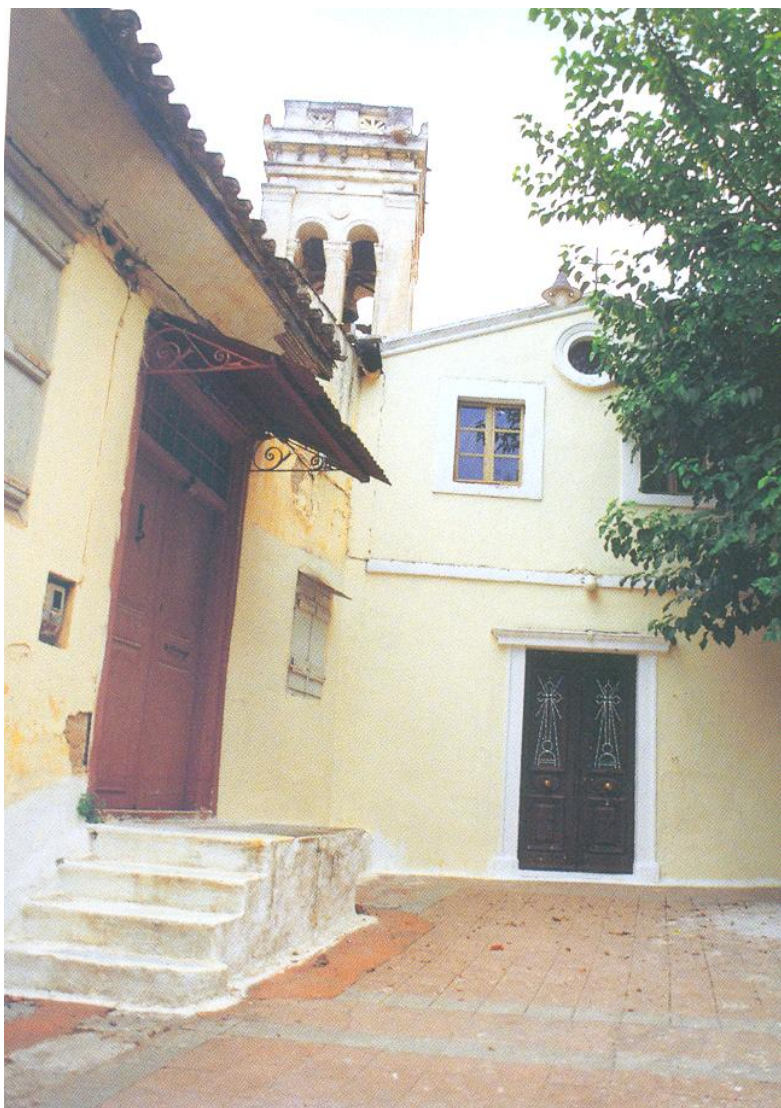
Πάνω από το ιερό υπάρχει αντίγραφο του πίνακα του Ραφαήλ «Sacra Familia», το οποίο χάρισε το 1843 ο βασιλιάς Φίλιππος της Γαλλίας. Στο εσωτερικό της εισόδου βρίσκεται το μνημείο των Φιλελλήνων , το οποίο αποτελείται από ένα αέτωμα που το στηρίζουν τέσσερις κολώνες. Η ξύλινη ανίδα, η οποία είναι βαμμένη με μαύρο χρώμα, έχει κατασκευασθεί από τον Γάλλο συνταγματάρχη του ελληνικού στρατού Α.Touret στις 8/20 Μαΐου 1841 και σε αυτή αναγράφονται τα ονόματα των Φιλελλήνων που έπεσαν στην Ελληνική Επανάσταση. Ο ναός είναι κατασκευασμένος από πέτρα γκρίζα και έχει ένα γραφικό προαύλιο.

Πάνω από την πλατεία του Αγίου Σπυρίδωνα σε ανυψωμένο έδαφος η Sacra Familia ή «Μεταμόρφωση του Σωτήρος» διατηρείται σαν ένα εντυπωσιακό μνημείο, αφού αποτελεί έργο τριών κυριαρχιών, δύο θρησκειών και μικτών δεήσεων. (Λαζαρίδης, 1973)

2.4 ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Η μοναδική βυζαντινή εκκλησία στο Ναυπλίο είναι η Αγία Σοφία, στην οδό Κωνσταντινουπόλεως, που διατηρήθηκε ως σήμερα θεμελιωμένη κοντά στα ριζώματα της Ακροναυπλίας. Μικρή κεραμοσκεπαστη βασιλική με τρούλο οκτάγωνο, σε σχήμα εγγεγραμμένου σταυρού, έχει επιχρισμένη τη δυτική της διώροφη πλευρά και διώροφο στο στη βορειοδυτική γωνία ένα νεώτερο καμπαναριό. Από το χώρο της Αγίας Σοφίας έχει μεταφερθεί στο Μουσείο ένα κιονόκρανο με ανάγλυφο κόσμημα.

Έχει ιδιαίτερη σημασία για τους χριστιανούς, γιατί το 1780 πρωτοδόθηκε άδεια από τους Τούρκους να λειτουργήσουν οι Ναυπλιώτες, ύστερα από πολλών χρόνων στέρηση των θρησκευτικών ιεροπραξιών μέσα στα όρια της πόλης τους. (Χώρας, 1995)

Εικόνα 2.4. Η Αγία Σοφία, η μοναδική βυζαντινή εκκλησία στο Ναύπλιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

3.1 ΙΣΤΟΡΙΑ

3.1.1 Η πρώτη Βενετοκρατία (1389-1540)

3.1.1.1 Ιστορία

Το 1389, η Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας αποκτά την κυριότητα του Ναυπλίου. Έχοντας αντιληφθεί από καιρό ότι η ισορροπία των δυνάμεών της έχει επικίνδυνα κλονιστεί στην Πελοπόννησο, απέβλεπε στην επέκταση της κυριαρχίας της, με σκοπό να εξασφαλίσει κατάλληλα στρατηγικά σημεία για την προστασία των εμπορικών και ναυτικών σταθμών της, ώστε να συνεχίσει τις εμπορικές δραστηριότητές της στην Ανατολή, την πηγή του πλούτου της. Από τη συνθήκη της Σαπιέντζας χρειάστηκαν δύο αιώνες για να προσαρτήσει στις δυνάμεις της το Ναύπλιο, ένα άλλο νευραλγικό πελοποννησιακό χώρο, ένα ισχυρό λιμάνι που πληρούσε τις προϋποθέσεις για την εδραίωσή της στη Μεσόγειο. Το Ναύπλιο χρωστάει στη Βενετία και κυρίως στην εποχή αυτή την διαμόρφωσή του σε πολιτεία.

Εικόνα 3.1. Γκραβούρα του Ναυπλίου κατά την πρώτη Βενετοκρατία.

Πρώτος προβλεπτής του Ναυπλίου γίνεται ο Περάντζος Μαλιπιέρος. Θα ακολουθήσει μια σειρά από βενετσιάνους προβλεπτές (preditori), διοικητές (commandatori) και αρμοστές

(rettori), που είτε βρίσκονται σε διαμάχες με τους Ατζαγιόλι των Αθηνών, είτε συμμαχούν μαζί τους, καθώς και με τους Βυζαντινούς, προκειμένου να αναχαιτίσουν τους Τούρκους και να αποτρέψουν την εισβολή τους στην Αργολιδοκορινθία.

Το 1396 ο Γιουκ – Πασάς και Μουρτάσης με διαταγή του Σουλτάνου Βαγιαζήτ φτάνει μπροστά στα τείχη του Ναυπλίου, που αντιστάθηκαν δυναμικά μέχρι να αναγκαστεί ο Βαγιαζήτ να ανακαλέσει τα στρατεύματά του.

Το 1463 ο Μωάμεθ Β΄ ο Πολιορκητής έστειλε εναντίον του Ναυπλίου τον πασά των Αθηνών, ο οποίος συνέτριψε αρχικά τους Βενετούς προ του Ισθμού της Κορίνθου. Παράλληλα έφτασε και ο Βεζύρης Μαχμούτ – Πασάς μαζί με 80.000 στρατό ως έξω από το Ναύπλιο, όπου έγινε αιματηρή μάχη και σκοτώθηκαν σε αυτή 5.000 Τούρκοι, χωρίς να καταλάβουν τη δυναμικά οχυρωμένη πολιτεία από τους πρωτομάστορες της οχυρωματικής τέχνης Βενετούς.

Μετά την άλωση των κάστρων της Μεσσηνίας, ο Βαγιαζήτ ο Β΄ επανειλημμένα στράφηκε στο Ναύπλιο χωρίς να πετύχει να το καταλάβει. Με τη συνθήκη, όμως, του 1502 η πόλη παρέμεινε στους Βενετούς, αλλά και στο μάτι του οθωμανικού κυκλώνα.

Το 1537 ο Σουλτάνος Σουλεϊμάν ο Α΄ ανέθεσε την κατάκτηση της πολυθρύλητης πολιτείας στον Βεζύρη Κασήμ – Πασά. Για πρώτη φορά τότε χρησιμοποιείται ο λόφος του Παλαμηδίου πάνω στον οποίο ο Κασήμ τοποθέτησε πυροβόλα μεγάλης ολκής. Η Ακροναυπλία και η κάτω πόλη καταστρέφονται από τους συνεχείς βομβαρδισμούς, ενώ προκαλούνται μεγάλες απώλειες στον πληθυσμό. Τελικά, μετά από τριετή πολιορκία, η Βενετία αναγκάστηκε να υπογράψει συνθήκη ειρήνης και ο φρούραρχος του Ναυπλίου, Αλέξανδρος Κοντάρης, να παραδώσει τα κλειδιά της πόλης στον Κασήμ – Πασά. Το 1540 οι Τούρκοι μπαίνουν στο Ναύπλιο, ενώ οι Βενετοί και πολλοί Έλληνες φεύγουν με τα πλοία για τη Βενετία, τα Ιόνια νησιά και την Κρήτη. (Κούρια, χ.χρ.)

3.1.1.2 Έργο της Πρώτης Βενετοκρατίας

Η περίοδος 150 χρόνων της πρώτης Βενετοκρατίας είναι στην ουσία η εποχή της δημιουργίας της πόλης. Ως τότε οι κάτοικοι του Ναυπλίου ζούσαν μέσα στην οχυρωμένη Ακροναυπλία, ίσως από το φόβο των πειρατών και η θάλασσα έβρεχε τις υπώρειες του βράχου. Η παρουσία της κραταιής δύναμης της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας και η συστηματική οχύρωση της Ακροναυπλίας, σύμφωνα με τις τελειότερες προδιαγραφές της εποχής για την προστασία μιας πόλης, έδωσαν την ώθηση για την επέκταση των βόρειων υπωρειών της βραχώδους χερσονήσου που αντικρύζουν τον Αργολικό κόλπο. Το «άνοιγμα» της πολιτείας εκτός των τειχών του υψώματος πραγματοποιείται γύρω στο 1500. Πρώτα οι Βενετοί μετά την εγκατάστασή τους, ενισχύουν τις υφιστάμενες ήδη οχυρώσεις των Φράγκων και Ελλήνων πάνω

στην Ακροναυπλία και επεκτείνουν την οχύρωση προς τα ανατολικά, προσθέτοντας το κάστρο των Τόρων (στα λατινικά η λέξη *Torus* σημαίνει ύψωμα).

Ακόμα για τη συμπλήρωση της οχύρωσης και την προστασία του λιμανιού οχυρώνουν με κάστρο το μικρό νησάκι, το σκόπελο που βρίσκεται στην είσοδό του και ονομάζεται «Scoglio di S. Theodoro» και αργότερα «Καστέλλο» ή «Μπούρτζι» (τούρκικη λέξη που σημαίνει «οχύρωση μέσα στη θάλασσα»). Οι Βενετοί θα φροντίσουν ιδιαίτερα το λιμάνι της πόλης. Δημιουργούν ένα εσωτερικό λιμάνι, κατασκευάζοντας ένα μικρό βραχίονα από τη στεριά προς το Μπούρτζι για τη φόρτωση ή την εκφόρτωση μικρών πλοίων.

Επίσης, στενεύουν το πέρασμα του λιμανιού με ανάλογη διαμόρφωση του βυθού για να ελέγχουν την είσοδο και έξοδο των πλοίων. Λέγεται ότι το Μπούρτζι συνδεόταν με τη στεριά με αλυσίδα που την τοποθετούσαν τη νύχτα. Για το λόγο αυτό ονομάστηκε και λιμάνι *Porto Catena*.

Ο προβλεπτής Βαρθολομαίος Μίνιο (*Minio*) είναι αυτός που θα πάρει τη μεγάλη απόφαση για την επέκταση της πόλης εκτός των τειχών, στην ελώδη περιοχή που εκτείνεται στα βόρειά τους. Η αφορμή θα δοθεί από τη συγκέντρωση στο Ναύπλιο μεγάλου πλήθους από τις περιοχές της Πελοποννήσου, τις οποίες απώλεσαν οι Βενετοί μετά τις τουρκικές επιθέσεις. Το υπόβαθρο πάνω στο οποίο θα θεμελιωθεί η πόλη γίνεται από ειδικούς μηχανικούς φερμένους από τη Βενετία. Έτσι, οι Βενετοί δημιουργούν πάνω στο πρότυπο της δικής τους πόλης μια νέα πόλη. Η επίχωση πραγματοποιείται με θεμελίωση πάνω σε ξύλινους πασσάλους. Οι δρόμοι ανοίγονται σε ορθογωνική διάταξη και ο ιστός της παρακολουθεί τις δύο βασικές αρτηρίες που συνδέουν αφ' ενός από βορρά προς νότο την Πύλη της Θάλασσας με το Κάστρο των Τόρων, αφ' ετέρου από δυτικά προς ανατολικά την Πύλη της Ξηράς, την κεντρική πλατεία. Η νέα πόλη προστατεύεται από τείχος ολόγυρα και υδρεύεται από τις πηγές της Άρειας με χτιστό υδραγωγείο.

Το Ναύπλιο εξελίσσεται σε μια από τις ωραιότερες, πλουσιότερες και πολυανθρωπότερες πόλεις της Ανατολής. Το 1530 κατοικούν σε αυτή σύμφωνα με απογραφικά στοιχεία, 10.000 περίπου ψυχές.

(Λαμπρινίδης, 1950)

3.1.2 Η πρώτη Τουρκοκρατία (1540 - 1686)

Εικόνα 3.2. Άποψη της πόλης του Ναυπλίου όπως διαμορφώθηκε κατά την Πρώτη Τουρκοκρατία

Στο διάστημα των 150 περίπου χρόνων που διαρκεί η πρώτη Τουρκοκρατία το Ναύπλιο γίνεται πρωτεύουσα του Σαντζακίου του Μωριά και έδρα του Γενικού Διοικητή, του Μώρα – Βαλεσής. Πολλά είναι τα προνόμια που δίνονται από τους Τούρκους στην πόλη, γεγονός που αποδεικνύει ότι τη θεωρούσαν ως αξιολογότερη σε όλη την Πελοπόννησο. Παρόλες τις καταστροφές των κτιρίων και τον αφανισμό των κατοίκων εξαιτίας της μακρόχρονης πολιορκίας, το Ναύπλιο πολύ γρήγορα ξαναγεννιέται και αναδεικνύεται σε σημαντικότερο κέντρο του εξαγωγικού και εισαγωγικού εμπορίου όλης της Πελοποννήσου. Η ταχύτατη ανάπτυξη του οδηγεί όσους είχαν φύγει μετά την πτώση του να επιστρέψουν στην πατρίδα τους.

Οι Έλληνες αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού και συμβιώνουν όσο το δυνατόν αρμονικά με τους Τούρκους και τους ελάχιστους Εβραίους. Παρόλη την ειρηνική συμβίωση το 1655 θα μαρτυρήσει ο Νεομάρτυρας Αναστάσιος ο Ναυπλιώτης, ο οποίος μη θέλοντας να αλλαξοπιστήσει, κατακρεουργήθηκε από τους Τούρκους. Ο Αναστάσιος γίνεται πολιούχος του Ναυπλίου και η μνήμη του γιορτάζεται την 1^η Φεβρουαρίου.

Το 1686 στο Ναύπλιο ζουν 8.000 κάτοικοι και 3.000 Τούρκοι στρατιώτες. Η πόλη γνωρίζει μεγάλη οικονομική και πνευματική ανάπτυξη. Πάρολο που δεν υπάρχουν από την περίοδο αυτή αρχιτεκτονικά κατάλοιπα είναι γνωστό από τις γραπτές πηγές ότι τα κατεστραμμένα σπίτια ξαναχτίστηκαν και η πόλη, καθώς και η Ακροναυπλία, η ονομαζόμενη «Its Kale» από τους

Τούρκους (λέξη τούρκικη που σημαίνει «εσωτερικό φρούριο»), γέμισαν με μεγάλα δημόσια ή ιδιωτικά κτίρια, τζαμιά, κρήνες και λουτρά. Στην κεντρική πλατεία δεσπόζει το διοικητήριο του Μώρα – Πασά.

Η ανατολή του 17^{ου} αιώνα βρίσκει τη Βενετία απογυμνωμένη από την παλιά αίγλη της. Η σταδιακή απώλεια των κτήσεών της στη Μεσόγειο, καθώς και μια σειρά αποτυχημένων στρατιωτικών επιχειρήσεων στη Δαλματία, αναγκάζει τους Βενετούς να στραφούν και πάλι στην ιδέα της ανάκτησης των ελληνικών εδαφών, ιδίως της Πελοποννήσου αμέσως μετά την κατάκτηση της Κρήτης από τους Τούρκους (1669).

Έχοντας άμεση γνώση της στρατηγικής και εμπορικής αξίας της πόλης του Ναυπλίου, ο Βενετός αρχιστράτηγος Φραγκίσκος Μοροζίνι αποφασίζει να στραφεί προς την ανακατάληψή της. Η επιχείρηση οργανώνεται ταχύτατα και το 1686 πολιορκεί στενά την πόλη από ξηρά και θάλασσα. Με συνεχείς σφοδρούς κανονιοβολισμούς καταστρέφει ολοκληρωτικά την πόλη. Εικοσιδύο εκκλησίες γκρεμίζονται και από τα σπίτια μένουν όρθια μόνο τριάντα. Ερειπώνεται όλη η νοτιοανατολική συνοικία από την ανατίναξη της πυριτιδαποθήκης που βρισκόταν κοντά στην Πύλη της Ξηράς και διαλύεται το υδραγωγείο που περνούσε από αυτήν. (Τραγανού, 1974)

Οι Τούρκοι ύστερα από τις συνεχείς επιθέσεις των Βενετών αναγκάζονται να συνθηκολογήσουν, να παραδώσουν το Ναύπλιο και να αναχωρήσουν με έντιμους όρους. Ο Μοροζίνι μπαίνει θριαμβευτικά στην πόλη και αποδέχεται τα αιτήματα της Ελληνικής Κοινότητας για τη διατήρηση των προνομίων της αυτονομίας της. Η όλη επιχείρηση έχει εντυπωσιάσει και τους Τούρκους και τους Βενετούς. Σε λίγους μήνες και ενώ βρίσκεται στην Ελλάδα ο Μοροζίνι εκλέγεται δόγης της Βενετίας.

Κατά την περίοδο της πρώτης Τουρκοκρατίας φτάνουν στην πόλη του Ναυπλίου και οι πρώτοι περιηγητές (τέλος 16^{ου} αιώνα) που οι περιγραφές τους ή τα σχέδια τους μας δίνουν την εικόνα της, μια και σήμερα τίποτα δεν έχει απομείνει από την ανατολίτικη ατμόσφαιρά της. Ανάμεσά τους ο Τούρκος περιηγητής Εβλιά Τσελεμπί που έφτασε στην περιοχή τον 17^ο αιώνα περιγράφει τη ζωή, τα σπίτια, τα τζαμιά των ομοθρήσκων, όμως, κατοίκων της.

Μοναδικό δείγμα της εποχής αυτής απομένει το μικρό τζαμί στην ανατολική πλευρά της σημερινής πλατείας Συντάγματος, του παλιού ενετικού Φόρουμ, της πλατείας Πλατάνου του Αγώνα, που σήμερα ονομάζεται «Τριανόν».

3.1.3 Η δεύτερη Βενετοκρατία (1686 – 1715)

Εικόνα 3.3. Το Ναύπλιο από την πλευρά του λιμανιού σε γκραβούρα του 1688.

Η δεύτερη Βενετοκρατία, αν και κράτησε μόλις 28 χρόνια, υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική για το Ναύπλιο. Είναι απίστευτο ότι μέσα σε τόσο μικρό χρονικό διάστημα πραγματοποιήθηκαν τόσο σημαντικά και μεγάλης έκτασης έργα. Όταν ύστερα από 150 χρόνια οι Βενετοί επανέρχονται στο Ναύπλιο αντιλαμβάνονται, αντικρύζοντας τα οχυρωματικά έργα που οι ίδιοι είχαν πραγματοποιήσει και τα οποία υπήρχαν σχεδόν αλώβητα, ότι δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της εποχής.

Η εποχή είχε αλλάξει. Σκοπός τους είναι να καταστήσουν το Ναύπλιο απόρθητο φρούριο, εφόσον θέλουν να διατηρήσουν την εδραίωσή τους στην περιοχή αυτή.

Η συνεχής πίεση που δέχονται από τους αντιπάλους τους Τούρκους, καθώς και ο κλοιός που ολοένα στενεύει γύρω τους, τους αναγκάζει να δράσουν χωρίς αναβολές.

Διαμορφώνουν άμεσα όλη την περιοχή της Ακροναυπλίας, ενισχύουν την άμυνα στα ανατολικά της, επιδιορθώνουν τα τείχη, δυναμώνουν τον οχυρωματικό περίβολο της κάτω πόλης με την κατασκευή του ανατολικού τείχους και, πάνω από όλα, πραγματοποιούν την ανέγερση φρουρίου πάνω στο Παλαμήδι, έργο που αποτελεί πρότυπο της οχυρωματικής τέχνης της εποχής.

Το Ναύπλιο καθίσταται πρωτεύουσα του βασιλείου του Μωρέως, έδρα γενικού προβλεπτή, έδρα του αρχιστράτηγου της Ανατολής, πρωτεύουσα του νομού Ρωμανίας και ονομάζεται από τότε «Napoli di Romania». Ενισχύεται ο μειωμένος από τους πολέμους και τις πολιορκίες πληθυσμός του με την μεταφορά ελληνικών οικογενειών από τουρκοκρατούμενες περιοχές της Πελοποννήσου και από την Αθήνα. Το 1700 η πόλη αριθμεί 5.904 κατοίκους.

Ο Μοροζίνι, πριν φύγει για να λάβει το αξίωμα του Δόγη, απέκρουσε το 1687 νέα επιδρομή των Τούρκων. Μετά την αναχώρησή του, τρεις γενικοί προβλεπτές υπήρξαν έως ότου η Βενετία του ανέθεσε και πάλι την ανώτατη αρχηγία. Ο Μοροζίνι επιστρέφει το 1693 για να αποκρούσει και πάλι τον σερασκέρη της Πελοποννήσου και να καταλάβει τη Χαλκίδα. Όμως, πέθανε ξαφνικά στις 14 Μαΐου 1694 στο αγαπημένο του Ναύπλιο. Μετά το θάνατό του δεινοί αγώνες ξεκινούν μεταξύ των Ενετών και των Τούρκων ως την ειρήνη του Κάρλοβιτς (1699), που επιτρέπει στους Βενετούς να συνεχίσουν την οχύρωση της πόλης.

Κατά το χρονικό διάστημα της τελευταίας ενετικής κυριαρχίας, σύμφωνα με τις μαρτυρίες των προβλεπτών και των χρονογράφων της εποχής, το Ναύπλιο μετατρέπεται σε «ευρωπαϊκή καθ' όλα πόλη», η περιφημότερη, η ευγενέστερη, η πιο θαυμαστή και η «ωραιότερη από τις πόλεις της Ανατολής, το πρωτεύον φρούριο του ανθηρού βασιλείου του Μωρέως». Τότε οικοδομούνται εκκλησίες και δημόσια κτίρια που ορισμένα από αυτά κοσμούν έως σήμερα τη σύγχρονη πόλη. Το 1713 χτίζεται η οπλοθήκη, καθώς και ο ναός του Αγίου Νικολάου εκτός των τειχών και ο ναός του Αγίου Σπυρίδωνος. Ο ναός του Αγίου Γεωργίου διακοσμείται με τοιχογραφίες της ιταλικής σχολής του 17^{ου} αιώνα, ανάμεσα στις οποίες συγκαταλέγεται και ο «Μυστικός Δείπνος», αντιγραφή του πίνακα του Λεονάρδου ντα Βίντσι.

Όμως, η άνθηση αυτής της πόλης δεν θα κρατήσει πολύ χρόνο. Το 1714 νέος πόλεμος κηρύσσεται ανάμεσα σε Βενετούς και Τούρκους.

Ο προβλεπτής του Ναυπλίου Ιερώνυμος Δολφίνος αφήνει μόνο 1700 άνδρες για την υπεράσπιση της πόλης, όταν ο σερασκέρης Αλή – Δαούτ Πασάς φθάνει και στρατοπεδεύει έξω από την Τίρυνθα με στρατιά 120.000 ανδρών και ο Τζανούμ Χότζας αποκλείει το λιμάνι του Ναυπλίου με 50 πλοία. Θρυλικοί είναι οι αγώνες ανάμεσα στους πολιορκητές και τους πολιορκημένους. Η πόλη, όμως, θα καταληφθεί με προδοσία του Γάλλου αρχηγού του πυροβολικού και φρούραρχου του Παλαμηδίου Λα Σαλ (La Salle). Η προδοσία του αποκαλύφθηκε πριν την άλωση της πόλης και ο προδότης κατακρεουργήθηκε, η οικία του γκρεμίστηκε και στη θέση της υψώθηκε ανάθεμα που σωζόταν ως το 1850.

Παρόλα τα επιβλητικά οχυρωματικά έργα που κατέστησαν το Ναύπλιο το πιο δυνατό φρούριο στον κόσμο, η πόλη καταλήφθηκε μέσα σε δύο εβδομάδες.

Πάνω από την Πύλη της ανατολικής πλευράς ένας γενίτσαρος που πρωτοπάτησε το Κάστρο στερέωσε το γιαταγάνι του. Από αυτό, όπως λέει η παράδοση, κάθε Παρασκευή, μέρα που πάρθηκε η πόλη, έσταζε αίμα.

(Λαμπρινίδης, 1975)

3.1.4 Η δεύτερη Τουρκοκρατία (1715 - 1822)

Αμέσως μετά την άλωση του Ναυπλίου θα το επισκεφθεί ο Σουλτάνος Αχμέτ Γ', για να εκφράσει τις ευχαριστίες του και να προσφέρει προνόμια στους νικητές. Η πόλη θα οριστεί και πάλι πρωτεύουσα του Βιλαετίου της Πελοποννήσου. Όμως, το 1786 ο Μώρα – Πασάς θα μεταφέρει την έδρα στην Τρίπολη για στρατιωτικούς λόγους.

Σε αυτήν την τελευταία περίοδο το Ναύπλιο αρχίζει να παρακμάζει. Απογυμνωμένο από τις διοικητικές του λειτουργίες, με τους περισσότερους Έλληνες κατοίκους του να έχουν πάρει το δρόμο της ξενιτιάς θα μετατραπεί σε μια τούρκικη επαρχιακή πόλη που συγκεντρώνει ορισμένες μόνο στρατιωτικές και λιμενικές δραστηριότητες. Οι σχέσεις Ελλήνων και Τούρκων έχουν σκληρύνει. Οι περισσότεροι κάτοικοι είναι Τούρκοι που είτε έχουν επιστρέψει μετά την ήττα των Βενετών, είτε αποτελούν το στρατό της άλωσης. Σε αυτούς ο Σουλτάνος θα δώσει προνόμια και κίνητρα οικονομικά. Στους πρώτους θα επιστραφούν οι περιουσίες που είχαν πριν φύγουν από την πόλη, ενώ στους δεύτερους θα χαρίσει τα αγαθά των Ελλήνων που εγκατέλειψαν την πόλη ή αποδεκατίστηκαν κατά τη διάρκεια της πολιορκίας. Οι ελάχιστοι Έλληνες συγκεντρώνονται στη φτωχική συνοικία του Ψαρομαχαλά. Συνολικά ο αριθμός των κατοίκων φτάνει τις τέσσερις χιλιάδες.

Η πόλη ταχύτατα αλλάζει όψη και μετατρέπεται σε ανατολίτικη κωμόπολη, ενώ τίποτα δεν θυμίζει την κοσμοπολίτικη, ευρωπαϊκή αίγλη που είχε κατά την προηγούμενη περίοδο.

Γεμίζει από τζαμιά, χαμάμ (λουτρά τούρκικα) και ψηλά στενά σπίτια που κοσμούνται με εξώστεγα (σαχνισιά). Στην πραγματικότητα γίνεται μια πόλη «όλως τούρκικη» με λιμάνι ακάθαρτο και αέρα βαρύ.

Οι ξένοι περιηγητές του 19^{ου} αιώνα περιγράφουν τον ξεπεσμό της, αναφέρουν την βαριά ατμόσφαιρα που επικρατούσε από την καχύποπτη συμπεριφορά των Τούρκων, τους περιορισμούς κυκλοφορίας στην πόλη. Μόνο οι οχυρώσεις κρατούν σιωπηλές το μεγαλείο τους, κοσμώντας τα υψώματα της πόλης.

Αυτά τα κάστρα έχουν στόχο να καταλάβουν οι ξεσηκωμένοι Έλληνες με την έκρηξη της Επανάστασης του 1821. Ενώ αρχικά η πρώτη πολιορκία του Ναυπλίου από ξηρά και ο αποκλεισμός από την θάλασσα τον Απρίλη του 1821 δεν θα φέρει θετικά αποτελέσματα, τον επόμενο χρόνο, ύστερα από συνεχή και μακρά πολιορκία οι Έλληνες καταλαμβάνουν το

Μπούρτζι και το Παλαμήδι. Στις 29 με 30 Νοεμβρίου του 1822, ημέρα της γιορτής του Αγίου Ανδρέα, πρώτος ο Δ. Μοσχονησιώτης ανέβηκε στον προμαχώνα του «Αχιλλέα» και στη συνέχεια ο Στάϊκος Σταϊκόπουλος στον προμαχώνα του Αγίου Ανδρέα. Σε τρεις μέρες οι Τούρκοι αναγκάστηκαν να παραδώσουν τα κλειδιά της πόλης στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Από τότε και σε όλη τη διάρκεια του Αγώνα το Ναύπλιο θα παραμείνει ελεύθερο.

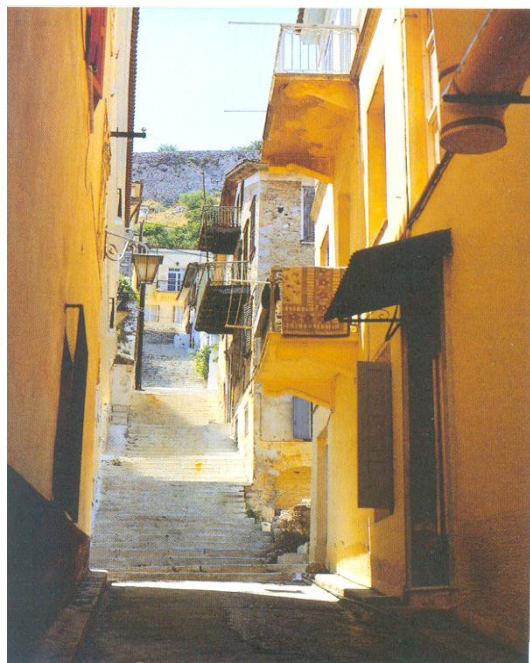

***Εικόνα 3.4.** Άποψη της πόλης του Ναυπλίου με το Παλαμήδι στο βάθος, αμέσως μετά την απελευθέρωση από τη Β΄ Τουρκοκρατία.*

3.2. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Το σημερινό ιστορικό κέντρο του Ναυπλίου, η παλιά πόλη, άρχισε να σχηματίζεται στην περίοδο της Α΄ ενετοκρατίας.

Μέχρι τότε λαός και άρχοντες κατοικούσαν μέσα στο Κάστρο, στην Ακροναυπλία. Ήδη από τους τελευταίους χρόνους της φραγκοκρατίας είχε αρχίσει να δημιουργείται έξω από τα τείχη, κατά μήκος της τότε παραλίας, μια ζώνη από μαγαζιά και αποθήκες. Όταν οι Ενετοί έγιναν κύριοι του Ναυπλίου, εγκαταστάθηκαν μαζί με τους Έλληνες προύχοντες μέσα στο Κάστρο, ενώ οι πιο φτωχές τάξεις, ναυτικοί κυρίως και ψαράδες, εγκαταστάθηκαν στη βορεινή πλευρά του λόφου, έξω από τα τείχη σε μια στενή λωρίδα γης. Ακόμα και σήμερα που η περιοχή απέχει πια από τη θάλασσα, η συνοικία κρατάει το όνομά της, «ο Ψαρομαχαλάς». Η πρώτη αυτή οικοδομική ζώνη του οικισμού ξεκινά από τα τείχη της Ακροναυπλίας και κατηφορίζει μέχρι τις οδούς Καποδιστρίου και Παπανικολάου. Αποτελείται από μικρά ακανόνιστα πλατώματα, δρομόσκαλες, δρόμοι που αλλού στενεύουν και αλλού φαρδαίνουν, πορείες και στάσεις, μικρές απρόσμενες οπτικές φυγές. Είναι η απρόσμενη προσαρμογή στις φυσικές καμπύλες του εδάφους. Μια γειτονιά γεμάτη ομορφιά και γραφικότητα.

Εικόνα 3.5. Δρομόσκαλες στην παλιά πόλη του Ναυπλίου.

Ο υπόλοιπος εργατικός οικισμός εγκαταστάθηκε στη βορειοανατολική πλαγιά του Παλαμηδίου, εκεί όπου αργότερα ο Σταμάτης Βούλγαρης θα σχεδιάσει την Πρόνοια.

Σταδιακά, η ξηρά επεκτάθηκε πάνω σε πασσάλους και προσχώσεις. Η νέα πόλη προστατευόταν από μια νέα σειρά τειχών, τα επιθαλάσσια τείχη, ενώ μια τάφρος που ανοιγόταν έξω από τα ανατολικά τείχη απέκοπτε την πόλη από την υπόλοιπη ξηρά και της χάριζε ασφάλεια.

Ο ναός του Αγ. Γεωργίου, το Γενέθλιον της Θεοτόκου, η Φραγκοκκλησιά, η Αγία Σοφία, το μικρό τζαμί της πλατείας Συντάγματος, εκκλησία τότε του Αγίου Αντωνίου και πρώτη Μητρόπολη του Ναυπλίου, είναι κτίρια αυτής της περιόδου.

Προς το μέρος της θάλασσας, ένας μικρός τεχνητός λιμενοβραχίονας που δημιουργήθηκε για την προστασία του λιμανιού, αφήνει ανάμεσα σε αυτόν και το μικρό νησάκι με το Μπούρτζι – που οχυρώνεται τώρα για πρώτη φορά- μια στενή δίοδο που κλείνει με αλυσίδα. Porto Cadena έλεγαν τότε το λιμάνι του Ναυπλίου. Η περίοδος της Α΄ τουρκοκρατίας που ακολουθεί, δεν επιφέρει σημαντικές αλλαγές στον ιστό της πόλης.

Ο Τούρκος περιηγητής Εβλία Τσελεμπή, που επισκεύθηκε το Ναύπλιο, αναφέρει την ύπαρξη πέντε μαχαλάδων στην κάτω πόλη. Είναι δύσκολο σήμερα να καθορίσουμε με ακρίβεια τη θέση τους. Κάθε μαχαλάς είχε το τζαμί του, κρήνες, χαμάμ, χάνια, παλάτια, μεντρεσέδες στόλιζαν την πόλη, που αριθμούσε 1.600 σπίτια πέτρινα με στέγες από κεραμίδια, χτισμένα «κατά τον ισλαμικό τρόπο».

Η επόμενη περίοδος, της Β΄ Βενετοκρατίας, είναι αυτή που θα διαμορφώσει τη δεύτερη οικοδομική ζώνη του οικισμού που οροθετείται από τις οδούς Σπηλιάδη, Σταϊκοπούλου, Πλαπούτα και Αμαλίας. Εκεί όπου άλλοτε βρίσκονταν τα επιθαλάσσια τείχη της Α΄ ενετοκρατίας και κάθετα προς αυτά τα τείχη της ξηράς. Μοναδική είσοδος από την ανατολή, η Πύλη της Ξηράς, οδηγεί στο μεγάλο δρόμο, τη σημερινή Παπανικολάου. Αυτή, μαζί με τον κάθετο δρόμο που οδηγούσε από την πύλη του Γυαλού στο Κάστρο, αποτελούν τους δύο βασικούς άξονες της πόλης μέχρι την απελευθέρωση. Στο σημείο που οι δύο άξονες τέμνονται, δημιουργείται η μικρή πλατεία του Αγίου Σπυρίδωνα.

Το οδικό δίκτυο εδώ εμφανίζεται κανονικότερο, αν και διατηρεί ακόμα αρκετά από τα στοιχεία της προηγούμενης ζώνης, της οποίας αποτελεί τη φυσική συνέχεια. Κέντρο της ζωής, η πλατεία Συντάγματος, το Ενετικό Φόρουμ, η πλατεία Πλατάνου του Αγώνα – η σημαντικότερη πλατεία του Ναυπλίου, η καρδιά της πόλης.

Δύο ακόμα πλατείες από τις παλαιότερες του ιστορικού κέντρου βρίσκονται εδώ. Αυτές είναι η πλατεία του Αγίου Γεωργίου και αυτή του Αγίου Αναστασίου. Σε όλες αναγνωρίζει κανείς – ακόμα και σήμερα- τα χαρακτηριστικά της ενετικής πλατείας. Τις ανακαλύπτεις «ξαφνικά», καθώς περπατάς στο δρόμο, χωρίς ποτέ να μπαίνεις αξονικά σε αυτές.

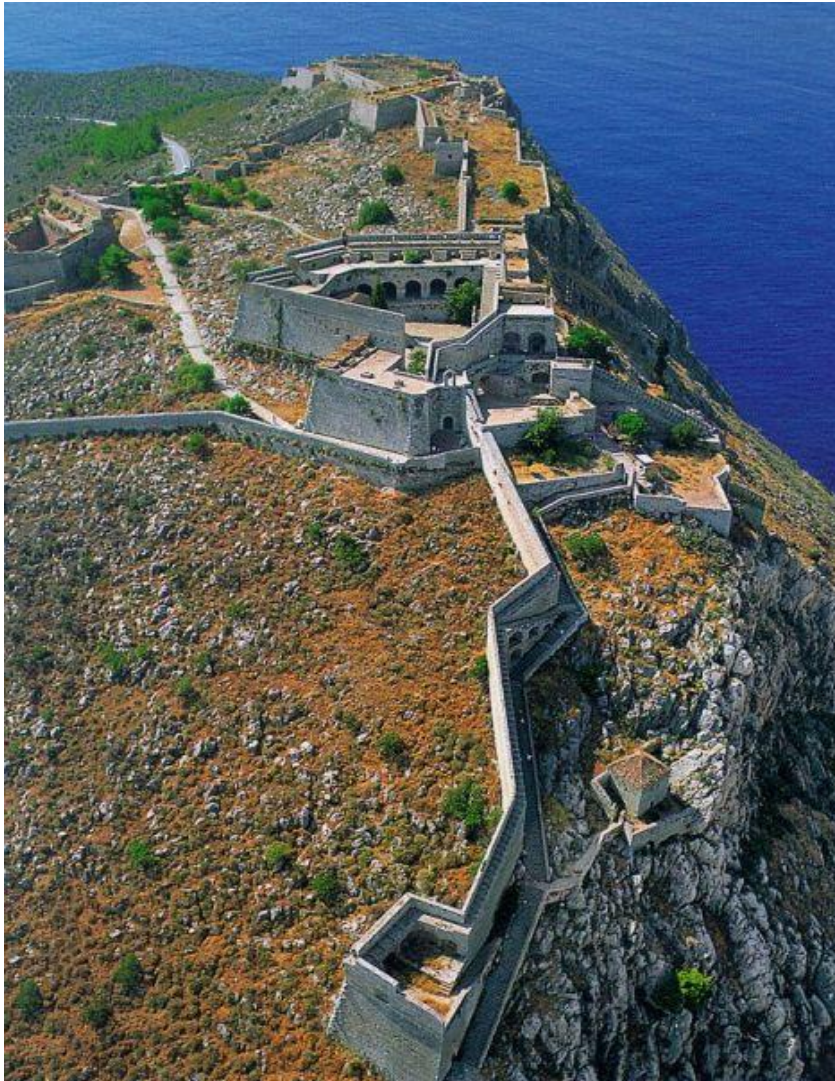
Τα χρόνια της Β΄ τουρκοκρατίας, που ακολουθούν, ελάχιστα αλλοίωσαν τον πολεοδομικό ιστό του ιστορικού κέντρου. Κτίζονται τώρα το μεγάλο τζαμί της πλατείας Συντάγματος (το Βουλευτικό) και πίσω του ο Μενδρεσές.

Έξω από τα ανατολικά τείχη, εκεί όπου βρίσκεται σήμερα ο σιδηροδρομικός σταθμός, Χιώτες κηπουροί διαμορφώνουν όμορφους κήπους γύρω από τα εξοχικά κιόσκια των Τούρκων πασάδων.(Καρδαμίτση-Αδάμη, 1995)

***Εικόνα 3.6.** Τμήμα από τις εσωτερικές στοές με τις καμαρωτές πεσσοστοιχίες του Μενδρεσέ, κτίριο της Β΄ Τουρκοκρατίας.*

3.3 ΠΑΛΑΜΗΔΙ

Εικόνα 3.7. Αεροφωτογραφία του Παλαμηδίου.

Το σπουδαιότερο οχυρωματικό έργο που κατασκευάστηκε για την προστασία του Ναυπλίου ιδρύθηκε την εποχή της δεύτερης Βενετοκρατίας (1686 – 1715) πάνω στην κορυφή του μεγάλου πέτρινου όγκου, του ψηλού λόφου του Παλαμηδίου, που σκιάζει από τα ανατολικά την πόλη.

Το αξιοθαύμαστο αυτό έργο πληροί τις προδιαγραφές της οχυρωματικής τέχνης της εποχής των μεγάλων τηλεβόλων και πυροβόλων και η σύλληψη της κατασκευής ενός τέτοιου φρουριακού συγκροτήματος πάνω στο ψηλότερο σημείο του λόφου (216 μ.), οφείλεται αρχικά στο βενετό αρχιστράτηγο Μοροζίνι, που μεταχειρίστηκε το πέτρινο αυτό ύψωμα, για πρώτη φορά κατά τη διάρκεια της πολιορκίας της πόλης το 1686.

Οι Βενετοί αμέσως μετά την κατάκτηση του Ναυπλίου, εκτιμώντας τη θέση του και τη χρησιμότητά του, για να εξασφαλίσουν την κυριαρχία της θαλασσοκράτειρας πατρίδας τους, προσπάθησαν να το μετατρέψουν σε απόρθητο φρούριο, το οχυρότερο από όσα υπήρχαν ως τότε στην Ελλάδα. Αρχισαν αμέσως μετά τη Συνθήκη του Κάρλοβιτς (1699) πραγματοποιήθηκαν νέα οχυρωματικά έργα στην Ακροναυπλία και στην κάτω πόλη, αλλά και για πρώτη φορά στο απόκρημνο Παλαμήδι. (Χατζηπολάκης, 1992)

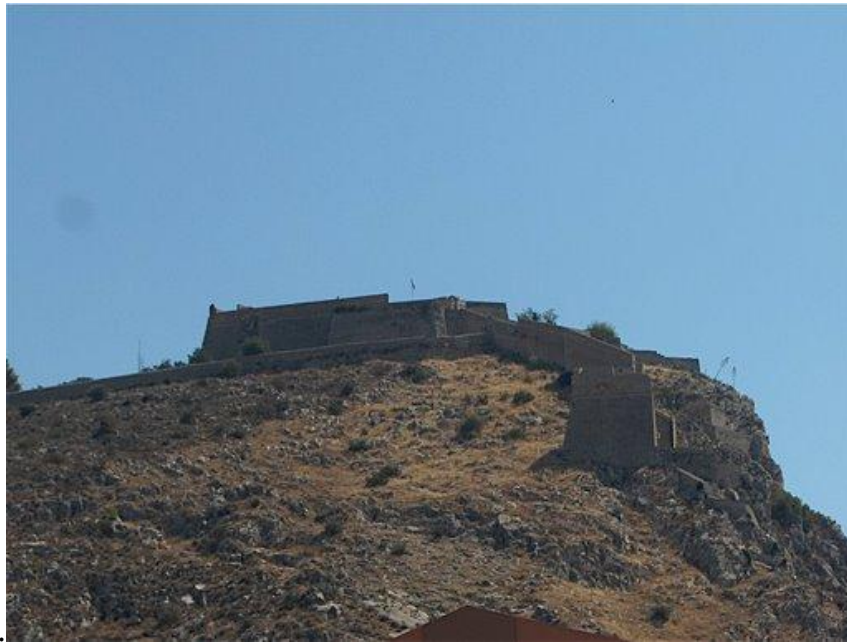
Ο πρώτος προβλεπτής του Μωριά, Ιάκωβος Κορνέρ, το 1690 αποχωρώντας από τη θέση του έγραφε προς τη Γερουσία των Βενετών ότι είχε την πρόνοια να καταλάβει και να οχυρώσει την κορυφή του Παλαμηδίου, που καθώς δεσπόζει πάνω από την πόλη, την απειλούσε «δεινά». Σε όλη την διάρκεια της Β' Βενετοκρατίας το – μέχρι τότε – ανοχύρωτο και ακατοίκητο Παλαμήδι τειχίζεται σταδιακά με εξαιρετική ταχύτητα και επιμέλεια και συμπληρώνεται με ιδιαίτερο ζήλο.

Ο ιδιοφυής σχεδιασμός του φρουριακού συγκροτήματος οφείλεται στο Δαλματό Giachich και στο Γάλλο μηχανικό La Salle, ο οποίος μαζί με τον συμπατριώτη του Λεβασέρ επιβλέπει και την κατασκευή όλου του έργου (1711 – 1714). Είναι απίστευτο ότι μέσα σε τόσο μικρό χρονικό διάστημα ολοκληρώθηκε ένα τόσο μεγάλο έργο. Μεγάλος ήταν ο αριθμός των στρατιωτών και των εργατών που ασχολήθηκαν καθημερινά για την κατασκευή του, ώστε κατά τη νέα επιδρομή των Τούρκων ο αρχιστράτηγος των Βενετών Αυγουστίνος Σαγρέδος και ο γενικός προβλεπτής Ιερώνυμος Δολφίνος έσπευσαν να καθησυχάσουν τη Βενετία ότι συντελέστηκαν τα αναγκαία οχυρωματικά έργα για τα φρούρια του Ναυπλίου, που πλέον έγιναν απόρθητα.

Εικόνα 3.8. Παλαμήδι

Σπάνια δημιουργείται ένα τόσο θαυμαστό σε μέγεθος και μεγαλοπρέπεια οχυρό που να ταιριάζει απόλυτα με το φυσικό τοπίο, και τον όγκο του απόκρημνου λόφου.

Εικόνα 3.9. Άλλη άποψη του Παλαμηδίου.

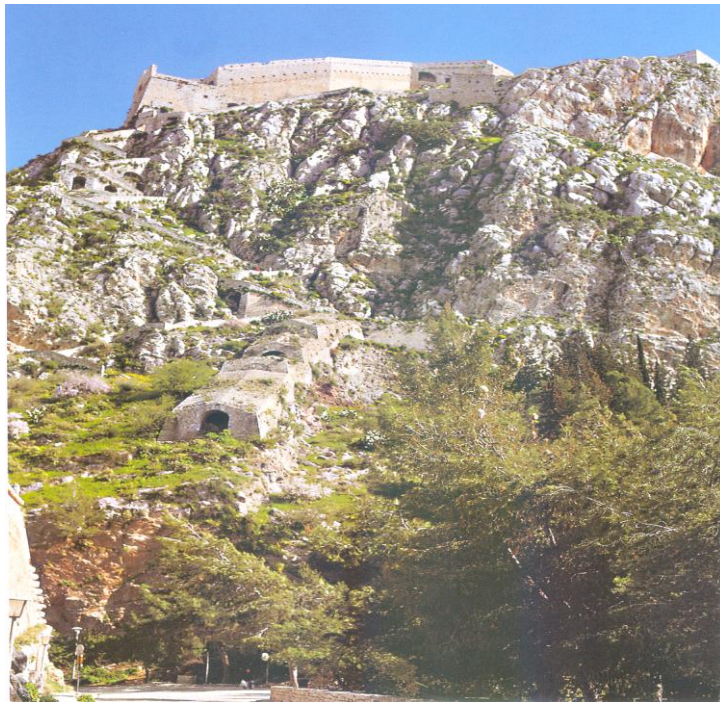
Το κάστρο του Παλαμηδίου αποτελείται από 8 προμαχώνες αυτοτελείς, οι οποίοι αναπτύσσονται κλιμακωτά πάνω σε ένα κεντρικό άξονα από δυτικά προς ανατολικά, διανύοντας την κορυφογραμμή του λόφου. Τοποθετημένοι σε διαφορετικά ανισοϋπή επίπεδα βρίσκονται σε τέτοια σχέση μεταξύ τους, ώστε να υπάρχει αυτοτέλεια του καθενός, αλλά και αλληλοϋποστήριξη, ή ακόμα και δυνατότητα προσβολής τους. Όλοι προστατεύονται εξωτερικά από ισχυρό τείχος, που άλλοτε εντάσσονται σε αυτό και άλλοτε πορεύεται μόνο του, ενισχυμένο με δυνατούς πύργους. Στους μεγάλους προμαχώνες υπήρχαν διαμορφωμένοι χώροι για καταλύματα στρατιωτών, καθώς και για τη συγκέντρωση πολεμοφοδίων και τροφών και δεξαμενές για το βρόχινο νερό. Οι περισσότεροι ήταν εφοδιασμένοι με ορειχάλκινα πυροβόλα τελευταίας τεχνολογίας που προέρχονταν από τη Βενετία, από το ονομαστό εργοστάσιο του Ι. Φραγκίσκου Αλμπεργέτη, ενώ στις επάλξεις όλων υπήρχαν πολεμίστρες για πολυάριθμους υπερασπιστές.

Οι προμαχώνες πήραν αρχικά τα ονόματα των Βενετών Προβλεπτών με τα οικόσημά τους εντοιχισμένα στις προσόψεις των πυλών τους. Έτσι συναντάμε τα ονόματα του Μοροζίνι, του Σαργέδου, του Δολφίνου, του Γριμάνι. Αργότερα, όταν οι Τούρκοι κατέλαβαν το κάστρο και την πόλη οι προμαχώνες πήραν τουρκικά ονόματα και τέλος όταν οι Έλληνες κατέκτησαν το Παλαμήδι τους έδωσαν αρχαία ελληνικά ονόματα ή ονόματα Αγίων, τα οποία διατηρούνται ακόμα και σήμερα.

Η ανάβαση στο Παλαμήδι μπορεί να γίνει από δυο προσβάσεις. Με τα πόδια από τη δυτική πλευρά του, όπου η ονομαστή κλίμακα, αλλά και από ασφαλτοστρωμένο δρόμο, που φθάνει ως την ανατολική πύλη του κάστρου.

Στη δυτική πλευρά του λόφου, προς την πόλη, μια ανηφορική άνοδος από 857 σκαλοπάτια οδηγούσε πάνω στο Φρούριο. Στο ξεκίνημα της στις υπώρειες του λόφου, συνδεόταν με τον προμαχώνα Γριμάνι. Αρχικά, χαμηλότερα, ήταν σκεπασμένη με θολωτή στέγη κατά διαστήματα, για να μπορεί να φωτίζεται από το φως του ήλιου, και ενισχυμένη με πολεμίστρες για την υπεράσπισή της. Ψηλότερα, ήταν ελεύθερη, γιατί δεν μπορούσαν να την προσβάλουν σε τέτοιο ύψος και παράλληλα την υπερασπίζονταν από το κάστρο.

Το πρώτο οχυρό που συναντά κάποιος που ανεβαίνει από την κλιμακωτή άνοδο του Παλαμηδίου είναι ο μικρός προμαχώνας «Ρομπέρ» (Ντενίζ – τάπια στα Τούρκικα) που βρίσκεται στα μισά της ανόδου προς τη δυτική κορυφή του λόφου. Πήρε το όνομά του από τον ηρωϊκό ομώνυμο Γάλλο ταγματάρχη που έπεσε κατά την πολιορκία της Ακρόπολης των Αθηνών.

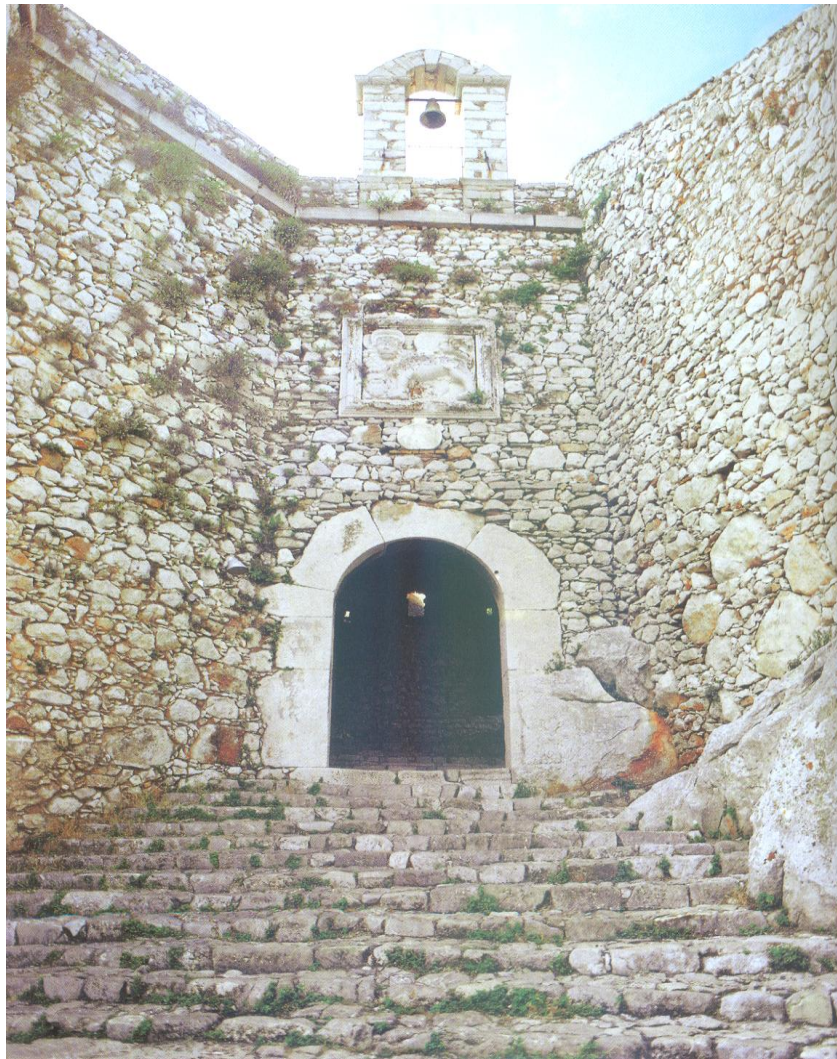
Εικόνα 3.10. Η δυτική εσωτερική πλευρά του υψώματος με την κλιμακωτή άνοδο και τον πρώτο προμαχώνα του Ρομπέρ.

Φθάνοντας στην κορυφή συναντά ο επισκέπτης τον πρώτο μεγάλο προμαχώνα που έχει την ονομασία «Άγιος Ανδρέας». Έφερε αρχικά το όνομα του προβλεπτή Αυγουστίνου Σαργέδου, όπως μας γίνεται γνωστό από την επιγραφή που σώζεται στην εντοιχισμένη πλάκα με το ανάγλυφο πτερωτό λεοντάρι της Βενετίας, πάνω από τη μεγάλη πύλη του προμαχώνα. Στον

προμαχώνα αυτό που οικοδομήθηκε το 1712 σύμφωνα με τη λατινική επιγραφή, υπήρχε το Φρουραρχείο, γι' αυτό και κατά τη Β' Τουρκοκρατία πήρε το όνομα Τζιδάρ – τάπια, μια και η έδρα του διοικητή στεγαζόταν σε αυτόν. Επίσης, υπήρχαν ειδικά διαρρυθμισμένοι χώροι για την παραμονή στρατιωτών. Στο εσωτερικό του βρισκόταν αρχικά το εκκλησάκι του Αγίου Αυγουστίνου, και αργότερα ο σημερινός ναΐσκος του Αγίου Ανδρέα του Πρωτοκλήτου. Από μια μεγάλη αναβάθρα φθάνει κανείς στην κορυφή του προμαχώνα από όπου αντικρύζει την πανέμορφη θέα της πόλης του Ναυπλίου και του αργολικού κόλπου.

Εικόνα 3.11. Η φυλακή του Κολοκοτρώνη στον προμαχώνα του Αγίου Ανδρέα.

***Εικόνα 3.12.** Η είσοδος στον προμαχώνα του Αγίου Ανδρέα με το εντοιχισμένο lionτάρι του Αγίου Μάρκου.*

Αφήνοντας τον προμαχώνα του Αγίου Ανδρέα ο επισκέπτης συναντά στα βόρειά του τον προμαχώνα «Λεωνίδας» που οι Τούρκοι τον ονόμαζαν Τομπράκ – τάπια. Έχει τραπέζιο σχήμα σε κάτοψη και τα τείχη του υψώνονται σε μεγάλο ύψος. Από εδώ κάποιος μπορεί να αντικρύσει χαμηλά τη συνοικία της Πρόνοιας και μακρύτερα το δρόμο που οδηγεί στην Τίρυνθα και το Άργος.

Εικόνα 3.13. Το πέρασμα προς τον προμαχώνα του Μιλτιάδη.

Ο προμαχώνας του «Μιλτιάδη» (Μπαζιριάν – τάπια κατά τους Τούρκους), ο πιο μεγάλος και αυτοτελής προμαχώνας από τους οκτώ, βρίσκεται στα βορειοανατολικά του προηγούμενου. Αποτελεί ανεξάρτητο οχυρό σε σχήμα τετράπλευρο και τα τείχη του υψώνονται σε 22 μ. πάνω σε αυτά υπάρχουν πολλές κανονιοθυρίδες και πολεμίστρες, από τις οποίες οι υπερασπιστές είχαν τη δυνατότητα να βάλουν προς όλα τα γύρω οχυρά, καθώς και προς όσα βρίσκονταν χαμηλότερα. Διαθέτει μια τεράστια δεξαμενή για βρόχινο νερό και επτά θολωτούς χώρους – κελιά που χρησιμοποιήθηκαν ως φυλακές και τόπος εκτέλεσης βαρυποινιτών μέχρι τα νεότερα χρόνια (1840 – 1920). Στον προμαχώνα του Μιλτιάδη φυλακίστηκε ο Κολοκοτρώνης, ο αρχιστράτηγος των Ελλήνων κατά τον Αγώνα της Ανεξαρτησίας τους μαζί με τον οπλαρχηγό Πλαπούτα, από τους Αντιβασιλείς του ανήλικου βασιλιά Όθωνα, με την κατηγορία της εσχάτης

προδοσίας και την καταδίκη σε θάνατο, επειδή ο «Γέρος του Μοριά» ήταν φίλος των Ρωσικών Δυνάμεων κατά τη διάρκεια του Αγώνα και επομένως αντίπαλός τους.

(Σπαθάρη, 2000)

Εικόνα 3.14. Ο προμαχώνας του Μιλτιάδη.

***Εικόνα 3.15.** Τμήμα του προμαχώνα του Μιλτιάδη με τις γαλαρίες που μετατράπηκαν σε κελιά των βαρυποινιτών (1840 – 1920).*

Στο σημείο που υψώνεται ο προμαχώνας «Μιλτιάδης» το ισχυρό τείχος που περιβάλλει την κορυφή του λόφου και περικλείει τους προμαχώνες κάμπτεται προς τα βόρεια σχηματίζοντας ένα τριγωνικό πλάτωμα που στη βορειοανατολική γωνία του, κοντά στον προμαχώνα «Επαμεινώνδας» βρίσκεται η πύλη στην οποία καταλήγει ο αμαξιτός ασφαλτοστρωμένος δρόμος, η δεύτερη πρόσβαση στο κάστρο. Στον μικρό προμαχώνα του «Επαμεινώνδα» πάνω από τη σιδερόφρακτη πύλη του υπάρχει εντοιχισμένη πλάκα με σκαλισμένα τα τουρκικά

εμβλήματα, ένα σαρίκι, ένα κεφαλοθραύστη και ένα αραβικό γιαταγάνι. Οι Τούρκοι ονόμαζαν τον προμαχώνα «Σαϊτάν – τάπια», δηλαδή «διαβολοπρομαχώνα».

Ακόμη ψηλότερα, στη νοτιοανατολική πλευρά του μεγάλου αυτού τριγωνικού πλατώματος υψώνεται ο προμαχώνας «Θεμιστοκλής» ή «Καρά – τάπια», όπως τον ονόμαζαν οι Τούρκοι. Στα νότια, στα ριζά του οχυρού ανοίγεται απότομος, κατακόρυφος ο γκρεμός προς την παραλία της Αρβανιτιάς που πήρε το όνομά της από το αιματηρό επεισόδιο της άγριας δολοφονίας των Αλβανών πολεμιστών από τους Τούρκους ομόθησκούς τους, οι οποίοι τους είχαν καλέσει για βοήθεια εναντίον των Ελλήνων που είχαν ξεσηκωθεί κατά τα Ορλωφικά (1779). Η ανταμοιβή των εκατοντάδων συμπολεμιστών ήταν η θανάτωσή τους με ρίξιμο στο γκρεμό από τον προμαχώνα του «Θεμιστοκλή».

Ακολουθώντας την πορεία του τείχους προς τα ανατολικά συναντά ο επισκέπτης τον προμαχώνα «Αχιλλέα» που ονομάστηκε από τους Τούρκους «Γιουρούς – τάπια», γιατί από αυτόν οι Τούρκοι κατέλαβαν το 1715 το Παλαμήδι. Αυτός κλείνει στα ανατολικά του με μια βαθιά τεχνητή τάφρο που σηματοδοτεί και το τέλος της βενετσιάνικης οχύρωσης. Ο προμαχώνας «Αχιλλέας», όπως και ο «Μιλτιάδης» αποτελούσε ανεξάρτητο οχυρό. Το τείχος του δεν είχε μεγάλο ύψος, εφτανε μόλις τα 6 μέτρα. Από τον προμαχώνα αυτό τη νύχτα της 29^{ης} Νοεμβρίου 1822 ο αρχηγός της πολιορκίας του κάστρου παρώτρυνε τους αγωνιστές που μάχονταν για την κατάληψή του να τελέσουν τη γιορτή του Αγίου Ανδρέα «δια της αλώσεως του ισχυροτέρου φρουρίου των εχθρών του χριστιανικού ονόματος» και διέταξε έφοδο. Πρώτος ανέβηκε με σκάλα ο Δημήτρης Μοσχονησιώτης και ακολούθησε ο Στάϊκος Σταϊκόπουλος με 50 επίλεκτους. Μετά τις καταλήψεις των άλλων προμαχόνων η μέρα της 30^{ης} Νοεμβρίου 1822 βρήκε τους Έλληνες κύριους του Παλαμηδίου να τελούν δοξολογία στο εκκλησάκι του Αγίου Ανδρέα. Γεμάτοι από χαρά και συγκίνηση πυροβολώντας, έψαλλαν «όλα τα κάστρα κι αν χαθούν κι όλα κι αν ρημάξουν το Παλαμήδι το όμορφο θεός να το φυλάξει».(Μεταλλινός, Μπούρα και Τσιμιτάκη, 1993)

Εικόνα 3.16. Το εσωτερικό του προμαχώνα του Αγίου Ανδρέα με το ομώνυμο εκκλησάκι.

Η άλωση του Παλαμηδίου, του «Γιβραλτάρ της Ελλάδας», κατά τον De la Graviere γέμισε με θάρρος τους Έλληνες πολεμιστές που το κράτησαν σε όλη τη διάρκεια του αγώνα για την ανεξαρτησία τους ως προπύργιό τους και το υπερασπίστηκαν με όλες τους τις δυνάμεις, ώστε ούτε ο Ιμπραήμ να τολμήσει να το πολιορκήσει.

Συνεχίζοντας κανείς την πορεία του προς τα ανατολικά μετά την τάφρο συναντά τον τελευταίο προμαχώνα με την ονομασία «Φωκίων». Αυτός οικοδομήθηκε κατά τη Β΄ Τουρκοκρατία μετά το 1715. Στη νότια πλευρά του είχαν κατασκευαστεί στρατώνες που σήμερα δεν υπάρχουν πια.

Εικόνα 3.17. Ο προμαχώνας του Φωκίωνα.

3.4 ΜΠΟΥΡΤΖΙ

Εικόνα 3.18. Φωτογραφία του φρουρίου από το λιμάνι της πόλης του Ναυπλίου.

Στην είσοδο του κόλπου του Ναυπλίου αναδύεται μέσα από την θάλασσα το Μπούρτζι, ένα βενετσιάνικο οχυρό στερεωμένο πάνω σε ένα μικρό πέτρινο κομμάτι στεριάς. Φρουρός ακοίμητος του λιμανιού της πόλης από την εποχή της πρώτης Βενετοκρατίας αποτελεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά της γνωρίσματα, ανεξίτηλο σημάδι, στενά δεμένο μαζί της στους αιώνες.

Το μικρό βραχόνησο που πάνω του κτίστηκε το 1473 το οχυρό, αρχικά είχε το όνομα των Αγίων Θεοδώρων, ίσως από ένα εκκλησάκι χτισμένο επάνω του, αφιερωμένο από τον Θεόδωρο Άγγελο, άρχοντα πριν από την Φραγκοκρατία. Στη ροή των αιώνων συναντάμε πολλές ονομασίες για αυτό (Scoglio di S. Theodoro, Bourdzi, Passage, Castel del Mar, Θαλασσόπυργος, Καστέλλι). Επικράτησε η ονομασία «Bourdzi», λέξη τούρκικη που σημαίνει «οχυρό μέσα στη θάλασσα». Για πρώτη φορά το 1470, κατά την Α΄ Βενετοκρατία (1389 – 1540) ο προβλεπτής Pasqualigo ανέθεσε τις εργασίες της οχύρωσης στον αρχιτέκτονα Antonio Cambello, τον ίδιο που σχεδίασε στο χώρο της Ακροναυπλίας το κάστρο των Τόρων. Αργότερα το έργο συνέχισε ο μηχανικός Brancaleone.

Έργο καθαρά της εποχής της Αναγέννησης αποτελεί μαζί με τα άλλα οχυρά της πόλης ένα ενιαίο αμυντικό σύνολο. Οι Βενετοί συμπλήρωσαν τα έργα κατά τη Β΄ Βενετοκρατία, οπότε ανακατασκεύασαν και τον ψηλό πύργο στο κέντρο του Κάστρου. Μια αλυσίδα συνέδεε το

θαλάσσιο αυτό οχυρό με το λιμάνι στο δυτικό άκρο της Ακροναυπλίας, ώστε να αποκλείσει την είσοδο και να ελέγχει το πέρασμα.

(Σπαθάρη, 2000)

***Εικόνα 3.19.** Το Μπούρτζι κατά το ηλιοβασίλεμα.*

Το Μπούρτζι ως τα μέσα του 19^{ου} αιώνα παρέμενε σε χρήση ως οχυρό της πολιτείας. Από το 1865 χρησιμοποιήθηκε ως χώρος διαμονής των «Δημίων» των φυλακών του Παλαμηδίου, ενώ από το 1930 λειτουργεί είτε ως ξενοδοχείο, είτε ως εστιατόριο, ή ακόμα ως χώρος πολιτιστικών εκδηλώσεων.

***Εικόνα 3.20.** Κοντινό πλάνο του φρουρίου.*

3.5 ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

3.5.1 Άγιος Γεώργιος

Η μητρόπολη του Ναυπλίου, ο Άγιος Γεώργιος, που έχει δεχθεί όλες τις μεγάλες λειτουργίες της πόλης, ξανοίγεται με νάρθηκα προς μια ευρύχωρη μικρή πλατεία πιθανόν διασκευασμένη, από όταν χτίστηκε σε βυζαντινό ρυθμό ο ναός στις αρχές του 16^{ου} αιώνα, κατά την παράδοση και τον Λαμπρυνίδα, στην Α΄ Βενετοκρατία. Είναι ένας ναός με παρουσία. Με την προσθήκη του νάρθηκα στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, παίρνει μια όψη παλατιού με δεύτερο όροφο και τα παράθυρα του αντίστοιχα με τα τοξωτά κάτω ανοίγματα του νάρθηκα. Στη νοτιοδυτική γωνία βρίσκεται το τετραόροφο κωδωνοστάσιο, μαρτυρία του ίδιου αιώνα.

Εικόνα 3.21. Η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου. Ο ιστορικότερος ναός της πόλης και η σημερινή μητρόπολη.

Σε κάθε κυριαρχία ο Άγιος Γεώργιος ανανεώνεται και αλλάζει, μεταβάλλεται εσωτερικά και εξωτερικά, χωρίς να χάνει τη σεμνή επιβλητικότητά του. Είναι άγνωστο αν είχε αρχικά αγιογραφηθεί ο Άγιος Γεώργιος. Οι Τούρκοι το κάνουν τζαμί στην Α΄ τους κυριαρχία, ενώ στον ίδιο αυτό ναό συντελείται και η μεγάλη δοξολογία για τον ερχομό του Μοροζίνι στο Ναύπλιο,

το 1686. Και τότε στο σύντομο και θαυματουργικό διάστημα των τριάντα χρόνων της Β' Βενετοκρατίας, ο Άγιος Γεώργιος δέχεται στην εσωτερική του διαμόρφωση νέο εικονογραφικό διάκοσμο: τις τοιχογραφίες που θα επιζωγραφίσει το 1823 ο Δ. Κ. Βυζαντίου, ο οποίος είναι ζωγράφος, αλλά και ο συγγραφέας της «Βαβυλωνίας» και αποδίδει σε αυτές τις τοιχογραφίες το ψυχρό πνεύμα του κλασικισμού της εποχής του, που σίγουρα στέρησε από τις μορφές τη χάρη, τη ζωγραφική κινητικότητα και την έκφραση της τεχνοτροπίας του 17^{ου} αιώνα.

Στο μεγάλο τύμπανο του κέντρου είναι ζωγραφισμένος ο Χριστός, στις γωνίες οι τέσσερις Ευαγγελιστές με τα σύμβολά τους, ενώ στους άλλους μικρότερους θόλους έχουν ιστορηθεί αλληγορικές σκηνές, με πολλούς αγγέλους συναγμένους, γύρω από τη «μυστική Λυχνία». Γύψινη διακόσμηση στον τρούλο και στα σφαιρικά τρίγωνα με τεχνοτροπία ροκοκό, με τη χάρη και την επιτήδευσή της μπορεί να αποδοθεί σε αυτή τη διαμόρφωση του Αγίου Γεωργίου. Ένα αντίγραφο του Μυστικού Δείπνου, δώρο όπως λένε του βασιλιά Λουδοβίκου – πατέρα του Όθωνα – διακοσμεί ακόμη το ναό. Μητρόπολη του Ναυπλίου πάντα – σαν να κρατάει πάντα στην ατμόσφαιρά της τη βαριά θύμηση των επίσημων στιγμών της πολιτείας – ζωής και θανάτου περάσματα που άφησαν αόρατα αποτυπώματα της υλικής τους παρουσίας.

Στο δεσποτικό θρόνο, στον άμβωνα, στο επίχρυσο ξυλόγλυπτο τέμπλο, στα μανουάλια, στο πλακόστρωτο, στους τοίχους, στα στασίδια σαν να έχει ενωθεί με την πατίνα του χρόνου εκείνη η «αφή» των συμβάντων. Εδώ έγινε η επίσημη υποδοχή του Μοροζίνι, εδώ έγινε η κηδεία του Παλαιών Πατρών Γερμανού (1824), του Δημήτριου Υψηλάντη (1832), που ετάφη στον πρόναο, του Ιωάννη Καποδίστρια (1831), εδώ ακούστηκαν οι ωραιότεροι λόγοι των διδασκάλων του Γένους, που έζησαν και αυτοί στο Ναύπλιο τα πρώτα χρόνια της Παλιγγενεσίας. (Χώρας, 1995)

3.5.2 Άγιος Σπυρίδωνας

Εικόνα 3.22. Η είσοδος της εκκλησίας του Αγίου Σπυρίδωνα, όπου δολοφονήθηκε ο Ι.Καποδίστριας..

Είναι ο μόνος ναός που χτίστηκε το 1702 με τις φροντίδες και τα έξοδα της Ναυπλιακής Αδελφότητας των Ορθοδόξων Ελλήνων, όπως βεβαιώνει η πλάκα που είναι εντοιχισμένη στην ανατολική πλευρά και γράφει τα ακόλουθα:

«Νεώς ο θεῖος Σπυρίδωνος θεσκέλου
νυν εκ θεμέθλων συντόνως ανιδρύθη,
εσθλή τε βουλή και χορηγία αφθόνω
αδελφότητος ευσεβούς τε απάσης. ΑΨΒ».

Είναι άγνωστο αν στη συγκεκριμένη θέση προϋπήρχε άλλη ομώνυμη μικρότερη εκκλησία και γιατί αφιερώθηκε στον πολιούχο της Κέρκυρας. Ο μεταβυζαντινός αυτός ναός έχει σχήμα

εγγεγραμένου σταυρού με οκτάγωνο τρούλο και ημιεξάπλευρη κόγχη ιερού, δηλαδή στη νότια πλευρά του ιερού έχει προσκολληθεί το κωδωνοστάσιο.

Στη νότια πλευρά της εκκλησίας, μπροστά από την κύρια είσοδο δολοφονήθηκε εν ψυχρώ ο Ιωάννης Καποδίστριας από τους Μαυρομιχάληδες με δυο μαχαιριές και δυο πιστολιές το πρωί της 27^{ης} Σεπτεμβρίου 1831, γεγονός που υποδηλώνει και η επιγραφή στη μαρμάρινη πλάκα που βρίσκεται δεξιά από την πόρτα.

«ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ
ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΠΕΣΕΝ ΕΝΤΑΥΘΑ
ΤΗΝ 27^Η ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1831»

Στο προαύλιο της εκκλησίας βρίσκεται, επίσης, η προτομή του ακαδημαϊκού Άγγελου Τερζάκη, ο οποίος καταγόταν από το Ναύπλιο.

3.5.3 Άγιος Αντώνιος

Εικόνα 3.23. Το μικρό τζαμί στην πλατεία Συντάγματος.

Πρόκειται για το «Μικρό Τζαμί», όπως ονομαζόταν ως το τέλος του 19^{ου} αιώνα, ή όπως είναι γνωστό εως σήμερα «Τριανόν». Βρίσκεται στην ανατολική πλευρά της πλατείας Συντάγματος και είχε διάφορες χρήσεις. Κατά καιρούς χρησιμοποιήθηκε ως τζαμί, καθολικός ναός, αλληλοδιδασκτικό, δημοτικό σχολείο, δικαστήριο, σινεμά και θέατρο. Σήμερα φιλοξενεί πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Οικοδομήθηκε κατά την εποχή της πρώτης Τουρκοκρατίας. Σήμερα το εσωτερικό του τζαμιού είναι απρόσωπο από τις πολλές επεμβάσεις. Στο έργο του Γερμανού ζωγράφου Haubenschmidt είναι δοσμένος ο ναός στην καθαρή του μουσουλμανική μορφή, όπως ακόμη τη διατηρούσε επι Όθωνα. (Καρδαμίτση – Αδάμη, 1992)

3.5.4 Άγιος Νικήτας

Ήταν κτίριο της Β΄ Βενετοκρατίας, το οποίο διαμορφώθηκε κατά τη Β΄ Τουρκοκρατία σύμφωνα με τις τουρκικές αμιλήψεις. Βρισκόταν στη σημερινή οδό Β. Κωνσταντίνου και μεχρι τις μέρες μας, αν και κατεδαφισμένος, παραμένει ένα ερείπιο – ορόσημο. Πιθανότερη αιτία κατεδάφισής του φαίνεται ότι είναι η διάνοιξη δρόμου από το Διοικητήριο ως την πλατεία Συντάγματος το 1829.

3.5.5 Άγιος Νικόλαος

Εικόνα 3.24. *Η εκκλησία του Αγίου Νικολάου.*

Ο ναός του Αγίου Νικολάου βρίσκεται στην κεντρική παραλία της πόλης. Χτίστηκε από τον προβλεπτή του Στόλου Αυγουστίνο Σαργέδο το 1713, έξω από το παράλιο τείχος για τους ναυτικούς, παίρνοντας το όνομα άλλης εκκλησίας στο εσωτερικό. Το τέμπλο και ο άμβωνας ήταν από τη Βενετία, ενώ ο πολυέλαιος ήρθε από τη Ρωσία. Αργότερα προστέθηκαν η πρόσοψη και το κωδωνοστάσιο.

3.5.6 Παναγία

Η εκκλησία της Παναγίας βρίσκεται στην οδό Φαρμακοπούλων, δηλαδή ακριβώς πίσω από το Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης. Χτισμένη τον 15^ο αιώνα, στο ρυθμό της βασιλικής, διατηρεί ένα θαυμάσιο εικονοστάσιο, επτανησιακής τέχνης. Το Κωδωνοστάσιο κτίστηκε το 1907. Δίπλα στο ναό βρίσκεται η ελιά όπου μαρτύρησε ο Άγιος Αναστάσιος, ο οποίος είναι πολιούχος της πόλης και για το λόγο αυτό είναι και σε αυτόν αφιερωμένος.

Εικόνα 3.25. Η Παναγία, ναός αφιερωμένος στο Γενέσιο της Θεοτόκου και τον Άγιο Αναστάσιο.

3.6 ΖΩΤΡΑΦΟΙ

3.6.1 Κακαβάς Δημήτρης (1599 - 1635)

Ο Δημήτρης Κακαβάς κατάγεται από το Ναύπλιο. Γεννήθηκε το 1599. Διέπρεψε ως ζωγράφος και πολλές τοιχογραφίες υπάρχουν με υπογραφή του ίδιου.

Ενδεικτικές υπογραφές του είναι οι ακόλουθες: «διά χειρός καμού Δημητρίου ζωγράφου του επονομαζόμενου Κα(ρ)καβάς του εν πολιτεία Ναυπλίου», «του ταπεινού... συν τω αδελφώ αυτού Δημήτριω», «η παρούσα τοίνυν ιστορία γέγονε παρ' εμού Μαρίνου του Κακαβά συν τω αδελφώ Δημητρίω», «ιστορήθη διά χειρός εμού Δημητρίου Κακαβά εκ χώρας Ναυπλίας», «διά χειρός Δημητρίου Κακαβά», «χειρ Δημητρίου Κακαβά», «διά χειρός εμού του ταπεινού ζωγράφου Δημητρίου Κακαβά εκ (χώρας) Ναυπλίου».

3.6.2 Κακαβάς Μαρίνος

Ο Μαρίνος Κακαβάς, γιος του Θεοδοσίου, διέπρεψε και αυτός ως ζωγράφος και συνεργάστηκε σε πολλές τοιχογραφίες με τον αδερφό του, Δήμητρη. Έργα του αποτελούν οι ακόλουθες τοιχογραφίες:

- της Μονής της Παναγίας της Μελινίτζης (1599) στη Μαλεσίνη,
- του ναού της Κοιμήσεως της Θεοτόκου (1592) στο Ροϊνό Μεσσηνίας,
- των ναών Αγίου Νικολάου και Παντελεήμονος (1593) στο χωριό Κλένια Κορινθίας,
- του ναού της Αγίας Μαρίνας (1607) και της μονής της Φανερωμένης στο Χιλιόμοδι Κορινθίας,
- του ναού του Αγίου Δημητρίου (1611) στα Αθήκια Κορινθίας,
- του Καθολικού της Μονής των Αγίων Αναργύρων (1621) κοντά στο χωριό Πολύδροσο της Λακωνίας,
- του ναού του Αγίου Βλασίου (1621) στο Πολύδροσο Λακωνίας,
- του ναού του Αγίου Νικολάου (1625) στην Αναβρυτή Λακωνίας,
- του Καθολικού της μονής Γόλας (1632) στη Λακωνία,
- του Καθολικού της μονής Μαρδακίου (1635) στο χωριό Αλαγονία Μεσσηνίας και
- του ναού του Αγίου Νικολάου στη Βυτίνα Μεσσηνίας.

Ενδεικτικές υπογραφές του είναι οι ακόλουθες: «ιστορήθη εξ' εμού ταπεινού χερός Μαρίνου Κακαβά», «του ταπεινού... συν τω αδελφώ αυτού Δημήτριω», «η παρούσα τοίνυν ιστορία γέγονε παρ' εμού Μαρίνου του Κακαβά συν τω αδελφώ Δημητρίω».

3.6.3 Κρακαβάς Θεοδόσιος

Γεννήθηκε το 1565 στο Ναύπλιο και ήταν ζωγράφος. Είχε δύο γιους – ζωγράφοι και αυτοί – τον Δημήτρη και τον Μαρίνο. Έργο του είναι η τοιχογραφία του ναού των Ταξιαρχών (1565) στο Στεφάνι Κορινθίας, η οποία βρέθηκε με την υπογραφή «Η παρούσα τοίνυν ιστορία γέγονε παρ' εμού του ταπεινού Θεοδοσίου του Κακαβά και ζωγράφου».

3.6.4 Κρακαβάς Θεόδουλος

Γεννήθηκε στο Ναύπλιο και ήταν ιερομόναχος, αλλά και ζωγράφος. Δική του τοιχογραφία βρέθηκε στο Καθολικό Κοιμήσεως της Θεοτόκου στο Στείρι (1688) της Κορινθίας.

Είχε υπογράψει ακολούθως: «Διά χειρός καμού του ταπηνού Θεοδούλου ιερομονάχου το επίκλην Κακαβάς εκ πόλεως Ναυπλίου».

3.6.5 Μόσχος Τεώργιος

Ζωγράφος που καταγόταν από το Ναύπλιο. Αδερφός του, και επίσης ζωγράφος, ήταν ο Δημήτριος Μόσχος. Τοιχογραφίες του είναι οι ακόλουθες:

- του ναού του Αγίου Ιωάννου των Λογοθετών (1606) στη Ζάκυνθο, οι οποίες δυστυχώς κάηκαν το 1953. Αντίγραφά τους, όμως, είχαν γίνει στο διάστημα 1901 – 1925 από τον Δημήτριο Πελεκάση,
- του ναού του Αγίου Δημητρίου (1607) στα Αγράμπελα Ηλείας,
- του Καθολικού της μονής Παναγίας Αιμυαλών (1608) στη Δημητσάνα,
- του Καθολικού της μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου Βουλκάνου (1608) στην Ιθώμη Μεσσηνίας,
- της μονής Αγίων Τεσσαράκοντα (1620) κοντά στο χωριό Χρύσαφα Λακωνίας,
- του ναού Αγίου Νικολάου (1620) κοντά στο χωριό Χρύσαφα Λακωνίας,
- του ναού Αγίων Αποστόλων (1621) στο Σαραντάπηχο Κορινθίας,
- του Καθολικού της μονής Αγίου Νικολάου Καρυάς (1638) Αρκαδίας.

Επίσης, σε συνεργασία με τον μεγαλύτερο αδερφό του, Δημήτριο έκαναν τις εξής τοιχογραφίες:

- του Καθολικού της μονής της Παναγίας Ελεούσας Κούμπαρη (1602) στη Λακωνία,
- του Καθολικού της μονής Κοιμήσεως της Θεοτόκου (1614) στα Αγράμπελα Ηλείας,

- του Καθολικού της μονής των Αγίων Αποστόλων στη Φελλόη Αιγιαλείας,
- του Καθολικού της μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου Καλαμίου (1616) κοντά στο Λυγουριό Αργολίδας,
- του Καθολικού της μονής Λουκούς στην Κυνουρία, καθώς και
- του ναού Κοιμήσεως της Θεοτόκου στο Γαρδίκι Μεσσηνίας.

Οι υπογραφές που βρέθηκαν στις τοιχογραφίες του είναι: «δια χειρός ημών των ελαχίστων ζωγράφων και αυταδέλφων Δημητρίου και Γεωργίου το επίκλην Μόσχων εκ πόλεως Ναυπλίου», «διά χειρός ημών των ελαχίστων ζωγράφων και αυταδέλφων Δημητρίου και Γεωργίου Μόσχου εκ της περιφανούς πόλεως Ναυπλίου», «διά χειρός ημών των ελαχίστων ζωγράφων και αυταδέλφων Δημητρίου και Γεωργίου εκ πόλεως Ναυπλίου», «διά χειρός ημών των ελαχίστων ζωγράφων Δημητρίου και Γεωργίου, το επίκλην Μόσχου, εκ πόλεως Ναυπλίου», «διά χειρός καμού του ελαχίστου αγιογράφου Γεωργίου Μόσχου», «διά χειρός εμού του ελαχίστου ζωγράφου Γεωργίου Μόσχου εκ πόλεως Ναυπλίου», «διά χειρός καμού ελαχίστου Γεωργίου Μόσχου εκ πόλεως Ναυπλίου».

3.6.6 Μόσχος Δημήτριος

Ζωγράφος που καταγόταν από το Ναύπλιο. Αδερφός του, και επίσης ζωγράφος, ήταν ο Γεώργιος Μόσχος. Τοιχογραφίες του είναι οι ακόλουθες:

- του ναού του Αγίου Ιωάννου των Λογοθετών (1606) στη Ζάκυνθο, οι οποίες δυστυχώς κάηκαν το 1953. Αντίγραφά τους, όμως, είχαν γίνει στο διάστημα 1901 – 1925 από τον Δημήτριο Πελεκάση,
- του ναού του Αγίου Δημητρίου (1607) στα Αγράμπελα Ηλείας,
- του Καθολικού της μονής Παναγίας Αιμυαλών (1608) στη Δημητσάνα, καθώς και
- του Καθολικού της μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου Βουλκάνου (1608) στην Ιθώμη Μεσσηνίας.

Επίσης, σε συνεργασία με τον μεγαλύτερο αδερφό του, Δημήτριο έκαναν τις εξής τοιχογραφίες:

- του Καθολικού της μονής της Παναγίας Ελεούσας Κούμπαρη (1602) στη Λακωνία,
- του Καθολικού της μονής Κοιμήσεως της Θεοτόκου (1614) στα Αγράμπελα Ηλείας,
- του Καθολικού της μονής των Αγίων Αποστόλων στη Φελλόη Αιγιαλείας,
- του Καθολικού της μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου Καλαμίου (1616) κοντά στο Λυγουριό Αργολίδας,
- του Καθολικού της μονής Λουκούς στην Κυνουρία, καθώς και

- του ναού Κοιμήσεως της Θεοτόκου στο Γαρδίκι Μεσσηνίας.

Οι υπογραφές που βρέθηκαν στις τοιχογραφίες του είναι: «δια χειρός ημών των ελαχίστων ζωγράφων και αυταδέλφων Δημητρίου και Γεωργίου το επίκλην Μόσχων εκ πόλεως Ναυπλίου», «διά χειρός ημών των ελαχίστων ζωγράφων και αυταδέλφων Δημητρίου και Γεωργίου Μόσχου εκ της περιφανούς πόλεως Ναυπλίου», «διά χειρός ημών των ελαχίστων ζωγράφων και αυταδέλφων Δημητρίου και Γεωργίου εκ πόλεως Ναυπλίου», «διά χειρός ημών των ελαχίστων ζωγράφων Δημητρίου και Γεωργίου, το επίκλην Μόσχου, εκ πόλεως Ναυπλίου».

3.6.7 Μόσχος Νικόλαος

Ήταν γιος του ζωγράφου Δημήτριου Μόσχου. Δεν υπάρχουν περισσότερες πληροφορίες για τον ίδιο. Έχει βρεθεί μοναχά μια τοιχογραφία του στο ναό της Φανερωμένης στην πόλη της Ζακύνθου, η οποία και κάηκε το 1953.

3.6.8 Μαρίνος

Δεν υπάρχουν πληροφορίες για το επώνυμο του συγκεκριμένου ζωγράφου. Βρέθηκαν μόνο λίγα τμήματα των τοιχογραφιών του στο παρεκκλήσιο Μιχαήλ Συννάδων (1653), καθώς και στη μονή Μεγίστης Λαύρας, στις οποίες είχε συνεργαστεί με άλλο ζωγράφο της εποχής ονόματι Αναστάσιος.

(Δρακοπούλου και Χατζηδάκης, 1997)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΝΕΩΤΕΡΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

4.1 ΙΣΤΟΡΙΑ

Στις 08/01/1823 το Ναύπλιο ορίζεται έδρα στην προσωρινή κυβέρνηση: είναι και μαγνήτης – προσκύνημα για τους Έλληνες που το κατακλύζουν. Υπερπληθυσμός, ασθένειες επιδημικές, τα προβλήματά του. Μαστίζεται συγχρόνως από τις πολιτικές αντιγνωμίες. Δύο εμφύλιοι πόλεμοι που σκοτεινιάζουν την πατριωτική συνείδηση του λαού. Δραματικά συμβάντα έχουν τον αντίκτυπο τους στην πόλη του Ναυπλίου. Ο Πάνος Κολοκοτρώνης σκοτώνεται στη μάχη της Θάνας, και ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης πιάνεται και φυλακίζεται στο μοναστήρι της Ύδρας. Ο Ιμπραήμ, νέος κίνδυνος, φέρνει προσωρινό τέρμα στις διαμάχες.

Από 1825 – 1827 περίοδος γεμάτη ταραχή. Ο έρανος για το τραγικό Μεσολόγγι δημιουργεί έξαρση πατριωτική στο Ναύπλιο και οργή εναντίον του Ιμπραήμ. Το 1826 φτάνουν στο Ναύπλιο οι Μεσολογγίτες που γλίτωσαν από την καταστροφή, καθώς και ο Καραϊσκάκης με το πρώτο ελληνικό καράβι «Καρτερία». Αιματοχυσία ανάμεσα σε Έλληνες, ο Θεόδωρος Γρίβας, φρούραρχος του Παλαμηδίου χτυπιέται με τον Φωτομάρα, φρούραρχο της Ακροναυπλίας. Επί εννιά μερόνυχτα πέφτουν κανονιές από το Παλαμήδι, ώσπου καταλαγιάζουν τα πράγματα μετά από επέμβαση του αρχιστράτηγου Τσουρτζ. Στις 16/06/1826 η Κυβέρνηση αποσύρεται στο Μπούρτζι από αιτία νέας διαμάχης.

Η Γ' Εθνοσυνέλευση επαναλαμβάνεται στην Τροιζήνα στις 13/03/1827 και αποφασίζει με πρόταση του Θ. Κολοκοτρώνη, την εκλογή του Ιωάννη Καποδίστρια. Ο Ιμπραήμ σκοπεύοντας να βγει από το Ναυαρίνο για να κλείσει από θάλασσα το Ναύπλιο, δίνει αφορμή και ανάβει η ναυμαχία στις 8 του Οκτώβρη.

Στις 08/01/1828 αποβιβάζεται στο Ναύπλιο, πρωτεύουσα της Ελλάδας, ο Κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας με τίτλους φωτισμένου διπλωμάτη – υπουργός των Εξωτερικών της Ρωσίας – μεγάλου πατριώτη, καλλιεργημένου πνεύματος με σπάνιες αρετές προσφοράς και θυσίας. Έρχεται με τα χέρια γεμάτα, από προσωπικό έρανο – 50.000 φράγκα. (Είναι ο μοναδικός Έλληνας πολιτικός που δεν πήρε ποτέ τίποτα από το ελληνικό δημόσιο, αρνήθηκε το μισθό του και έδωσε την περιουσία του στη φτωχή Ελλάδα.).

Τον περίμεναν Μεσσία. Η «Γενική Εφημερίς» γράφει: «Την 8 Ιανουαρίου η Εξοχότης του αποβάς του πλοίου εις Ναύπλιον προϋπαντήθη από τους κατοίκους με τα πλέον παθητικά δείγματα χαράς». Ο σοφός Θεόφιλος Καΐρης προσφωνεί στην εκκλησία τον Καποδίστρια. Ο

πληθυσμός γρήγορα φτάνει σε 30.000 από Έλληνες κάθε τόπου κι από ξένους πρεσβευτές, στρατιωτικούς, περιηγητές, φιλέλληνες από όλες τις χώρες της Ευρώπης. Κι εκείνος έπρεπε να γεφυρώσει χαώδη εμφύλια πάθη, χάσματα πολύχρονα δουλωμένου τόπου και να δημιουργήσει συνείδηση κράτους σε ένα απειθάρχητο σύνολο. Στα 4 σχεδόν χρόνια σχεδίασε και πραγμάτωσε τόσα έργα, όσα δεν δημιούργησαν σε ειρηνικές περιόδους οι επόμενες κυβερνήσεις. Το 1830 θα προσφέρει στην πατρίδα του το μεγαλύτερο δώρο: το πρωτόκολλο του Λονδίνου με το οποίο αναγνωρίζεται η ανεξαρτησία του Ελληνικού Κράτους.

Ο Καποδίστριας με τον ερχομό του παλεύει προς όλες τις κατευθύνσεις. Αναθέτει στον Σταμάτη Βούλγαρη τη σύνταξη του πολεοδομικού σχεδίου της πόλης, καθώς και στον Θεόδωρο Βαλλιανό, αρχιτέκτονα, την εφαρμογή του. Οι αντιδράσεις είναι πολλές, η ανοικοδόμηση όμως αρχίζει με γοργό ρυθμό. Ιδρύεται τότε το «Αλληλοδιδασκτικό σχολείο» στην Ελλάδα που στεγάζεται στο τζαμί της πλατείας Συντάγματος, το «Κεντρικό» πολεμικό σχολείο των Ευελπίδων, το παλάτι του Κυβερνήτη, η Γεωργική Σχολή της Τίρυνθας, το πρώτο δημοτικό σχολείο. (Λαμπρινίδης, 1995)

Το Ναύπλιο είχε το προνόμιο να ζήσει και να ωφεληθεί το έργο του ως την 27/09/1831, οπότε ο Κυβερνήτης δολοφονείται από τον Κωνσταντίνο και τον Γιώργη Μαυρομιχάλη έξω από τον Άγιο Σπυρίδωνα. Ο πρώτος σπαράζεται από το πλήθος, ο Γιώργης τρυπώνει στη γαλλική πρεσβεία και σε λίγες μέρες τουφεκίζεται μπροστά στον πατέρα του, κοντά στην «Πύλη της Ξηράς», έχοντας στο στόμα του τα λόγια: «Αδέρφια ομόνοια, αγάπη!».

***Εικόνα 4.1.** Η δολοφονία του Ι.Καποδίστρια.. έργο λαϊκού ζωγράφου μέσα στην εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα.*

Δύο χρόνια, από το 1831 – 1833 ο τόπος κυβερνείται με τριμελή επιτροπή: Δ. Καποδίστριας, Θ. Κολοκοτρώνης και Ι. Κωλέττης. Νέες έριδες. Το 1832 πεθαίνει στο Ναύπλιο ο Δημήτρης Υψηλάντης. Και οι προστάτιδες δυνάμεις αποφασίζουν να φέρουν βασιλιά τον δευτερότοκο γιο του Λουδοβίκου της Βαυαρίας.

Εικόνα 4.2. *Η αποβίβαση του Όθωνα στο λιμάνι του Ναυπλίου*

Στις 18/01/1833 τα πλοία «Άννα» της Ρωσίας και «Κορνηλία» της Γαλλίας φέρνουν με την αγγλική φρεγάτα «Μαδαγασκάρ» το βασιλιά, ένα 17χρονο παιδί. Στις 25 Γενάρη η πολιτεία υποδέχεται, - τα πλήθη από όλη την Ελλάδα -, μια νέα ελπίδα. Μαζί με τον Όθωνα έρχεται η τριμελής αντιβασιλεία. Η διακυβέρνηση τους προκαλεί αναταραχές και ακαταστασία. Εν τω μεταξύ ο Κολοκοτρώνης φυλακίζεται στο Παλαμήδι με την κατηγορία του προδότη. Ο ίδιος αναφέρει: «Ήλθε τη νύκτα της 7^{ης} Σεπτεμβρίου και με επήρε ο Κλεώπας μοίραρχος με 40 χωροφύλακας και με επήγε εις Ιτς Καλέ και με παρέδωσαν εις τον φρούραρχον και με βάλαν έξι μήνες μυστικά φυλακή, χωρίς να ιδω άνθρωπον εκτός του δεσμοφύλακα... Διά τρεις ημέρες δεν ήξευρα που υπάρχω, μου εφάνετο όνειρο, ερωτούσα τον εαυτόν μου αν ήμουν εγώ ο ίδιος ή άλλος κανείς, δεν καταλάβαινα διατί με έχουν κλεισμένον». (Καρδαμίτση – Αδάμη, 2000)

Στις 15/07/1833 η Σύνοδος με πρόεδρο τον Σπύρο Τρικούπη κήρυξε την ανεξαρτησία της Ελληνικής Εκκλησίας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης.

Το Ναύπλιο κρατάει την πρωταγωνίστρια θέση του ως τις 20 Νοεμβρίου 1834. Τότε η πρωτεύουσα μεταφέρεται στην Αθήνα, όπως και ο Όθωνας. Όμως, το Ναύπλιο παραμένει κέντρο στρατιωτικό.

Δημιουργούνται τα Δικαστήρια, γιατί με τη διάλυση των άτακτων στρατιωτών που σκορπίζονται χωρίς μέτρα προστασίας, δημιουργείται η ληστεία. Έρχεται η πρώτη γκιλοτίνα, με Γάλλο δήμιο. Οι κατάδικοι κλείνονται στο προμαχώνα του Μιλτιάδη. Από τότε, χαμηλώνει το ανάστημα του κάστρου, που είχε ψηλώσει με τη σκάλα του Σταϊκόπουλου. Το 1834 πεθαίνει ο Σταΐκος Σταϊκόπουλος, ο πρώτος Έλληνας αγωνιστής που πατάει το απόρθητο Παλαμήδι. (Αντωνίου, 2000)

Η πολιτεία συγχρόνως αναπτύσσεται και δημιουργείται η συνοικία του Γιαλού γύρω από τον Άγιο Νικόλα, έξω από τα τείχη. Το Ναύπλιο δεν αποβάλλει τη συνείδηση του πρώτου ρόλου που έπαιξε, τα δώδεκα πρώτα και πιο σημαντικά της ελεύθερης ζωής του τόπου.

Ο Κολοκοτρώνης, πρωταγωνιστής του Αγώνα, έρχεται και το αποχαιρετάει. Σε λίγο, και σε ηλικία 73 χρονών πεθαίνει από συμφόρηση στην Αθήνα.

Το 1836 ο πατέρας του Όθωνα, Λουδοβίκος, έρχεται στην Ελλάδα να δει το γιο του και πάει και στο Ναύπλιο.

Στη μεγάλη Ε΄ Εθνοσυνέλευση – 30/11/1843 – 30/03/1844 – όπου η βασιλεία γίνεται Συνταγματική, το Ναύπλιο λαμβάνει μέρος. Σε αυτή την ιστορική Συνέλευση αποφασίζεται να στηθεί το άγαλμα του Καποδίστρια στην πολιτεία που τόσα έδωσε. Η απόφαση πραγματοποιείται ύστερα από 89 χρόνια, το 1932. (Δωροβίνης, 1985)

Εικόνα 4.3. Το άγαλμα του Ι. Καποδίστρια.

Ωστόσο ο Όθωνας θεωρείται εμπόδιο στην ολοκλήρωση των πεπρωμένων του Έθνους. Εμφύλια διένεξη και σύγκρουση ακολουθούν το 1843.

Το 1861 γίνεται συνομωσία για να διώξουν τον Όθωνα. Επαναστατεί και η φρουρά του Παλαμηδίου και ανοίγουν τις φυλακές. Το σύνθημα που ακούγεται είναι «Σκοτάδι – Σπαθί». Και ο τόπος οδηγείται στη Ναυπλιακή Επανάσταση του 1862 και την εκθρόνιση του βασιλιά.

Το Ναύπλιο για άλλη μια φορά πρωταγωνιστεί στις πολιτικές κορυφώσεις του τόπου και ζει την έξαρση την επαναστατική και τις συνέπειές της.

Όταν ξαναβρίσκει την ησυχία του, προχωρεί προς την γνωστή συγκρότησή του την κοινωνική. Στρατιωτικοί, επιστήμονες, υπάλληλοι, έμποροι δημιουργούν τη συντηρητική και αξιοπρεπή αστική μορφή του.

Και η αυλαία πέφτει πάνω στο ιστορικό έργο που παίχτηκε μέσα στα τείχη του Ναυπλίου. Σε λίγο πέφτουν και τα τείχη. Το 1866 γκρεμίζεται ο παράλιος περίβολος και οι προμαχώνες. (Moncel, 1984)

4.2 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

4.2.1 Εισαγωγικά

Η Ακροναυπλία, το Παλαμήδι, η θάλασσα, το Μπούρτζι μαζί με τα μνημεία και κτίρια που έχουν διαχρονικά ενσωματωθεί στον πολεοδομικό ιστό, συγκροτούν τη σημερινή αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της πόλης, συνθέτοντας μια μοναδική και ανεπανάληπτη εικόνα.

Ατενίζοντάς την από το λόφο της Ακροναυπλίας και στη συνέχεια κατηφορίζοντας, ανακαλύπτει κανείς την αρμονική συνύπαρξη ιστορικών κτιρίων όλων των εποχών – ενετικά, οθωμανικά, πρώιμα, νεοκλασικά – με μικρότερα λαϊκά κτίσματα, που μαζί με μια σειρά ιστορικών ιχνών και στοιχείων – κρήνες εποχής τουρκοκρατίας, ιστορικές επιγραφές και αναθήματα, ηρώα και φυσικά στοιχεία – συνθέτουν την αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της πόλης. Επιπλέον, το σχεδόν απόλυτα διατηρημένο οδικό δίκτυο, με μιά ποικιλία μορφών και ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, συμμετέχει στη σύνθεση αυτής της φυσιογνωμίας.

Εικόνα 4.4. Θέα του Ναυπλίου από ψηλά.

Η παρουσία κτιρίων ενετικής αρχιτεκτονικής προσδίδει στην πόλη έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα, γνώριμο σε όλες τις ενετικές κτήσεις της ελληνικής επικράτειας. Το Οπλοστάσιο του Στόλου στην πλατεία Συντάγματος, σημερινό Αρχαιολογικό Μουσείο, το Διοικητήριο, που στέγαζε το Εκτελεστικό στα πρώτα χρόνια της απελευθέρωσης, το Ενετικό Σχολείο δίπλα στον Άγιο Γεώργιο, η σχολή Ευελπίδων, καθώς και άλλα μη επώνυμα κτίρια που δημιουργήθηκαν επί Ενετών, ξεχωρίζουν με τις σημαντικές τους διαστάσεις, τις αναλογίες των πλήρων και κενών στις όψεις τους και το ιδιαίτερο υλικό κατασκευής τους (π.χ. μικρές ακανόνιστες πέτρες με κόκκινους πλίνθους στέρεα δεμένες μεταξύ τους, τοξοστοιχίες στο ισόγειο, τοξωτά παράθυρα κ.ά). Χαρακτηριστικές είναι και οι διαμορφώσεις των εισόδων των κτισμάτων με τα καμαρωτά θυρώματα που απαντώνται σήμερα και σε νεώτερα σχετικά κτίρια της πόλης, αποτελώντας πιθανότατα απομεινάρια παλαιότερης κατασκευής στην ίδια θέση. (Στεφάνου, 1976)

Εξίσου σημαντική και ξεχωριστή αρχιτεκτονική παρουσία αποτελούν το τζαμί στην πλατεία Συντάγματος, το Βουλευτικό, οι φυλακές του Λεονάρδου και οι εκκλησίες της πόλης κτισμένες στην περίοδο της Βενετοκρατίας (Άγιος Γεώργιος, Άγιος Νικόλαος, Άγιος Σπυρίδωνας κ.ά.).

Εκτός, όμως, από τα ιστορικά και επώνυμα δημόσια και θρησκευτικά κτίρια, ξεκινώντας από τους πρόποδες του λόφου της Ακροναυπλίας και κατηφορίζοντας προς το παλιότερο τμήμα ανάπτυξης της πόλης, συναντά κανείς ένα σύνολο από μικρότερα λαϊκά κτίσματα, που χρονολογούνται στην πλειοψηφία τους πριν το 1828.

Εικόνα 4.5. Κτίσματα της πλατείας Συντάγματος.

Πρόκειται για διώροφα συνήθως σπίτια μικρής κλίμακας, τα οποία γίνονται ορισμένες φορές σε κάποιο τμήμα τους τριώροφα, λόγω της έντονης κλίσης της επάνω πόλης. Είναι κτισμένα με λιθοδομή και καλύπτονται με κεραμοσκεπή. Οι εξώστες, όπου υπάρχουν, είναι ξύλινοι και

στηρίζονται σε ξύλινα ή απλά μεταλλικά φουρούσια. Τα ανοίγματά τους τοποθετούνται ελεύθερα στις όψεις των κτιρίων και αποκτούν ενίοτε κάποια συμμετρία, σε περιπτώσεις κτιρίων σε συνεχές σύστημα. (Μαϊστρου, 1991)

Τα παράθυρά τους έχουν είτε συμπαγή καρφωτά εξώφυλλα, είτε εξώφυλλα με κινητές ρυθμιζόμενες περσίδες. Σε πολλά από τα ισόγεια υπάρχουν μαγαζιά, ενώ στους ορόφους κατοικίες με 1 – 2 κύρια δωμάτια στον όροφο. Τα λαϊκά αυτά κτίσματα δεν έχουν ιδιαίτερα ρυθμολογικά χαρακτηριστικά, εκφράζουν όμως την τοπική λαϊκή παράδοση και τις παραδοσιακές τεχνικές.

Ορισμένα από αυτά, μεγαλύτερης κλίμακας και περισσότερο προσεγμένης κατασκευής χρονολογούνται από την περίοδο της ενετικής κυριαρχίας. Σε κάποια λαϊκά κτίσματα απαντώνται διακοσμητικά στοιχεία που σηματοδοτούν μεταγενέστερες τροποποιήσεις ή επισκευές τους.

Η γραφικότητα των λαϊκών αυτών κατασκευών συνοδεύεται και από μία γραφικότητα και ελευθερία στη χάραξη και στα γεωμετρικά χαρακτηριστικά των δρόμων που ακολουθούν την τοπογραφία του χώρου και προσφέρουν ευχάριστες εκπλήξεις και οπτικές εναλλαγές στον περπατητή.

Εικόνα 4.6. Νεώτερο τμήμα της πόλης.

Αντίθετα, στο επίπεδο και σχετικά νεώτερο τμήμα της πόλης, οι δρόμοι έχουν χαραχθεί βάσει σχεδίου και τα κτίρια έχουν στην πλειοψηφία τους σχεδιαστεί από στρατιωτικούς ή ιδιώτες μηχανικούς, που έφτασαν αμέσως μετά την απελευθέρωση για να βοηθήσουν στην ανασυγκρότηση του νεώτερου ελληνικού κράτους.

Οι επιδράσεις της ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής και οι προσπάθειες διαγραφής όλων των των στοιχείων που θυμίζουν το παρελθόν, καθώς και μια σειρά νόμοι του Καποδίστρια, καθόρισαν την αρχιτεκτονική φυσιογνωμία αυτού του τμήματος της πόλης. Πολλά νέα κτίρια κτίστηκαν και αρκετά παλιότερα επισκευάστηκαν ή μετασχηματίστηκαν .

Είναι συνήθως τριώροφα, σημαντικού μεγέθους, κτισμένα με λιθοδομή, που παραμένει ορισμένες φορές ανεπίχριστη στο ισόγειο ή και στον πρώτο όροφο. Έχουν εξώστες ξύλινους, συμμετρικά τοποθετημένους στην όψη, που στηρίζονται με ξύλινα ή μεταλλικά φουρούσια. Τα παράθυρά τους είναι συνήθως περσιδωτά, με κινητές ρυθμιζόμενες περσίδες.

Μεταξύ των ορόφων και κάτω από τη στέγη υπάρχουν σχεδόν πάντα οριζόντια γείσα, περισσότερο ή λιγότερο διακοσμημένα. Τα «πρώιμα» αυτά κτίρια εμφανίζουν αυστηρότητα και τυπικότητα στις όψεις τους μαζί με κάποιες πρώτες αρχές συμμετρίας.

Εικόνα 4.7. Πρώιμο πέτρινο σπίτι με βουκαμβίλιες.

Ορισμένα από αυτά κτίστηκαν ή επισκευάστηκαν από λαϊκούς τεχνίτες, έχουν εμφανή τα στοιχεία της λαϊκής καταγωγής τους.

Τέλος, από το 1833 και μετά, εποχή του πρώιμου αρχικά (1833 – 1863) και ώριμου στη συνέχεια (1863 – 1897) ελληνικού νεοκλασικισμού, εμφανίζονται και στο Ναύπλιο δείγματα αυτού του ρυθμού. (Καρδαμίτση, 1995)

Εικόνα 4.8. Πρόγραμμα νεοκλασικά και λαϊκά σπίτια στην παραλιακή οδό.

Ανάμεσα στα πολεοδομικά σχέδια του 1833 και του 1834 του Ναυπλίου, η ουσιαστική διαφορά σημειώνεται στην ανάπτυξη της νέας συνοικίας των Εμπόρων με την προσθήκη διπλής παράλληλης οικοδομικής σειράς προς τα βόρεια του ναού του Αγίου Νικολάου: στο «Προάστειον της θαλάσσης» ή «Συνοικία του Αιγιαλού», όπως αναγράφεται μέσα στις διάφορες συμβολαιογραφικές πράξεις ενοικιάσεων σπιτιών ή αποθηκών κ. ά. Από δεκαετίες δεν υπάρχει πια η οδός Εμπόρων. (Κυμπούρη και Στεφανίδου, 2004)

Η καποδιστριακή και η οθωμανική περίοδος είναι αυτές που καθόρισαν τη σημερινή μορφή του ιστορικού κέντρου του Ναυπλίου. Πάνω από τα μισά κτίρια της παλιάς πόλης κτίστηκαν ή επισκευάστηκαν το χρονικό αυτό διάστημα, έτσι ώστε δύσκολα να μπορεί κανείς σήμερα να αναγνωρίσει αν ένα κτίριο είναι τούρκικο ή ενετικό μετασκευασμένο, ή μεταγενέστερο με τούρκικες ή ενετικές επιδράσεις. (Ζήβας, 2002)

Κτίρια διώροφα ή τριώροφα χαρακτηρίζονται από τη συμμετρία των όψεων αλλά και των κατόψεων τους και την ύπαρξη όλων των κυριότερων τουλάχιστον ρυθμολογικών στοιχείων στις όψεις τους.

Οι Έλληνες αρχιτέκτονες Θ. Βαλλιάνος και Στ. Βούλγαρης αναλαμβάνουν το σχεδιασμό της πόλης. Τότε διαμορφώνεται η Τρίτη ζώνη του οικισμού, που αναπτύσσεται, παράλληλα προς τις δύο προηγούμενες, έξω από τα επιθαλάσσια τείχη και μέχρι την παραλία. Η χάραξη των δρόμων εδώ είναι απόλυτα κανονική, το έδαφος επίπεδο, τα οικοδομικά τετράγωνα διαμπερή σε σχήμα επιμήκων ορθογωνίων παραλληλογράμμων.

Την περίοδο αυτή δημιουργούνται τρεις ακόμα πλατείες της παλιάς πόλης, η πλατεία Τριών Ναυάρχων, η πλατεία Αγίου Νικολάου και η πλατεία Σπηλιάδη.

Στα χρόνια της βασιλείας του Γεωργίου του Α΄, που ακολουθούν σημειώνονται οι μεγαλύτερες μεταβολές στα επιθαλάσσια και ανατολικά τείχη, ουσιαστικά άχρηστα πια σαν αμυντικό στοιχείο. Το 1873 κατεδαφίζεται το τελευταίο μικρό τμήμα μπροστά στον προμαχώνα του οπλοστασίου και η πολιτεία αντικρίζει τη θάλασσα. Ανατολικά κλείνεται η τάφρος για να δημιουργηθεί ο Σιδηροδρομικός Σταθμός και να έρθουν οι γραμμές του σιδηροδρόμου. (Ζήβας, 1994)

Άλλη μια πλατεία, η πλατεία της Αγοράς, γεννιέται τώρα στη θέση όπου παλιότερα βρισκόταν τμήμα των επιθαλάσσιων τειχών.

Εικόνα 4.9. Όψη του Ναυπλίου, όπως είναι σήμερα, από τη θάλασσα.

4.2.2. Σημαντικοί δρόμοι του Ναυπλίου

Οι σημαντικότεροι δρόμοι της πόλης του Ναυπλίου είναι οι ακόλουθοι:

- *Οδός Αμαλίας*

Η οδός Αμαλίας λεγόταν παλιά «Η Αγορά». Η αρχή της σχηματίζεται από την αριστερή πλευρά από την πλατεία Τριών Ναυάρχων, ενώ από τη δεξιά από τα προαύλια του δημοτικού, γυμνασίου και λυκείου σχολείου. Από τη συγκεκριμένη οδό, η οποία βρίσκεται κοντά στο λιμάνι, περνούσε όλος ο Μοριάς μέχρι το 1930. Εκεί υπήρχαν μπακάλικα, ιχθυοπωλεία, κρεοπωλεία, μανάβικα, ταβέρνες και καφενεία. Επίσης, εκεί βρίσκονταν τα κτίρια του Οπλοστασίου, της Εφορείας Υλικού Πολέμου και των Σταύλων.

Εικόνα 4.10. Οδός Αμαλίας

Το κτίριο των Σταύλων ήταν το μέρος όπου σταβλίζονταν τα άλογα με παχιά. Ήταν ένα μονοόροφο κτίριο με μια απέραντη, πέτρινη αίθουσα, μήκους 50 – 60 μέτρα και πλάτους 5 -6 μέτρα. Η στέγη του κτιρίου ήταν φτιαγμένη από κεραμίδια.

Το Οπλοστάσιο διαχωριζόταν με μάντρα στην αρχή, ενώ στη μέση του κτιρίου βρισκόταν το φουγάρο, το οποίο έφτανε τα 17 -20 μέτρα. Ήταν πλατύτερο από αυτό των Σταύλων και είχε παράθυρα επάνω στην Αμαλίας, όπου μαζεύονταν τα γυμνασιόπαιδα ώσπου να χτυπήσει το κουδούνι του σχολείου τους. Χρησίμευε για τα σιδηρουργεία του Στρατού και τα αμαξώματα.

Ακριβώς δίπλα από το κτίριο του Οπλοστασίου βρισκόταν αυτό της Εφορείας Υλικού Πολέμου. Η είσοδός της διακρινόταν με μια σιδερένια πόρτα και είχε μήκος 50 μέτρα. Το συγκεκριμένο κτίσμα στη συνέχεια έγινε το Κυβερνείο, το οποίο επί Όθωνα ονομάστηκε «Παλατάκι». Κάηκε το 1928, όταν εκεί στεγαζόταν η Νομαρχία. (Σπηλιωτάκης, 1973)

Σύμφωνα με τους Κυριακίδη και Μαλικούτη (1984) τα κτίρια που βρίσκονται εδώ είναι 9 πρώιμα, τα οποία έχουν βέβαια αναστηλωθεί, 3 νεοκλασικά, 12 σύγχρονα, καθώς και υπάρχει 1 οικόπεδο.

- **Οδός Υψηλάντου**

Είναι προς τα βόρεια παράλληλη της οδού Αμαλίας. Στη συγκεκριμένη οδό βρίσκεται το νεοκλασικό μονοόροφο κτίριο της σημερινής Βιβλιοθήκης «Ο Παλαμίδης». Το συγκεκριμένο κτίριο είχε λειτουργήσει παλιότερα και ως Παρθεναγωγείο, μικτό Δημοτικό σχολείο και αστική Σχολή Οικοκυρικής. Κατά την περίοδο της Κατοχής λειτούργησε ως εστιατόριο των Ιταλών αξιωματικών, ένα διάστημα και των Εγγλέζων.

Οι τύποι κτιρίων της οδού Υψηλάντου είναι 1 λαϊκό που έχει αναστηλωθεί, 4 πρώιμα επίσης αναστηλωμένα, 5 νεοκλασικά και 10 σύγχρονα. (Κυριακίδης και Μαλικούτη, 1984).

- **Οδός Β. Αλεξάνδρου**

Είναι η επόμενη παράλληλη προς βόρεια της οδού Υψηλάντου. Το πρώτο κτίριο που παρατηρεί κανείς από την ανατολική πλευρά είναι το κτίριο του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος. Ένα άλλο σημαντικό κτίσμα στο συγκεκριμένο δρόμο είναι το Λιμεναρχείο. Επίσης, μετά το στενάκι Φεραίου, το οποίο βρίσκεται κάθετα στη συγκεκριμένη οδό, στη βορειοδυτική γωνία είναι το καμpanαριό του Αγίου Νικολάου.

Οι τύποι των κτιρίων που απαντώνται εκεί είναι 2 λαϊκά, εκ των οποίων το 1 έχει αναστηλωθεί, 9 πρώιμα (από αυτά μόνο το 1 έχει αναστηλωθεί), 5 νεοκλασικά, 4 σύγχρονα, ενώ υπάρχει και 1 κτίριο λαϊκό με νεοκλασικές επιδράσεις. (Κυριακίδης και Μαλικούτη, 1984).

- **Οδός Βασιλίσσης Όλγας**

Η οδός Βασιλίσσης Όλγας είναι η επόμενη παράλληλη της Β. Αλεξάνδρου προς την παραλία. Άξιο αναφοράς του συγκεκριμένου δρόμου είναι ότι τα ισόγεια των σπιτιών που βρίσκονται εκεί ήταν όλα καπναποθήκες, καθώς και ότι εκεί βρίσκεται το διώροφο νεοκλασικό του Μανώλη Τερζάκη. Στο τέλος του δρόμου βρίσκεται ο ναός του Αγίου Νικολάου. (Καρδαμίτση – Αδάμη, 1992)

- **Οδός Όθωνος**

Επόμενη παράλληλη, μετά την Βασιλίσσης Όλγας, είναι η οδός Όθωνος, η οποία καταλήγει μπροστά στην πλατεία Φιλελλήνων, ή αλλιώς πλατεία Παραλίας.

Τα κτίρια που βρίσκονται στην πλατεία Φιλελλήνων είναι των εξής τύπων: 1 πρώιμο, 3 νεοκλασικά και 3 σύγχρονα. (Κυριακίδης και Μαλικούτη, 1984)

Εικόνα 4.11. Πλατεία Φιλελλήνων.

- **Οδός Μπουμπουλίνας**

Είναι η παράλληλη οδός της Παραλίας. Στο συγκεκριμένο δρόμο βρίσκονται σήμερα η πλειοψηφία των ταβερνών και καφετεριών της πόλης. Στο τέλος του βρίσκεται το κτίριο του Τελωνείου, το οποίο είναι μικτού ρυθμού.

Εικόνα 4.12. Οδός Μπουμπουλίνας, όπου βρίσκονται η πλειοψηφία των ταβερνών και καφετεριών.

- **Οδός Β. Κωνσταντίνου**

Οι ντόπιοι αποκαλούν τη συγκεκριμένη οδό και Μεγάλο Δρόμο. Εδώ βρίσκονται το Τζαμί (Τριανόν), το κτίριο όπου στεγαζόταν το Ταμείο και η Εφορεία Ναυπλίου, το κτίριο του Δημαρχείου, το πρώτο φαρμακείο του Ναυπλίου του Βονιφάτιου Βοναφίν, αλλά και το φαρμακείο του Θεόδωρου Κωστούρου. Επίσης στο Μεγάλο Δρόμο υπάρχει και το ιστορικό κτίριο του πρώτου γυμνασίου της Ελλάδος, το οποίο είναι νεοκλασικού τύπου, αλλά δυστυχώς σήμερα παραμένει ανεκμετάλλευτο και εγκαταλελειμένο, καθώς επίσης το κτίριο της Εφορείας Υλικού Πολέμου, το οποίο είναι τριώροφο με αέτωμα. Η είσοδός της διακρινόταν με μια σιδερένια πόρτα και είχε μήκος 50 μέτρα. Το συγκεκριμένο κτίσμα στη συνέχεια έγινε το Κυβερνείο, το οποίο επί Όθωνα ονομάστηκε «Παλατάκι». Κάηκε το 1928, όταν εκεί στεγαζόταν η Νομαρχία. Η πρόσοψή του κτιρίου βρίσκεται στην πλατεία των Τριών Ναυάρχων, όπου παλιά βρισκόταν το συντριβάνι.

Οι τύποι των κτιρίων που βρίσκονται στην πλατεία των Τριών Ναυάρχων είναι οι παρακάτω: 2 πρώιμα, 1 λαϊκό, 2 νεοκλασικά και 2 σύγχρονα. (Κυριακίδης και Μαλικούτη, 1984)

Εικόνα 4.13. Το πρώτο φαρμακείο της πόλης μετά την Απελευθέρωση. Βρίσκεται στην οδό Β.Κωνσταντίνου.

- **Οδός Πλαπούτα**

Είναι η επόμενη παράλληλος προς νότια. Το πρώτο κτίριο της συγκεκριμένη οδού είναι η οικία Άρμανσπεργκ, όπου έμεινε επί Όθωνα ο πρόεδρος της Αντιβασιλείας. Η οδός Πλαπούτα καταλήγει στο ναό του Αγίου Γεωργίου, μητρόπολης σήμερα του Ναυπλίου, και την πλατεία του.

Οι τύποι των κτιρίων της Πλατείας του Αγίου Γεωργίου είναι 4 πρώιμα, 1 νεοκλασικό και 5 σύγχρονα, ενώ την οδό Πλαπούτα αποτελούν 14 κτίρια πρώιμου τύπου, εκ των οποίων το 1 μόνο είναι αναστηλωμένο, 4 νεοκλασικού τύπου, 5 λαϊκά με νεοκλασικές επιδράσεις, καθώς επίσης 7 σύγχρονα. (Κυριακίδης και Μαλικούτη, 1984)

- **Οδός Σταϊκοπούλου**

Με τη στροφή της Τερζάκη προς τα δυτικά έρχεται κανείς στη συνέχεια της οδού Πλαπούτα, δηλαδή στην οδό Σταϊκοπούλου. Εδώ υπάρχει το σύγχρονο κτίριο της Εθνικής Τράπεζας, που έχει χτιστεί πάνω στο παλιό νεοκλασικό σπίτι της Καλλιόπης Παπαλεξοπούλου. Επίσης, παρατηρεί κανείς τον κήπο και την πισίνα του ξενοδοχείου «Αμφιτρύων», που αποτελεί και το σημείο όπου έφτανε η ντάπια των Πέντε Αδελφιών. Στο συγκεκριμένο δρόμο βρισκόταν το τείχος και το περίφημο βενετσιάνικο υδραγωγείο, το «Κρυονέρι» τ' Αναπλιού, το σπίτι του

Τρικούπη, καθώς και ο Μετεωρολογικός Σταθμός. Επιπλέον, στην οδό Σταϊκοπούλου εφάπτεται η βορειοανατολική γωνία του Βουλευτικού, του οποίου συνέχεια αποτελεί το κτιριακό συγκρότημα των φυλακών του Λεονάρδου(ορίζεται με τις οδούς Β. Γεωργίου και Σταϊκοπούλου). Το παλιό τζαμί (Τριανόν) είναι λοξά στη Σταϊκοπούλου με νοτιοανατολικό άξονα.

Εικόνα 4.14. Οδός Σταϊκοπούλου.

Αφού παρεμβάλλεται ένα μικρό στενάκι, η οδός Σταϊκοπούλου συνεχίζεται με το ξενοδοχείο «Αμφιτρύων», στη θέση του οποίου υπήρχαν δύο σπίτια, ένα τριώροφο κτίριο που βρισκόταν η Διεύθυνση της Χωροφυλακής και ένα διώροφο δημόσιο κτίριο, στο οποίο στεγαζόταν η Γαλλική Πρεσβεία, όπου κατέφυγε ο Γ. Μαυρομιχάλης. Ακριβώς δίπλα υπάρχει το σύγχρονο με διάφορα αρχιτεκτονικά στοιχεία σπίτι του ποιητή Θεόδωρου Κωστούρου.

Στη συνέχεια βρίσκεται ο Προμαχώνας των Πέντε Αδελφιών. Το χώρο αυτό τον έλεγαν και «Χουρμαδιά», λόγω του φοίνικα που ακόμη υπάρχει. (Καρούζου,1979)

Στην οδό Σταϊκοπούλου βρίσκονται οι εξής τύποι κτιρίων: 10 λαϊκά, 21 πρώιμα, εκ των οποίων 3 αναστηλωμένα, 3 νεοκλασικά, 7 λαϊκά με νεοκλασικές επιδράσεις, 17 σύγχρονα και 1 οικόπεδο. (Κυριακίδης και Μαλικούτη, 1984)

Εικόνα 4.15. Τα βενετσιάνικα κανόνια στα «Πέντε Αδέλφια».

- **Οδός Παπανικολάου**

Είναι η πρώτη προς νότια παράλληλος της οδού Πλαπούτα. Σε αυτή βρίσκεται η είσοδος χωρίς λειτουργία προς την αυλή του Μενδρεσέ και του Αγίου Γεωργίου, η οποία αποτελούσε την πρόσβαση προς την οικία της Επισκοπής Ναυπλίου. Ακολουθεί το λεγόμενο Ιεροδιδασκαλείο – Μεντρεσέ, κτίριο ενετικό Β΄ Κυριαρχίας, κατοικία των ιερέων. Σε ένα λαϊκό κτίσμα κατά μήκος της οδού Παπανικολάου στεγαζόταν, επίσης, η Αστυνομία Ναυπλίου. Η οδός Παπανικολάου καταλήγει στην πλατεία του Αγίου Σπυρίδωνα, όπου φιλοξενείται η προτομή του Άγγελου Τερζάκη.

Στην πλατεία του Αγίου Σπυρίδωνα βρίσκονται οι ακόλουθοι τύποι κτιρίων: 3 λαϊκά, 2 πρώιμα και 2 νεοκλασικά. Στην οδό Παπανικολάου υπάρχουν 10 λαϊκού, 2 πρώιμου, 1 νεοκλασικού, 3 λαϊκού με νεοκλασικές επιδράσεις και 8 σύγχρονου τύπου κτίρια. (Κυριακίδης και Μαλικούτη, 1984)

- **Οδός Καποδιστρίου**

Ανατολικά της πλατείας Αγίου Σπυρίδωνα ξεκινά η οδός Καποδιστρίου, η οποία έπειτα καταλήγει σε αδιέξοδο. Κατά μήκος αυτής υπάρχει το στενό κλιμακωτό απέναντι από τη θύρα της «δολοφονίας», όπως την αποκαλούν, ενώ στην επόμενη γωνία υψώνονται τα ερείπια του γκρεμισμένου τούρκικου λουτρού.

Οι τύποι κτιρίων της οδού Καποδιστρίου είναι οι εξής: 19 λαϊκά, 8 πρώιμα (από τα οποία 2 έχουν αναστηλωθεί), 2 νεοκλασικά, 5 λαϊκά με νεοκλασικές επιδράσεις (από τα οποία 2 έχουν αναστηλωθεί), 5 σύγχρονα και 2 οικόπεδα. (Κυριακίδης και Μαλικούτη, 1984)

- **Οδός Σπετσών**

Η οδός Σπετσών είναι μια μικρή οδός που συνεχίζει ιδεατά την οδό Καποδιστρίου, ανάμεσα τους βρίσκονται το συγκρότημα του Βουλευτικού και των Φυλακών Λεονάρδου.

- **Οδός 30^{ης} Νοεμβρίου**

Η προς νοτιοδυτική διεύθυνση συνέχεια της οδού Σπετσών είναι η οδός 30^{ης} Νοεμβρίου. Στο συγκεκριμένο δρόμο βρίσκονται τα ερείπια του Φρουραρχείου. Το Φρουραρχείο ήταν ένα διώροφο κτίριο με μπαλκόνι που ως το 1935 ήταν διατηρημένο. Εδώ είναι η άνοδος προς τον Ψαρομαχαλά και μεσολαβεί η οδός Ψαρρών. Στην πλατεία του Ψαρομαχαλά και στη νότια πλευρά της υπήρχε το Δημοτικό Νοσοκομείο, το οποίο ήταν διώροφο, μακρόστενο κτίριο με μάντρα. Στο ίδιο σημείο υπάρχει σήμερα το τούνελ της Ακροναυπλίας. Ακριβώς δίπλα, από τη δυτική πλευρά, βρίσκεται το εκκλησάκι των Αγίων Αποστόλων.

Εικόνα 4.15. Σοκάκι της πόλης του Ναυπλίου.

- **Οδός Κωνσταντινουπόλεως**

Παράλληλη και προς νότια της Καποδιστρίου, η Κωνσταντινουπόλεως ξεκινά από το ναό της Αγίας Σοφίας και καταλήγει στο ξενοδοχείο «Διόσκουροι». Σημαντικό κτίσμα του συγκεκριμένου δρόμου είναι το Διοικητήριο. Το ίδιο κτίριο ήταν και κατοικία του Τούρκου διοικητή Αγά Δερβινιώτη, ιδρυτή του Τεκέ – Βουλευτικού.

- **Οδός Ζυγομαλά**

Η οδός Ζυγομαλά είναι η ακραία προς νότια παράλληλος και προς τις υπώρειες της Ακροναυπλίας. Σημαντικό κτίριο αυτού του δρόμου είναι ο ναός του Σωτήρος ή ναός της Καθολικής. Μέσα στο προαύλιο του ναού υπήρχε ως το 1930 ένα βοηθητικό τριώροφο, στο οποίο διέμενε ο καθολικός παπάς.

Στην οδό Ζυγομαλά υπάρχουν 30 λαϊκού (από αυτά 9 έχουν αναστηλωθεί), 3 πρώιμου (από αυτά 2 έχουν αναστηλωθεί), 3 λαϊκού με νεοκλασικές επιδράσεις και 7 σύγχρονου τύπου κτίρια. (Κυριακίδης και Μαλικούτη, 1984)

- **Οδός Συγγρού**

Η διαμόρφωση αυτού του «συνόρου», που λέγεται οδός Συγγρού, σε μια σύγχρονη αρτηρία κεντρική που διαπερνάει κάθετα και ενώνει το σώμα της ιστορικής πόλης με τα άκρα της – περίγυρα, προάστια – χρειάστηκε έναν αιώνα για να συντελεσθεί, με τη μορφή που σήμερα παρουσιάζεται.

Η αρτηρία της Συγγρού ήταν πάντοτε ένα κανάλι, που γεμάτο θαλασσινό νερό σιγούρευε τα ανατολικά τείχη και αποτελούσε ασφαλές λιμάνι για τους ξένους κυρίαρχους.

Ουσιαστικά η σημερινή οδός Συγγρού είναι μονόπλευρή, με δυτική μόνο πλευρά σπιτιών. Εκεί βρίσκονται το κτίριο των ΚΤΕΛ και το δικαστικό μέγαρο, ενώ σε απόσταση 10 -12 μέτρων από το δρόμο υπήρχε η πύλη της Ξηράς.

4.2.3 Σημαντικά μέρη του Ναυπλίου

Εκτός από τα μέρη που έχουν ήδη αναφερθεί (Μπούρτζι, Παλαμήδι, Ακροναυπλία, Αρχαιολογικό Μουσείο, εκκλησίες), υπάρχουν επίσης κάποια άλλα (πλατείες, πάρκα, μνημεία, κτίρια, φυσικά τοπία) τα οποία είναι άξια αναφοράς, παρόλο που η ιστορία τους είναι λιγότερο σημαντική. Αυτά είναι τα παρακάτω:

- **Πλατεία Συντάγματος**

Αποτελεί την ιστορικότερη πλατεία της πόλης, η οποία αρχικά ονομαζόταν «Πλατεία Πλατάνου», λόγω του πλατάνου που υπήρχε στο κέντρο της. Ήταν ο τόπος συνάντησης των αγωνιστών της Επανάστασης του 1821. Αργότερα οι Βαυαροί την ονόμασαν «Πλατεία του

Λουδοβίκου» και έπειτα οι Έλληνες, μετά το 1843, την μετονόμασαν σε «Πλατεία Συντάγματος». Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα όλες οι εκδηλώσεις διοργανώνονταν στην συγκεκριμένη πλατεία. (Καρδαμίτση – Αδάμη, 1994)

Εικόνα 4.16. Πλατεία Συντάγματος.

- *Πλατεία Καποδιστρίου*

Αποτελεί σημείο σταθμό για την πόλη, αφού στη μέση της πλατείας έχει στηθεί ανδριάντας του Ιωάννη Καποδίστρια. Στο έργο του Μιχαήλ Τόμπρου (1933) ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας φαίνεται να στηρίζεται επάνω στον κορμό ενός δένδρου, που συμβολίζει την αναγεννημένη Ελλάδα. (Καρδαμίτση – Αδάμη, 1994)

Εικόνα 4.17. Ο ανδριάντας του Ιωάννη Καποδίστρια.

- ***Πάρκο Σταϊκόπουλου***

Νότια του Δικαστικού Μεγάρου απλώνεται το πάρκο του Στάικου Σταϊκόπουλου, του εκπορθητή του Ναυπλίου. Τον ανδριάντα του έχει φιλοτεγήσει ο γλύπτης Νικόλας (1966). Οι Ναυπλιώτες τον τιμούν κάθε χρόνο στις 30 Νοεμβρίου, επέτειος της Αλώσεως του Παλαμηδίου, ανεβάζοντας στο φρούριο την εικόνα του και επιστρέφοντάς την, έπειτα, στο Δημαρχιακό Μέγαρο. (Χώρας, 2000)

Εικόνα 4.18. Ο ανδριάντας του Σ. Σταϊκόπουλου.

- ***Πάρκο Κολοκοτρώνη***

Αξιο αναφοράς είναι και το πάρκο Κολοκοτρώνη, στο μέσο του οποίου έχει στηθεί ο ανδριάντας του. Αποτελεί έργο του γλύπτη Λάζαρου Σώχου, που το φιλοτέχνησε στο Παρίσι, στο εργαστήριο του δασκάλου του Α. Μερσιέ. Το πρόπλασμα βραβεύθηκε στη γαλλική πόλη, αλλά και στη Ρώμη από την Ακαδημία Καλών Τεχνών. Θεωρείται το καλύτερο έργο του

Λάζαρου Σώχου. Χύθηκε στο χυτήριο Τιεμπών στο Παρίσι και στήθηκε στο Ναύπλιο το 1901.
(Καρδαμίτση – Αδάμη, 1994)

Εικόνα 4.19. Ο ανδριάντας του Θ. Κολοκοτρώνη.

- *Πλατεία Τριών Ναυάρχων*

Βρίσκεται στη δυτική πλευρά της πόλης και έχει ονομαστεί έτσι προς τιμή των Κόδριγκτων, Δεριγνύ και Έϋδεν, οι οποίοι ήταν σύμμαχοι νικητές στη ναυμαχία του Ναυαρίνου. Στη συγκεκριμένη πλατεία είναι στημένο το μνημείο του Δημήτριου Υψηλάντη, το οποίο μεταφέρθηκε από την πλατεία Συντάγματος το 1951. Το μνημείο κατασκευάστηκε στη Βιέννη το 1843 για να ενταφιαστούν τα λείψανα του Δημήτριου Υψηλάντη, που μεταφέρθηκαν σε αυτό από το νάρθηκα του ναού του Αγίου Γεωργίου. (Γεωργόπουλος, 1992)

Εικόνα 4.20. Πλατεία Τριών Ναυάρχων.

Εικόνα 4.21. Μνημείο του Υψηλάντη στην πλατεία Τριών Ναυάρχων.

- ***Πλατεία Αγίου Σπυρίδωνα***

Έχει πάρει το όνομα της από την εκκλησία που βρίσκεται εκεί και αποτελεί τον τόπο δολοφονίας του Ιωάννη Καποδίστρια. Στη συγκεκριμένη πλατεία υπάρχουν κρήνες της εποχής της Τουρκοκρατίας, καθώς και η προτομή του Ναυπλιώτη συγγραφέα Άγγελου Τερζάκη, ενώ τα κατάλοιπα ενός τούρκικου λουτρού βρίσκονται ακριβώς απέναντι, στην είσοδο του ναού. (Καρδαμίτση – Αδάμη, 1994)

- ***Πλατεία Φιλελλήνων***

Βρίσκεται ακριβώς δίπλα στη μικρή πλατεία του ναού του Αγίου Νικολάο και υπάρχει το ομώνυμο μνημείο. Ανεγέρθηκε το 1903 ως αναγνώριση της προσφοράς των Γάλλων στρατάρχη Μαιζόν, στρατηγού Φαβιέρου, ναυάρχου Δεριγνί και ναυτών, καθώς και στρατιωτών οι οποίοι πέθαναν για την ελληνική ανεξαρτησία, την πατρίδα και την ελευθερία, όπως αναφέρεται στην τιμητική επιγραφή του μνημείου.

(Αντωνακάτου, 1973)

Εικόνα 4.21. Η πλατεία Φιλελλήνων όπου βρίσκεται το ομώνυμο μνημείο.

- ***Πλατεία «Πέντε αδέρφια»***

Η συγκεκριμένη πλατεία ονομάστηκε έτσι γιατί σε αυτή είναι στημένα, κοιτάζοντας προς τη θάλασσα, 5 όμοια βενετσιάνικα κανόνια για να προστατεύουν την πόλη. Εκεί βρίσκεται και ο φοίνικας που φύτεψε ο Ιωάννης Καποδίστριας με τα ίδια του τα χέρια, καθώς επίσης και το σπίτι του Θεόδωρου Κωστούρου. (Καρδαμίτση – Αδάμη, 1994)

Εικόνα 4.22. Τα «Πέντε Αδέλφια», κανόνια φύλακες της πόλης.

- **Δικαστικό Μέγαρο**

Επιβλητικό υψώνεται στην είσοδο της πόλης το νεοκλασικίζουσα μορφής Δικαστικό Μέγαρο που χτίστηκε από το 1907 έως το 1911 από τον αρχιτέκτονα Α. Σταματιάδη, με δαπάνες του Ανδρέα Συγγρού. Στο συγκεκριμένο κτίριο στεγάζονται το ειρηνοδικείο, το παισιματοδικείο, το πρωτοδικείο, το κακουργιοδικείο και το εφετείο Ναυπλίου. Μέχρι το 1963 υπήρχαν στο συγκεκριμένο κτίριο τα πρακτικά της δίκης του Θ. Κολοκοτρώνη, ενώ μέχρι σήμερα φυλάσσονται πολιτικά αρχεία από την εποχή της Παλιγενεσίας. (Γκούμα, 1991)

- **Βουλευτικό**

Λειτουργήσε ως «Τζαμί», που οικοδομήθηκε από τον Αγά – Πασά το 1730. το 1825 – 1826 λειτούργησε εκεί η Πρώτη Βουλή των Ελλήνων. Χρησιμοποιήθηκε και ως φυλακή. Τελικά σήμερα φιλοξενεί το Ωδείο της πόλης και διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις.

(Μπιμπής, 1997)

Εικόνα 4.23. Το Βουλευτικό.

- **Πρώτο Γυμνάσιο της νεώτερης Ελλάδας**

Κατασκευάστηκε το 1833. Είναι νεοκλασικής αρχιτεκτονικής με επίκρανα στις γωνίες του. Το 1960 χαρακτηρίστηκε ως διατηρητέο. Από το 1990 στο συγκεκριμένο κτίριο στεγάζεται το Δημαρχείο.

Εικόνα 4.24. Το Δημαρχείο, πρώτο γυμνάσιο της νεώτερης Ελλάδας.

- **Τελωνείο**

Σχεδιάστηκε στα μέσα του 19^{ου} αιώνα από τον αρχιτέκτονα Σταμάτη Κλεάνθη ως μία παραλλαγή της Ενετικής αποθήκης του Στόλου.

Εικόνα 4.25. Το τελωνείο.

- ***Διοικητήριο***

Χτίστηκε στην οδό Κωνσταντινουπόλεως το 1706 -1708. Είναι ένα μεγαλόπρεπο τριώροφο κτίριο με αυστηρή λιτότητα. Χαρακτηριστικό γνώρισμα του βενετσιάνικου κτιρίου είναι η μεγάλη απόσταση μεταξύ του ισογείου και της ζώνης του πρώτου ορόφου.

Σύμφωνα με την παράδοση ο Αγάς Δερβινιώτης, μεγάλος άρχοντας και πασάς του νησιού, παρακολουθώντας την ανέγερση του Βουλευτικού, σκοτώθηκε καθώς κατέρρευσε ο εξώστης. (Λαμπρυνίδης, 1975)

- ***Προτομή Μπουμπουλίνας***

Περνώντας το πάρκο Κανάρη, συναντά κανείς την προτομή της Μπουμπουλίνας, της οποίας οι ωραιότερες μέρες της αγωνιστικής της δράσης συνδέονται με το Ναύπλιο. Όταν η Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα βρέθηκε στην Κωνσταντινούπολη, γνωρίστηκε με τα μέλη της Φιλικής Εταιρείας και μνήθηκε σε αυτή.

Με την επιστροφή της στις Σπέτσες διέταξε τη ναυπήγηση του περίφημου πλοίου «Αγαμέμνων», με το οποίο έπλευσε τον Απρίλιο του 1821 προς βοήθεια της πόλης του Ναυπλίου. Η συμπαράστασή της, όπως και των 2 γιών της, ήταν έκδηλη έως και την άλωση του Παλαμηδίου (30 Νοεμβρίου 1822). Έζησε στο Ναύπλιο έως το 1825 και έπειτα επέστρεψε στις Σπέτσες.

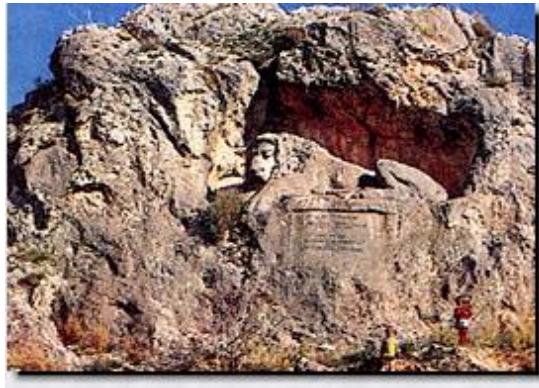
(Αντωνακάτου, 1973)

Εικόνα 4.26. Προτομή Μπουμπουλίνας.

- *Λέων των Βαυαρών*

Έργο του Γερμανού γλύπτη Siegel. Λαξεύτηκε σε υπερφυσικό μέγεθος ως «Ηρώον» κατά παραγγελία του βασιλιά Λουδοβίκου των Βαυαρών, πατέρα του Όθωνα, για να θυμίζει τους Βαυαρούς, οι οποίοι πέθαναν από τύφο την περίοδο 1833 -1834 και τάφηκαν στο Ναύπλιο. Η έκφραση του κοιμισμένου λιονταριού έχει μια θαυμαστή ανθρωπομορφική θλίψη, με φανερό τη συμβολική συσχέτιση. (Μαϊστρου, 1991)

Εικόνα 4.27. Ο «Λέων των Βαυαρών», έργο του Siegel.

- *Μνημείο Νικηταρά*

Στο νότιο άκρο της πλατείας του Δικαστικού Μεγάρου βρίσκεται το μνημείο του Νικηταρά ή Τουρκοφάγου, όπως ονομάστηκε μετά την καταστροφή του Δράμαλη (26 -28 Ιουλίου 1822). Ο Νικήτας Σταματελόπουλος, όπως είναι το πραγματικό του όνομα, διατέλεσε αρχηγός της πολιορκίας του Ναυπλίου, η οποία ξεκίνησε στις 4 Απριλίου 1821 και έληξε με την Άλωση του Παλαμηδίου και την παράδοση της πόλης (30 Νοεμβρίου 1822). Το μνημείο συμπληρώνουν οι παρακάτω στίχοι του Κωστή Παλαμά:

«Εδώ στην πέτρα ασάλευτος
ο στρατηγός Νικήτας,
ο Τουρκοφάγος αθλητής
του Γένους νέος Ακρίτας.
Πάντ' ανθισμέν' την κρατά
τη δάφνη των Ελλήνων
και στων πολέμων την ιερή φωτιά
και στων κινδύνων.»

(Αντωνακάτου, 1973)

- **Η Πύλη της Ξηράς**

Στην μοναδική ως το 1895 είσοδο της πόλης, στη σημερινή βορειοδυτική γωνία του πάρκου Σταϊκόπουλου, υπήρχε η επιβλητική πύλη της Ξηράς, που χτίστηκε το 1687 από τον Φραγκίσκο Μοροζίνη, κατά την ανακαίνιση του ανατολικού τείχους της πόλης. Με την καταστροφή των τειχών κατεδαφίστηκε και η φημισμένη Πύλη, η οποία εδώ και μικρό χρονικό διάστημα έχει νεοαναστηλωθεί. Οι διαστάσεις της υπολογίζονται συνολικά σε 5,85μ. πλάτος και 7,50 μ. ύψος.

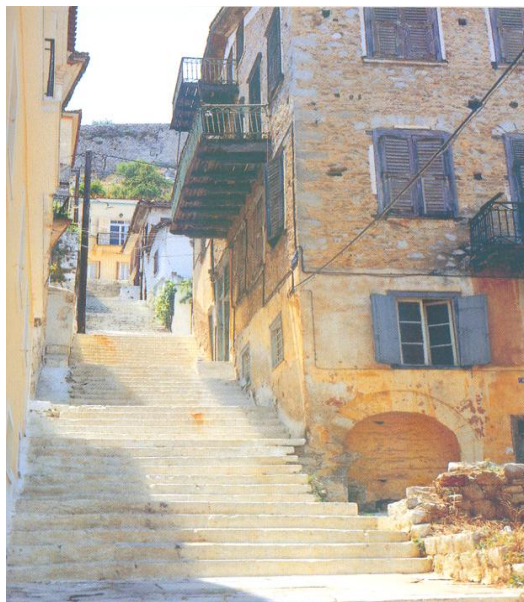
Τα θεμέλιά της εντοπίστηκαν για πρώτη φορά το 1973, έπειτα από αίτημα του Δήμου Ναυπλίων για αναστήλωσή της. το 1993 έγινε συστηματική έρευνα στο δυτικό τμήμα του πάρκου Σταϊκόπουλου, σε έκταση 2 στρεμμάτων περίπου. Από την Πύλη της Ξηράς σώζεται στη θέση του σήμερα μόνο το κατώφλι, ενώ έχουν διασωθεί ελάχιστα αρχιτεκτονικά μέλη της ανωδομής. Το λιοντάρι των Ενετών, που στόλιζε την καμάρα της, βρίσκεται τώρα στο Βουλευτικό. (Παπαχριστοδούλου, 1969)

Εικόνα 4.28. Η νεοαναστηλωμένη «Πύλη των Λεόντων».

- **Ψαρομαχαλάς**

Αποτελεί το ρίζωμα των πρώτων φτωχών ψαράδων, έξω από τα τείχη της πόλης, στην πλαγιά της Ακροναυπλίας κατά τον 15^ο αιώνα. Εκεί είχε χτιστεί το πρώτο νοσοκομείο των φτωχών το 1394, το οποίο λειτούργησε για 5 αιώνες και έγινε στρατιωτικό επί Καποδίστρια. Γκρεμίστηκε το 1940. (Καρδαμίτση – Αδάμη, 1994)

Εικόνα 4.29. Δρομόσκαλες που οδηγούν στον Ψαρομαχαλά.

- **Οικία Αρμανσπεργκ**

Βρίσκεται στη γωνία των οδών Πλαπούτα και Συγγρού και αποτελεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά δείγματα σπιτιών των πρώτων οθωνικών χρόνων (1833).

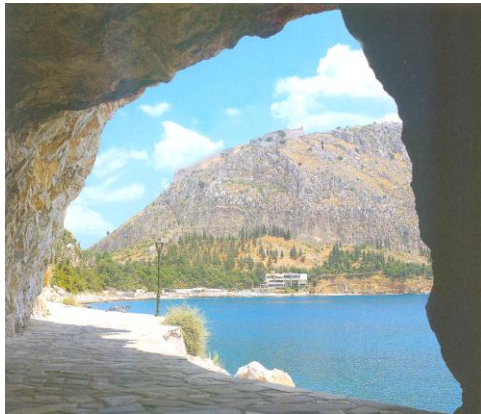
(Στεφάνου, 1976)

Εικόνα 4.30. Η είσοδος της οικίας του αντιβασιλέως Αρμανσπεργκ.

- **Αρβανιτιά**

Ο ομορφότερος περίπατος του Ναυπλίου είναι ο γύρος της Αρβανιτιάς από τις δυτικές προς τις νότιες ακτές. Το όνομά της το πήρε, κατά την παράδοση, από την εξολόθρευση των Αλβανών μισθοφόρων του Ναυπλίου, από τον Καπετάν Πασά, που τους γκρέμισε το 1779 με παγίδα ψηλά από την Καρα και Τεβίλ τάπια.

Εικόνες 4.31. και 4.32. Η Αρβανιτιά.

- **Καραθώνα**

Η ωραία ακρογιαλιά της Καραθώνας δεν ήταν πάντα η αγαπημένη των πολιτών, αλλά στρατιωτικός χώρος. Τώρα αξιοποιείται τουριστικά.

Εικάνες 4.33. Ο κόλπος της Καραθώνας.

4.3 ΤΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Το Πολεμικό Μουσείο του Ναυπλίου στεγάζεται από το 1988 στους δύο ορόφους του τριώροφου νεοκλασικού κτιρίου στη γωνία των οδών Τερζάκη και Αμαλίας. Στον ίδιο χώρο προϋπήρχε το κτίριο της πρώτης σχολής Ευελπίδων (1828-1834), που ίδρυσε ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας, Ιωάννης Καποδίστριας.

Η έκθεση του Μουσείου περιλαμβάνει εκθέματα από τη νεότερη ελληνική ιστορία. Φωτογραφίες των Αγωνιστών της Ελληνικής Επανάστασης, γκραβούρες του Ναυπλίου, καθώς και όπλα, κανόνια και ιερά κειμήλια των πολεμικών αγώνων όλων των περιόδων της Ελληνικής Ιστορίας κοσμούν τους δύο ορόφους στους οποίους είναι εκτεθειμένα τα αντικείμενα. Ακόμα περιλαμβάνει φωτογραφικό υλικό από τους Μακεδονικούς Αγώνες, τους Βαλκανικούς πολέμους (1912-1913), την Μικρασιατική εκστρατεία, καθώς και από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τη μάχη της Κρήτης, τη γερμανική κατοχή και την Απελευθέρωση. Κειμήλια των Αγώνων αυτών συμπληρώνουν την έκθεση.

Ιδιαίτερα παρουσιάζεται η συμβολή των κατοίκων Αργολίδας στους απελευθερωτικούς Αγώνες του Έθνους. Το Μουσείο περιλαμβάνει μια αίθουσα για Περιοδικές εκθέσεις.

(Σπαθάρη, 2000)

Εικόνα 4.34. Το κτίριο που στεγάζει το Πολεμικό Μουσείο Ναυπλίου.

4.4 ΤΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ

Η ίδρυση του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος «Βασίλειος Παπαντωνίου», τον Ιούλιο του 1974, αποτέλεσε το επιστέγασμα των προσπαθειών της γνωστής σκηνογράφου – ενδυματολόγου Ιωάννας Παπαντωνίου, η οποία ήδη από το 1954 άρχισε να συλλέγει ενδυμασίες και άλλα αντικείμενα, με στόχο τη δημιουργία μουσείου και κέντρου έρευνας υψηλών προδιαγραφών στη γενέθλια πόλη της.

Εικόνα 4.35. Το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα «Βασίλειος Παπαντωνίου».

Το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα έλαβε τη μορφή του Νομικού Προσώπου Ιδιωτικού Δικαίου και εποπτεύεται από τα Υπουργεία Οικονομικών και Πολιτισμού. Στα πρώτα του βήματα στηρίχθηκε στην εμπειρία των παλαιότερων μουσειακών μονάδων, αλλά με την πάροδο των χρόνων και την επιθυμία να επιδείξει ένα νέο πρόσωπο, εξελίχθηκε σε πρότυπη μουσειακή μονάδα. Η φιλοσοφία αυτή του επέτρεψε να συνεργάζεται «επί ίσοις όροις» με αντίστοιχους φορείς του εξωτερικού και να επιτύχει τη δημιουργία μιας αποκεντρωμένης πολιτιστικής λειτουργίας στην περιφέρεια.

Εκτός από την καθαρά μουσειακή λειτουργία, το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, από το 1974 μέχρι σήμερα, έχει να επιδείξει ένα πολυδιάστατο έργο. Υπήρξε το πρώτο ελληνικό μουσείο που πραγματοποίησε πλήρη καταγραφή και φωτογράφιση των 20.000 αντικειμένων

του και χρησιμοποίησε πολύ έγκαιρα τις νέες τεχνολογίες, με τη σχεδίαση και εφαρμογή ενός ηλεκτρονικού προγράμματος και ειδικής καρτέλας για τα λαογραφικά μουσεία, που έχει υιοθετήσει το Υπουργείο Πολιτισμού και τη διαθέτει στους ενδιαφερόμενους φορείς. Έχει οργανώσει πάνω από 20 θεματικές εκθέσεις, που παρουσιάστηκαν με ιδιαίτερη επιτυχία στο Ναύπλιο, σε πολλές πόλεις της Ελλάδας και στο εξωτερικό. Έχει παρουσιάσει έντονη εκδοτική δραστηριότητα στον τομέα της εθνολογίας, με 18 βιβλία, 14 δίσκους και την ανελλιπή έκδοση του επιστημονικού περιοδικού, τα «Εθνογραφικά». Διαθέτει μοναδική στο είδος της εξειδικευμένη βιβλιοθήκη, με 6.000 τίτλους βιβλίων και 110 περιοδικών, η οποία είναι προσπελάσιμη στην επιστημονική κοινότητα, στο ευρύ κοινό και κυρίως στους νέους.

Είναι μέλος σε όλους τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς, οργανώνει πολλές επιστημονικές συναντήσεις και μετέχει με τους συνεργάτες του, σε όλα τα σημαντικά συνέδρια που πραγματοποιούνται στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Το 1989 πραγματοποιεί τομή στα εκπαιδευτικά προγράμματα των μουσείων, με τη δημιουργία του «Σταθμού», στην αποθήκη του παλιού σιδηροδρομικού σταθμού, που παραχωρήθηκε από το Δήμο Ναυπλιέων στο Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα και όπου εκτίθεται ένα μέρος της συλλογής των αντικειμένων του που αφορούν στο παιδί (έπιπλα, αντικείμενα σχολείου, παιδικά παιχνίδια, θέατρο κ.α.). Σε αυτό το χώρο λειτουργεί το τμήμα των εκπαιδευτικών του προγραμμάτων, όπου ήδη απασχολούνται 300 παιδιά από την περιοχή του Ναυπλίου. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που δημιουργήθηκαν με τη συνεργασία σημαντικών ανθρώπων της τέχνης και των γραμμάτων, λόγω της πρωτοτυπίας και της πολυμορφίας τους έχουν γίνει αντικείμενο ενδιαφέροντος σε συνέδρια και συναντήσεις και έχουν παρουσιαστεί σε πολλές πόλεις της Ελλάδας.

Για την ηθική και υλική ενίσχυση του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος έχει συσταθεί από πολίτες του Ναυπλίου ο Σύλλογος «Οι φίλοι του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος», που έχει επιδείξει ιδιαίτερη δραστηριότητα και συμπαρίσταται με πολλή αγάπη στο έργο του μουσείου.

Η κοινωνική, εκπαιδευτική και επιστημονική παρουσία του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος στην παγκόσμια μουσειακή κοινότητα είχε ως αποτέλεσμα να τους απονεμηθεί το 1981 το Ευρωπαϊκό Βραβείο του Μουσείου της Χρονιάς.

(Παπαιωάννου, 2007)

4.5 Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΝΑΥΠΛΙΟΥ «Ο ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ»

Εικόνα 4.36. Η πρόσοψη της δημόσιας Βιβλιοθήκης «Ο Παλαμήδης».

Στο τέρμα της οδού Αμαλίας, στο παλιό δημοτικό σχολείο του Ναυπλίου, σε ένα κτίριο σε ύψος νεοκλασικό, στεγάζεται η Δημόσια Βιβλιοθήκη της πόλης, την οποία ίδρυσε το 1951 ο προοδευτικός σύλλογος «Ο Παλαμήδης».

Σήμερα περιέχει 15.000 τόμους βιβλίων και είναι το πνευματικό εντευκτήριο της Ναυπλιακής νεολαίας. Εκτός των γενικού περιεχομένου βιβλίων, η αίθουσα Κυριακοπούλου περιέχει μια πλήρη σειρά νομικών συγγραμμάτων, που αντιπροσωπεύουν τη βιβλιογραφία των τελευταίων 50 ετών. Τελευταία, η βιβλιοθήκη πλουτίστηκε με σπάνιες εκδόσεις του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα από την ιστορική βιβλιοθήκη του Γυμνασίου Ναυπλίου. Στην πτέρυγα αυτή βρίσκει κανείς μερικά χειρόγραφα βιβλία, παλαιύτα και βιβλία διδασκάλων του Γένους, του Βούλγαρη, του Θεοτόκη, του Κοραή κ.ά.

Στο κτίριο της Βιβλιοθήκης βρίσκεται και η μεγάλη αίθουσα διαλέξεων, όπου διοργανώνεται κάθε χρόνο σειρά ομιλιών υπό του συλλόγου «Ο Παλαμήδης». Το βήμα του έχουν τιμήσει επιφανείς αγορητές, οι οποίοι παρουσιάζουν στο κοινό του Ναυπλίου ποικίλα θέματα, επιστημονικά, κοινωνικά και λογοτεχνικά.

Την αίθουσα της Βιβλιοθήκης κοσμούν οι προτομές της Καλλιόπης Παπαλεξοπούλου, η οποία έλαβε ενεργά μέρος στη Ναυπλιακή Επανάσταση του 1862 για την έξωση του Όθωνα, καθώς και του δημάρχου Ναυπλιέων από το 1946 μέχρι το 1966 Δημητρίου Σαγιά, αναμορφωτή της πόλης κατά τη συγκεκριμένη εικοσαετία. Στην είσοδο της βιβλιοθήκης βρίσκεται η προτομή του Αλέκου Λεκόπουλου – Αναπλιώτη (1886 - 1951). (Καρούζου, 1979)

4.6 ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ «ΣΤΑΘΜΟΣ»

Το μουσείο δημιουργήθηκε το 1989 από το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα και έχει ως στόχο την ανάδειξη του υλικού και τον εμπλουτισμό του μέσα από δωρεές και ενισχύσεις, έτσι ώστε κάποτε να δημιουργηθεί το πρώτο μουσείο παιδιού στη χώρα μας. Οι συλλογές του μουσείου περιλαμβάνουν οτιδήποτε σχετίζεται με τη γέννηση, τη βάπτιση, το παιχνίδι, το κουκλοθέατρο και τον Καραγκιόζη.

Σε αυτό λαμβάνουν χώρα όλα τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος, τα οποία αποσκοπούν στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, όχι μόνο της πόλης, αλλά και όλης της χώρας, καθώς επίσης στη μύηση των παιδιών στον παραδοσιακό τρόπο ζωής. Τα προαναφερθέντα προγράμματα περιλαμβάνουν την εκμάθηση ελληνικών χορών, αλλά και έθιμα, όπως τα κάλαντα και ο χαρταετός. Παράλληλα, αναπτύσσονται θέματα σχετικά με τη φύση και το περιβάλλον, γίνονται εκθέσεις παιδικών έργων και οργανώνονται παραστάσεις που παρουσιάζουν τα παραμύθια της ελληνικής λαϊκής παράδοσης.

Το Παιδικό Μουσείο ονομάζεται και «Σταθμός», γιατί φιλοξενείται στις εγκαταστάσεις του παλιού σιδηροδρομικού σταθμού Ναυπλίου, στις οποίες περιλαμβάνεται η αποθήκη και η πλατφόρμα. Ένα από τα υπέροχα στοιχεία του μουσείου είναι η δημιουργική αξιοποίηση του κτιρίου για την ανάδειξη των εκθεμάτων και τη δημιουργία μιας πρότυπης ατμόσφαιρας. Για παράδειγμα, οι συρόμενες πόρτες έχουν «μεταμορφωθεί» σε προθήκες που φιλοξενούν τα εκθέματα, ενώ το γύρω περιβάλλον δημιουργεί μια εξαιρετικά οικεία αίσθηση σε κάθε παιδί.

(Παπαιωάννου, 2007)

4.7 ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΟΜΠΟΛΟΓΙΟΥ

Τον Απρίλιο του 1998 ιδρύθηκε στο Ναύπλιο, στην οδό Σταϊκοπούλου 25, το πρώτο Μουσείο Κομπολογιού από το ζεύγος Ευαγγελινού, οι οποίοι συλλέγουν και μελετούν το κομπολόι από το 1958. Το συγκεκριμένο Μουσείο παραμένει το μοναδικό στον κόσμο. Σκοπό και αποστολή του Μουσείου αποτελεί η διάσωση και η διάδοση του παραδοσιακού κομπολογιού.

Εικόνα 4.37. Το κτίριο του Μουσείου Κομπολογιού.

Στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, όπου ζούσε ο παππούς του Άρη Ευαγγελινού, πήραν τα πρώτα μαθήματα και έμαθαν τα «μυστικά» του κομπολογιού.

Από το 1963 αρχίζουν το μεγάλο τους ταξίδι στους «δρόμους» του κομπολογιού, που ακόμα συνεχίζεται. Συλλέγουν γνώση και σπάνια παλιά κομπολόγια από όλο τον κόσμο (κομπολόγια Ινδουιστών, Βουδιστών, Μουσουλμάνων, Καθολικών και Ελλήνων), και πιο συγκεκριμένα από τις χώρες στις οποίες άκμασε ο ελληνισμός (Συρία, Μ. Ασία, Αίγυπτος κ.ά). Έτσι, απέκτησαν μια μοναδική συλλογή στον κόσμο από χίλια περίπου κομπολόγια που χρονολογούνται από το 1700 έως το 1950 και είναι κατασκευασμένα από ατόφιο κεχριμπάρι, κεχριμπάρι – μαστίχα, κεχριμπάρι – φουτουράν, μαύρο (γιούσουρι) και κόκκινο κοράλλι, ελεφαντόδοτο, κόκκαλο, κέρατο, έβενο κλπ.

Στο Μουσείο εκτίθενται κομπολόγια από τη συλλογή με ιστορική διαδρομή σε 4 μικρές αίθουσες που βρίσκονται στον πρώτο όροφο του διώροφου κτιρίου, που χρονολογείται στον 18^ο αιώνα. Στην «αίθουσα Α» βρίσκονται κομπολόγια Ινδουιστών, Βουδιστών και Μουσουλμάνων.

Στην «αίθουσα Β» υπάρχουν ροζάρια καθολικών και κομποσκοίνια από μοναστήρια, ενώ στις «αίθουσες Γ και Δ» εκτίθενται μόνο ελληνικά κομπολόγια. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι από την ίδρυσή του το Μουσείο έχει δεχτεί περισσότερους από 45.000 επισκέπτες.

Στο ισόγειο του κτιρίου βρίσκεται το εργαστήριο του Μουσείου, όπου οι επισκέπτες μπορούν να παρακολουθούν την κατασκευή κομπολογιών. Εκεί συντηρούνται τα παλιά κομπολόγια και κατασκευάζονται πιστά αντίγραφα με χειροποίητες χάντρες, που κατασκευάζονται σε ιδιόκτητα εργαστήρια στην Ανατολή. Το εργαστήριο συντηρεί, επίσης, τα παλιά κομπολόγια, κειμήλια των οικογενειών, δωρεάν. Στο ισόγειο βρίσκεται και το πωλητήριο, όπου πωλούνται τα παραγόμενα από το εργαστήριο.

Το Μουσείο Κομπολογιού λειτουργεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού.

4.8 Η ΕΘΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ – ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΟΥΤΖΟΥ – ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Εικόνα 4.38. Παράρτημα Εθνικής Πινακοθήκης στο Ναύπλιο.

Το Μουσείο Αλέξανδρου Σούτζου στο Ναύπλιο αποτελεί παράρτημα της Εθνικής Πινακοθήκης. Το Μουσείο στεγάζεται σε νεοκλασικό κτίριο της οδού Σιδηράς Μεραρχίας και χορηγείται από το Κοινωφελές Ίδρυμα «Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης».

Στο χώρο του εκτίθενται έργα που σχετίζονται με τον Αγώνα της Ελληνικής Ανεξαρτησίας του 1821. Η έκθεση των έργων ζωγραφικής διαρθρώνεται σε πέντε ενότητες, οι οποίες καλύπτουν θέματα ή απεικονίζουν ιστορικά συμβάντα, των οποίων η εικονογραφία διαμορφώθηκε, ενώ η τέχνη του 19^{ου} αιώνα εξελισσόταν τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην Ευρώπη.

Η έκθεση ξεκινά με την ενότητα «Σκηνές του Αγώνα. Μάχες - Ήρωες» όπου απεικονίζονται ιστορικά συμβάντα και μορφές, ενώ συνεχίζεται με το ξεχωριστό θέμα του «Θνήσκοντος Ήρωος», το οποίο με αφορμή τη θυσία και το θάνατο γνωστών ηρώων κατέστη σύμβολο των πανανθρώπινων αγώνων για την πίστη και την ελευθερία. Στην επόμενη ενότητα αναδεικνύεται ο σχεδόν πάντα νικηφόρος Αγώνας στη θάλασσα, που αναπτέρωνε το φρόνημα των αγωνιζόμενων Ελλήνων και είχε καταστεί καθοριστικός παράγοντας της νίκης.

Ένα μεγάλο μέρος της δημιουργίας των καλλιτεχνών είναι αφιερωμένο στα δεινά επακόλουθα του πολέμου, τις κακουχίες των αγωνιστών ή των αμάχων, ενώ στην τελευταία ενότητα παρουσιάζονται έργα που δείχνουν τις τάσεις που διαμορφώνουν την ιδεολογία του ελεύθερου κράτους. Παράλληλα προς την έκθεση ζωγραφικών έργων, γλυπτά, αντικείμενα καθημερινής χρήσης, οπλισμός των αγωνιστών συμπληρώνουν την έκθεση αποδεικνύοντας το εύρος της διάδοσης των εικονογραφικών θεμάτων του Αγώνα.

Εικόνα 4.39. Η αφίσα που βρίσκεται έξω από το κτίριο της Πινακοθήκης.

4.9 ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Εικόνα 4.40. Το κτίριο του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών στο Ναύπλιο.

Το Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, με έδρα το Ναύπλιο, στεγάζεται στο κτίριο των οδών Βασ. Κωνσταντίνου 21 & Τερζάκη. Λειτουργήσε για πρώτη φορά το ακαδημαϊκό έτος 2003- 2004. Σκοπός του τμήματος είναι η καλλιέργεια και η προαγωγή της γνώσης της τέχνης και της επιστήμης της θεατρολογίας, η παροχή στους φοιτητές και στις φοιτήτριες των απαραίτητων εφοδίων που εξασφαλίζουν την άρτια κατάρτισή τους για επιστημονική και επαγγελματική σταδιοδρομία, η οργάνωση μεταπτυχιακών σπουδών που οδηγούν στην κατάρτιση των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων του Τμήματος, καθώς και η συμβολή στη μελέτη του θεάτρου σε διεθνές επίπεδο.

Εκτός από τις αίθουσες διδασκαλίας, το Τμήμα Θεατρικών Σπουδών διαθέτει αίθουσα προβολών και προβών, όπου λαμβάνουν χώρα όλες οι εκδηλώσεις, παρουσιάσεις, ομιλίες και λοιπές δραστηριότητες, εργαστήριο ηλεκτρονικών υπολογιστών, εργαστήριο οπτικοακουστικών μέσων και ψηφιοποίησης, βιβλιοθήκη και σπουδαστήριο.

4.10 Ο ΤΥΠΟΣ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Το πλέον μακρόβιο φαινόμενο πολιτισμού στο Ναύπλιο των νεωτέρων χρόνων είναι η ύπαρξη Τύπου και τυπογραφίας. Φαίνεται ότι έχει τόσο «δέσει» με την τοπική ζωή, ώστε ακόμη και σήμερα, με όγκο δυσκολιών που οφείλουν να αντιμετωπίσουν όσοι σοβαρά σκοπεύουν να εκδώσουν τοπική εφημερίδα ή περιοδικό, να μπορεί να παθιάζει νέους ανθρώπους. Καθοριστική συνιστώσα στην εξέλιξη του Τύπου του Ναυπλίου μέσα στο χρόνο αποτελεί το γεγονός ότι είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις γενικότερες και τις τοπικές, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις. Ιδιαίτερη άνθηση του τοπικού Τύπου παρατηρείται τη χρονική περίοδο κατά την οποία το Ναύπλιο γίνεται πρωτεύουσα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους και ταυτίζεται με τον Τύπο της τότε Επικράτειας. Με τη μεταφορά, όμως, της πρωτεύουσας στην Αθήνα μετακομίζουν εκεί και οι εφημερίδες με εθνική εμβέλεια, ενώ άλλες παύουν την έκδοσή τους.

Το Ναύπλιο αποψιλώνεται από πληθυσμό και από υπηρεσίες, ορισμένα όμως από τα τυπογραφεία που εγκαταστάθηκαν εκεί, λόγω της ανάδειξής του σε πρωτεύουσα, εξακολουθούν να παραμένουν και δημιουργούν παράδοση. Η περίπτωση του Κωνσταντίνου Τόμπρα, από τις Κυδωνίες της Μικράς Ασίας, είναι πολύ χαρακτηριστική: κατά την Επανάσταση είναι τυπογράφος της τότε Εφημερίδας της Κυβέρνησης («Γενική Εφημερίς») και πρωταγωνιστής της πρώτης απεργίας που σημειώνεται στα τότε κοινωνικά χρονικά (1826). Στη συνέχεια δημιουργεί δικό του τυπογραφείο, που γίνεται βασική αφετηρία της τοπικής παράδοσης στην τυπογραφία. (Κρίππας, 1976)

Τα «σκοτεινά χρόνια» της Αργολίδας, με την έννοια ότι μειώνονται οι διαθέσιμες πηγές έρευνας, δηλαδή οι δεκαετίες των μέσων του 19^{ου} αιώνα, έχουν επιρροή και στον τοπικό Τύπο.

Όταν, όμως, το Ναύπλιο ξανάρχεται στο προσκήνιο της γενικότερης ιστορίας της Ελλάδας, με την εξέγερση κατά του Όθωνα (1862) η οποία οδηγεί και στην «έξωσή» του, ο νεότευκτος «Συνταγματικός Ελλην» αναδεικνύεται από την πρόθεση αλλά και με το περιεχόμενό του, εφημερίδα πανελλήνιας απήχησης.

Λίγα χρόνια αργότερα εμφανίζεται η «Αργολίς» του Σωτήρη Βίγγα, που εγκαθιστά δικό του τυπογραφείο σε σπίτι που χτίζει ο ίδιος (1872) στην πλατεία Συντάγματος του Ναυπλίου. Ανταγωνίστρια της «Αργολίδος» αναδεικνύεται η «Ανεξαρτησία», αν και τα άρθρα του αρχισυντάκτη της πρώτης, Δημήτρη Βαρδουνιώτη, Αργίτη δικηγόρου και ιστορικού, «λάμπουν» μέχρι σήμερα με τη συγκρότηση, τη μαχητικότητα και το ήθος που απεικονίζουν.

Προς το τέλος του αιώνα εκδίδεται η πλέον μακρόβια εφημερίδα όχι μόνο του Ναυπλίου, αλλά της Αργολίδας, το «Σύνταγμα». Μέρος της ύπαρξης της τυλίγεται με μυστήριο, αφού σε καμιά βιβλιοθήκη, τοπική ή κεντρική, δεν υπάρχουν σώματα με συνεχόμενα φύλλα. Ακολουθεί

τις εθνικές περιπέτειες, με τις αντίστοιχες παύσεις της, και σε φύλλα του 1966 εμφανίζεται η ένδειξη «75^{ov} έτος». Τις μέρες αυτές πέθανε ο τελευταίος απόγονος των ιδιοκτητών της, που λέγεται ότι είχε σειρές φύλλων της.

Η περίοδος του μεταπολέμου συμβαδίζει με προσπάθειες έκδοσης νέων εφημερίδων που ειδικότερα μετά το 1950, εμφανίζονται βροχηδόν, με το νέο χαρακτηριστικό τους: την κομματικοποίηση ή και τη χυδαία εξάρτηση από εφήμερους πατρώνες «πολιτευόμενους». Μερικές σιτίζονται από παραταμεία κρατικών υπηρεσιών.

Από το τέλος της δεκαετίας του '80, ευχάριστη έκπληξη σημειώθηκε με την έκδοση της «Απόπειρας», που ελπίζεται να ξεπεράσει σύντομα τις δυσκολίες των δύο τελευταίων έτων, εφημερίδας προσανατολισμένης στα δημοτικά πράγματα του Ναυπλίου, «παιδί» της οποίας είναι το ομώνυμο περιοδικό λόγου και τέχνης. Δεν είναι αυτό το μόνο που εκδόθηκε στο Ναύπλιο, αφού παλαιότερα εκδόθηκε από τον πατέρα από τον πατέρα του Άγγελου Τερζάκη η άκρως βραχύβια «Ηώς» και στη δεκαετία του '80 οι επίσης βραχύβιοι «Καιροί». Λίγο κράτησε και η έκδοση του περιοδικού «Ανώνυμη» από τον Θ. Κωστούρο, με καθαρά φιλολογικό περιεχόμενο. Ευχάριστη έκπληξη τελευταία αποτέλεσε η επανέκδοση της «Αργοναυπλίας» τον Ιανουάριο 1995 από το γιο του του παλαιού εκδότη της, του αείμνηστου Τάκη Κοϊνη. Ξαναπιάνει το νήμα των πρώτων ετών της αρχικής έκδοσης, είναι αργολιδικής εμβέλειας και κρατά ένα ποιοτικό περιεχόμενο. (Μπελιά, 1976)

Η έκδοση νομικών εφημερίδων αποτελεί ιδιορρυθμία της πόλης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η «Εφημερίς Νομική», 1837 – 1860 με ιδρυτή τον Κ. Αξελό, προπάππο του φιλοσόφου Κ. Αξελού, και η «Εφημερίς των Δικαστηρίων», που εκδίδονταν από τις 15 Απριλίου 1860 μέχρι τις 15 Σεπτεμβρίου 1862.

Παρακάτω γίνεται εκτενής καταγραφή όλων των περιοδικών και εφημερίδων που κυκλοφόρησαν στην πόλη του Ναυπλίου.

1. *Αγαμέμνων*

Εφημερίδα πολιτική και δικαστική.

Είναι γνωστό ότι φύλλα της εφημερίδας εκδίδονταν από τις 14 Ιουλίου 1888 μέχρι τις 27 Φεβρουαρίου 1894.

2. *Αθηνά*

Εφημερίδα πολιτική, φιλολογική και εμπορική.

Στη βιβλιοθήκη της Βουλής υπάρχουν τα φύλλα που κυκλοφόρησαν από τον Ιανουάριο 1831 μέχρι τον Απρίλιο του ίδιου έτους, καθώς και φύλλα από τις 14 Απριλίου 1832 μέχρι τις 23 Μαρτίου 1835.

3. *Αργολίς*

Εφημερίδα πολιτική, φιλολογική και των ειδήσεων.

Κυκλοφορούσε μια φορά την εβδομάδα και αποτελούσε όργανο του Νομού Αργολίδας.

- Από τις 06/05/1956 είχε τον υπότιτλο: «Εβδομαδιαία ανεξάρτητος εφημερίς Νομού Αργολίδος».
- Από τις 01/07/1956 είχε τον υπότιτλο: «Εβδομαδιαία ανεξάρτητος εφημερίς».
- Από τις 15/12/1957 είχε τον υπότιτλο: «Εβδομαδιαία παναργολική εφημερίς ελέγχου και ενημερότητας».

Εκδότης Σ.Ε. Αθανασιάδης

Τυπογραφείον : «Αργολίς»

Ιδιοκτήτης τυπογραφείου: Σωτήριος Αθανασιάδης

Έδρα τυπογραφείου: Πλατεία Συντάγματος, Ναύπλιο

Στη Βιβλιοθήκη της Βουλής υπάρχουν φύλλα της εφημερίδας που κυκλοφόρησαν από τις 20 Φεβρουαρίου 1865 μέχρι τις 11 Μαρτίου 1891, καθώς και από τις 12 Φεβρουαρίου 1956 μέχρι τις 18 Μαΐου.

4. *Ανεξαρτησία*

Εφημερίδα δικαστική, φιλολογική και των ειδήσεων.

Στη βιβλιοθήκη της Βουλής υπάρχουν τα φύλλα που κυκλοφόρησαν από τις 31 Ιουλίου 1871 μέχρι τις 29 Μαρτίου 1879.

5. Άργος

Εβδομαδιαία εφημερίδα

Υπεύθυνοι τυπογραφίας: Κ. Τόμπρας

Κ. Ιωαννίδης

Συντάκτες: Λεωνίδας Καρόπουλος

Ιωάννης Δρίτζας

Γεώργιος Κόκκινος

Σωτήριος Κόκκινος

Αθανάσιος Μπαρκουκόπουλος

Κ. Δ. Καρόπουλος

Στόχευε στην προστασία των εθνικών ελευθεριών και την υπεράσπιση του λαού.

Αποτελούσε όργανο των συμφερόντων του αργειακού λαού.

Εκδίδονταν, επίσης, και παραρτήματα της εφημερίδας.

Είναι γνωστό ότι η εφημερίδα εκδιδόταν από τις 24 Μαΐου 1885 μέχρι την 1 Ιανουαρίου 1889, από τις 31 Δεκεμβρίου 1905 μέχρι τις 20 Δεκεμβρίου 1907, καθώς και από την 1 Ιανουαρίου 1911 μέχρι τις 23 Δεκεμβρίου 1912.

Στη Βιβλιοθήκη της Βουλής υπάρχουν φύλλα ης εφημερίδας που κυκλοφόρησαν από τις 20 Μαΐου 1844 μέχρι τις 11 Απριλίου 1845.

6. Αργοναυπλία

Εβδομαδιαία ανεξάρτητη εφημερίδα.

Φύλλα της εφημερίδας είναι γνωστό ότι κυκλοφορούσαν από τις 19 Φεβρουαρίου 1956 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1970.

Ιδιοκτήτης – Εκδότης: Τάκης Κοϊνης

Η εφημερίδα επανακυκλοφόρησε τον Ιανουάριο του 1995

7. Γνώμη

Εβδομαδιαία εφημερίδα.

Εκδότης: Κ. Δημητριάδης

Υπεύθυνος: Κ. Δημητριάδης

Υπεύθυνος Τυπογραφίας: Κωνσταντίνος Ιωαννίδης

Στη Βιβλιοθήκη της Βουλής υπάρχουν τα φύλλα που εκδόθηκαν από την 1 Αυγούστου 1859 μέχρι τις 23 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους.

8. Εθνική / National

Εφημερίδα πολιτική, φιλολογική και βιομηχανική.

Κυκλοφορούσε στην ελληνική και τη γαλλική γλώσσα.

Η εφημερίδα εκδιδόταν από το 1832.

Αποτελούσε συνέχεια της εφημερίδας με τίτλο «Εφημερίς Γενική της Ελλάδος».

Στη Βιβλιοθήκη της Βουλής υπάρχουν τα φύλλα που εκδίδονταν από τις 13 Οκτωβρίου 1834 μέχρι τις 9 Ιουλίου 1835.

9. Έλλην Συνταγματικός

Εφημερίδα των αρχών της πρώτης Φεβρουαρίου.

- Μέχρι τις 26/06/1869 δεν είχε υπότιτλο.
- Από τις 03/07/1869 είχε τον υπότιτλο: «Εφημερίς των φιλελεύθερων αρχών».
- Από τις 17/03/1872 είχε τον υπότιτλο: «Εφημερίς του λαού».

Φύλλα της εφημερίδας εκδίδονταν από το 1862 μέχρι το 1883.

Στη Βιβλιοθήκη της Βουλής υπάρχουν τα φύλλα που εκδόθηκαν από τις 5 Φεβρουαρίου 1862 μέχρι τις 30 Αυγούστου 1869, από τις 17 Μαρτίου 1872 μέχρι τις 20 Σεπτεμβρίου 1873, καθώς επίσης από τις 21 Ιουνίου 1883 μέχρι τις 19 Ιουλίου του ίδιου έτους.

10. *Εποχή / Époque*

Εφημερίδα που κυκλοφορούσε στην ελληνική και τη γαλλική γλώσσα.

Υπεύθυνος Συντάκτης: Γ. Μ. Βίκης

Τυπογραφία: Κ. Ράλλης

Στη Βιβλιοθήκη της Βουλής βρίσκονται τα φύλλα που εκδόθηκαν από τις 9 Οκτωβρίου 1834 μέχρι τις 2 Απριλίου 1835.

11. *Εράσιμος*

Εφημερίδα πολιτική και των ειδήσεων.

Είναι γνωστό ότι εκδίδονταν φύλλα της εφημερίδας από τις 2 Μαΐου 1885 μέχρι τις 11 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους.

12. *Ευθύνη*

Εφημερίδα πολιτική, φιλολογική και των ειδήσεων.

Φύλλα της εφημερίδας υπάρχουν στη Βιβλιοθήκη της Βουλής από τις 30 Απριλίου 1877 μέχρι τις 2 Απριλίου 1835, καθώς επίσης 13 Ιουνίου 1883 μέχρι τις 29 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους.

13. *Εφημερίς Γενική της Ελλάδος*

Εφημερίδα που κατέγραφε τα νέα ολόκληρης της Ελλάδας.

Είναι γνωστό ότι φύλλα της εφημερίδας εκδίδονταν από το 1825 μέχρι το 1832.

Από το 1833 η εφημερίδα άλλαξε τίτλο και ονομάστηκε «Εθνική».

14. *Εφημερίς Γεωργική*

Εφημερίδα που εκδιδόταν δυο φορές κάθε μήνα.

Είναι γνωστό ότι φύλλα της εφημερίδας εκδίδονταν από τις 28 Αυγούστου 1869 μέχρι τις 20 Ιουλίου 1871.

15. *Εφημερίς των Δικαστηρίων*

Εφημερίδα που εκδιδόταν τρεις φορές κάθε μήνα.

Διευθυνόταν από τους Κ. Γ. Βασιλείου και Γ. Η. Μηνιαίου.

Είναι γνωστό ότι φύλλα της εφημερίδας εκδίδονταν από τις 15 Απριλίου 1860 μέχρι τις 15 Σεπτεμβρίου 1862.

16. *Εφημερίς Νομική*

Εφημερίδα πολιτική και δικαστική.

Εκδιδόταν από το 1837 έως το 1860.

Ιδρυτής Κ. Αξελός

17. *Εφημερίς των Κοινοφελών Γνώσεων*

Στη Βιβλιοθήκη της Βουλής βρίσκονται φύλλα της εφημερίδας από τις 25 Σεπτεμβρίου 1954 μέχρι τις 28 Φεβρουάριου 1958.

Περαιτέρω στοιχεία δεν υπάρχουν.

18. *Έφορος Στρατιωτικός / Ephore Militaire*

Εφημερίδα που εκδιδόταν δύο φορές κάθε μήνα.

Περιείχε υπομνήματα στρατιωτικής ιστορίας των Ελλήνων, βίους όσων συμμετείχαν σε αγώνες, προσφορές και βοηθήματα Ελλήνων και Φιλελλήνων υπέρ της ελευθερίας, καθώς επίσης αποσπάσματα διάφορων στρατιωτικών συγγραμμάτων.

Κυκλοφορούσε στην ελληνική και τη γαλλική γλώσσα.

Η εφημερίδα εκδιδόταν το έτος 1835.

19. Ήλιος

Εφημερίδα πολιτική, φιλολογική και εμπορική.

Φύλλα της εφημερίδας υπάρχουν από τις 23 Ιουνίου 1833 μέχρι τις 15 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους.

20. Ήχώ Ναυπλιακή

Εβδομαδιαία εφημερίδα.

- Από τις 26/09/1833 είχε τον υπότιτλο: «Εφημερίς επιστημών, τεχνών, φιλολογίας και εμπορίου».

Είναι γνωστό ότι η εφημερίδα εκδιδόταν από τις 20 Νοεμβρίου 1927 μέχρι τις 8 Απριλίου 1928, από την 1 Ιανουαρίου 1930 μέχρι 27 Οκτωβρίου 1940, καθώς επίσης από τις 16 Δεκεμβρίου 1951 μέχρι τις 17 Ιανουαρίου 1954.

21. Ήώς

Περιοδικό που ασχολούταν με τη φιλολογία, τη φιλοσοφία, τις επιστήμες, τις τέχνες, τη γεωργία και το εμπόριο.

Είχε τη μορφή συγγράμματος.

Εκδότης – Διευθυντής: Τερζάκης

Είναι γνωστό ότι φύλλα της εφημερίδας εκδίδονταν από την 1^η Φεβρουαρίου 1830 μέχρι τις 25 Απριλίου 1831.

22. Καθρέπτης Ελληνικός / Miroir Grec

Εβδομαδιαία εφημερίδα πολιτική και φιλολογική.

Κυκλοφορούσε στην ελληνική και τη γαλλική γλώσσα.

Είναι γνωστό ότι φύλλα της εφημερίδας εκδίδονταν από τις 16 Μαΐου 1832 μέχρι τις 17 Νοέμβριου του ίδιου έτους.

23. *Μελομένη*

Εφημερίδα που προστάτευε τους αδικημένους και κατέκρινε τους καταχραστές.

Εκδιδόταν μια φορά κάθε εβδομάδα.

Είναι γνωστό ότι φύλλα της εφημερίδας εκδίδονταν από τις 22 Φεβρουαρίου 1877 μέχρι τις 4 Μαρτίου του ίδιου έτους.

24. *Ναυπλία*

Εφημερίδα δικαστική, φιλολογική, των ειδήσεων, ποικίλης ύλης, περιείχε επίσης νομολογία των Εφετείων και του Αρείου Πάγου.

Είναι γνωστό ότι φύλλα της εφημερίδας εκδίδονταν από τις 29 Οκτωβρίου 1864 μέχρι τις 8 Δεκεμβρίου 1876.

25. *Ναύπλιον*

Εκδιδόταν μια φορά κάθε εβδομάδα.

Παραιτέρω στοιχεία δεν υπάρχουν.

26. *Ξύπνημα Γεωργικό*

Εβδομαδιαία ανεξάρτητη εφημερίδα.

Είναι γνωστό ότι φύλλα της εφημερίδας εκδίδονταν από τις 12 Οκτωβρίου 1952 μέχρι τις 24 Νοεμβρίου του ίδιου έτους.

27. *Πρόνοια*

Εβδομαδιαία εφημερίδα

Στη Βιβλιοθήκη της Βουλής υπάρχουν μόνο τα φύλλα που εκδόθηκαν στις 13 Ιουλίου 1889 και στις 20 Ιουλίου 1889.

28. Πρόοδος

Εφημερίδα πολιτική φιλελεύθερων αρχών.

Συντάκτης: Χρ. Αναγνωστόπουλος, δικηγόρος

Είναι γνωστό ότι εκδόθηκαν τα φύλλα της εφημερίδας από τις 15 Οκτωβρίου 1884 μέχρι τις 18 Ιουλίου 1887.

29. Σύνταγμα

Εφημερίδα πολιτική, δικαστική και των ειδήσεων.

Αποτελούσε όργανο των συμφερόντων του Νομού Αργολιδοκορινθίας.

Εκδιδόταν μια φορά κάθε εβδομάδα.

Έδρα εφημερίδας: Πλατεία Τριών Ναυάρχων.

Διευθυντής: Στέλιος Ν. Κωστόπουλος

Ιδιοκτήτης: Στέλιος Ν. Κωστόπουλος

Ιδρυτές: Σωτ. Ιατρός

Παν. Ιατρός

Έδρα Τυπογραφείου: Πλατεία Τριών Ναυάρχων.

30. Σωτήρ

Εφημερίδα πολιτική, φιλολογική και εμπορική.

Εκδιδόταν στην ελληνική και τη γαλλική γλώσσα.

Είναι γνωστό ότι φύλλα της εφημερίδας εκδίδονταν από τις 14 Ιανουαρίου 1834 μέχρι τις 31 Μαρτίου 1835.

31. Τριπτόλεμος

Περιοδικό που εκδιδόταν κάθε Τετάρτη και Σάββατο.

Ιδρυτής: Γρηγόριος Παλαιολόγος

Εκδότης: Γρηγόριος Παλαιολόγος

Υπεύθυνος: Γρηγόριος Παλαιολόγος

Φύλλα του περιοδικού εκδίδονταν από τις 26 Ιουλίου 1833.

32. Χρονικά Ναυπλιακά

Εβδομαδιαία εφημερίδα του νομού Αργολίδας.

Τυπογραφία: Ι. Φιλήμονος

Φύλλα της εφημερίδας εκδίδονταν από την 1 Νοεμβρίου 1953 μέχρι τις 5 Φεβρουαρίου 1956.

33. Χρόνος

Εφημερίδα πολιτική, φιλολογική και εμπορική.

Στη Βιβλιοθήκη της Βουλής βρίσκονται φύλλα της εφημερίδας που εκδίδονταν από την 1 Μαΐου 1833 μέχρι την 1 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους.

34. Argolida News

Ηλεκτρονική εφημερίδα.

Αναφέρεται σε αγροτικά προϊόντα, δρομολόγια του ΚΤΕΛ, δυνατότητες διαμονής στο νομό, αξιοθέατα, καιρό, τοπικά μέσα ενημέρωσης, εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα, χρήσιμα τηλέφωνα, προγράμματα, προκηρύξεις και αρχείο με φωτογραφίες.

Υπεύθυνος: Χρήστος Καραργύρης

Βρίσκεται στη διεύθυνση www.argolidanews.gr.

35. Αναγνώστης Πελοποννήσου

Εβδομαδιαία εφημερίδα.

Έδρα εφημερίδας: Βελλίνη 5, Ναύπλιο

Τηλέφωνο: 2751 0 22257

Fax: 2752 0 21752

Ταχυδρομικός κώδικας: 21100

36. *Εύρηκα*

Εβδομαδιαία εφημερίδα

Έδρα εφημερίδας: Α. Συγγρού 16, Ναύπλιο

Τηλέφωνο: 2752 0 97888

2752 0 97988

Fax: 2752 0 97888

Ταχυδρομικός κώδικας: 21100

Έδρα τυπογραφείου: Παπαοικονόμου 21, Άργος

Ταχυδρομικός κώδικας: 21200

Τηλέφωνο: 2751 0 20086

2751 0 25701

Fax: 2751 0 25701

Κυκλοφορεί κάθε Τετάρτη.

Περιεχόμενο: αγγελίες

37. *Τα Νέα της Αργολίδας*

Ανεξάρτητη καθημερινή εφημερίδα

Έδρα εφημερίδας: Μαρίας Ράδου 16, Ναύπλιο

Τηλέφωνο: 2752 0 97825

Fax: 2752 0 99205

Ταχυδρομικός κώδικας: 21100

Γραφείο Άργους: Αγ. Κωνσταντίνου 10

Ταχυδρομικός κώδικας: 21200

Τυπογραφείο: Αγ. Κωνσταντίνου 10, Άργος

Ιδιοκτήτης: Πάρης Γρηγορίου

Εκδότης: Πάρης Γρηγορίου

Διευθυντής: Πάρης Γρηγορίου

Διεύθυνση σύνταξης: Μιμή Φυρογένη

Αθλητικό ρεπορτάζ: Γιώργος Χαρίτσης

Φωτορεπορτάζ: Μπουγιώτης – Ρασσιάς

Ταμπούρης

Κυκλοφορεί από το 1996.

Περιεχόμενο: κρατικές και διαφημιστικές καταχωρήσεις, ισολογισμοί, μικρές αγγελίες, πολιτιστικά και πολιτικά δρώμενα

38. Δημοσιογράφος

Ημερήσια εφημερίδα

Έδρα εφημερίδας: Θησέως 8, Ναύπλιο

Τηλέφωνο: 2751 0 27520

Fax: 2752 0 27959

Ταχυδρομικός κώδικας: 21100

Περιεχόμενο: κρατικές και διαφημιστικές καταχωρήσεις, ισολογισμοί, μικρές αγγελίες, πολιτιστικά και πολιτικά δρώμενα όχι μόνο της περιοχής, αλλά και ολόκληρης της χώρας.

39. Αργολίδα

Καθημερινή παναργολική εφημερίδα

Έδρα εφημερίδας: Α. Συγγρού 16, Ναύπλιο

Τηλέφωνο: 2752 0 97888

2752 0 97988

Fax: 2752 0 97888

Ταχυδρομικός κώδικας: 21100

Ιδιοκτήτης: Χρήστος Α. Καλαντζής

Εκδότης: Χρήστος Α. Καλαντζής

Διευθυντής: Χρήστος Α. Καλαντζής

Έδρα τυπογραφείου: Παπαοικονόμου 21, Άργος

Ταχυδρομικός κώδικας: 21200

Τηλέφωνο: 2751 0 20086

2751 0 25701

Fax: 2751 0 25701

Συντάκτες: Ντίνος Σιδερίδης

Σταμάτης Δαμαλίτης

Κυκλοφορεί από το 1992.

40. Αργολική Ενημέρωση

Ημερήσια εφημερίδα

Έδρα εφημερίδας: Αντωνόπουλων 1, Ναύπλιο

Τηλέφωνο: 2751 0 99093

Fax: 2752 0 23037

Ταχυδρομικός κώδικας: 21100

Περιεχόμενο: κρατικές και διαφημιστικές καταχωρήσεις, ισολογισμοί, μικρές αγγελίες, πολιτιστικά και πολιτικά δρώμενα όχι μόνο της περιοχής, αλλά και ολόκληρης της χώρας.

41. Αργολικός Κήρυκας

Μηνιαία εφημερίδα

Έδρα εφημερίδας: Ασκληπιού 25, Ναύπλιο

Τηλέφωνο: 2752 0 28231

Ταχυδρομικός κώδικας: 21100

42. Ναυπλιακός Συναγερμός

Μηνιαία εφημερίδα

Έδρα εφημερίδας: Θησέως 1, Ναύπλιο

Τηλέφωνο: 2752 0 22083

Fax: 2752 0 22083

Ταχυδρομικός κώδικας: 21100

43. Απόπειρα

*Εφημερίδα και περιοδικό προσανατολισμένο στα δημοτικά πράγματα του Ναυπλίου.
Πρωτοεκδόθηκε στα τέλη του '80.*

44. Αμυμώνη

Φύλλα τέχνης στ' Ανάπλι

Τριμηνιαίο λογοτεχνικό περιοδικό

Εκδότης – Διευθυντής: Θεόδωρος Κ. Κωστούρος

Εκδιδόταν από την άνοιξη του 1958 μέχρι το 1961.

Έδρα εφημερίδας: Βασιλέως Κωνσταντίνου 21, Ναύπλιο

Τηλέφωνο: 2752 0 27455

Εκδόσεις: Έπαυλις «Αμυμώνης»

4.11 Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Πολλοί είναι οι Έλληνες, αλλά και οι ξένοι που εμπνεύστηκαν από τους αρχαιολογικούς χώρους και την πόλη του Ναυπλίου είτε ως μελετητές, είτε ως θαυμαστές ή περαστικοί. Μερικοί από αυτούς είναι ο Κόντογλου, ο Καζαντζάκης, ο Σπ. Μελάς, ο Μπαστιάς, η Αντωνάκατου κ.ά.

Παρόλα αυτά δεν είναι λίγοι εκείνοι που γεννήθηκαν ή μεγάλωσαν στο Ναύπλιο, των οποίων η ζωή και τα βιώματα ταυτίστηκαν με τον τόπο αυτό.

4.11.1 Ποίηση – Λογοτεχνία

Σημαντική είναι η συμβολή των ναυπλιωτών ποιητών, λογοτεχνών και συγγραφέων στην ανάπτυξη των γραμμάτων στη χώρα μας. Άξιοι αναφοράς και καταγραφής είναι ο Εμμανουήλ Λυκούδης, ο Ανδρέας Νικολαράς, ο Μήτσος Παπασπύρου, ο Δημήτρης Κακλαμάνος, η Ευγενία Ζωγράφου, ο Άγγελος Χαδιαράκος, ο Τάκης Φρεδιανός, ο Αλέξανδρος Βυζάντιος, ο Αχιλλέας Παράσχος, ο Μιχαήλ Λαμπρινίδης, ο Άγγελος Τερζάκης, ο Νίκος Καρούζος, ο Στέφανος Δάφνης, ο Αντώνης Λεκόπουλος, ο Θεόδωρος Κωστούρος, ο Αλέκος Μουτζουρίδης, ο Τάκης Δημόπουλος, ο Νίκος Καραγιάννης, ο Ρένος Γραικός, ο Πέτρος Πετρής, η Τερέζα Ρούβαλη – Παπαδόγιαννη, ο Φάνης Λελεμψής, ο Κώστα Θεοφανόπουλος, ο Τάκης Πετρουλάς, ο Πάνος Λιαλιάτσης, ο Αντώνιος Μομφεράτος και ο Γιώργος Πατρυνός, για τους οποίους ακολουθεί εκτενής αναφορά.

Από τους νεότερους που έχουν εκφραστεί στο χώρο της ποίησης και της λογοτεχνίας αξίζει να αναφερθούν ο Ηλίας Αυδούσης, ο Ανδρέας Βεροιάπουλος, ο Κώστας Γιαννόπουλος, ο Ανδρέας Κλεισιάρης, η Όλγα Λάμπρου, ο Οδυσσέας Κουμαδωράκης, ο Λευτέρης Μπαρδάκος, ο Γιάννης Ρηγόπουλος, καθώς επίσης η Καίτη Χόντα – Καλαϊτζή.

4.11.1.1 Λυκούδης Εμμανουήλ (1849 - 1924)

Νεοέλληνας νομικός και λογοτέχνης που γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1849. Τα πρώτα γράμματα τα έμαθε στο Ναύπλιο. Σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. κι δικηγόρησε μέχρι το θάνατό του. Διετέλεσε, επίσης, εφέτης και νομικός σύμβουλος του Κράτους, ενώ έγραψε πολλά νομικά συγγράμματα.

Συνεργάστηκε με πολλές εφημερίδες και περιοδικά, όπου δημοσίευσε μελέτες και άρθρα με το ψευδώνυμο «Φαίαξ». Κυκλοφόρησε δύο συλλογές διηγημάτων με τίτλους «Διηγήματα» και «Γύρω εις τον τόπο μας», καθώς επίσης δύο μυθιστορήματα με τίτλους «Κίμων Ανδρεάδης» και «Το σπιτάκι του γυαλού». Τα άλλα του έργα είναι «Οδοιπορικά σημειώσεις και αναμνήσεις», «Ο Νεμρώδ της Λαυρεωτικής», «Σελίδες», «Ψαράδικες ιστορίες», «Κυνηγετικές ιστορίες», «Αλήθειαι συκοφαντούμεναι ως παραδοξολογίαι», «Νέα διηγήματα», «Ημερολόγιον της ζωής μου», «Ταξιδιωτικές εντυπώσεις», «Καθήκοντα του πολίτου» και «Μετανάστες».

Παρόλο που αναγνώριζε τη δημοτική ως την πραγματική γλώσσα του λαού, ο ίδιος δεν μπόρεσε ποτέ να γράψει σε αυτή.

Μετά το θάνατό του, το 1925, εκδόθηκε το βιβλίο του «Διάττοντες», με πρόλογο του Δημ. Καμπούρογλου. (Αντωνόπουλος, 1984)

4.11.1.2 Ανδρέας Νικολαράς (1850 - 1931)

Ρομαντικός ποιητής που γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1850, αλλά έγινε γνωστός ως θεατρικός συγγραφέας στην Αθήνα. Σταδιοδρόμησε αρχικά ως οικονομικός αξιωματικός του ναυτικού. Καθαρά ποιητικά έργα του είναι η νεανική συλλογή «Φθόγγοι και φλογέρα» το 1874 και το ώριμο επικολυρικό του ειδύλλιο «Η Χαϊδεμένη» το 1904. (Αντωνόπουλος, 1984)

4.11.1.3 Μήτσος Παπασπύρου (1873 - 1903)

Ρομαντικός ποιητής που γεννήθηκε το 1873 στο Ναύπλιο, όπου εργάστηκε και πέθανε. Τέλειωσε το ελληνικό σχολείο, χωρίς να μπορέσει να φοιτήσει στο γυμνάσιο, λόγω οικογενειακών αναγκών. Εργάστηκε αρχικά σε τυπογραφείο και αργότερα στα δικαστήρια. Το 1899 τύπωσε την συλλογή του με τίτλο «Τραγούδια της σιγαλιάς» και λίγο πριν το θάνατό του «Άβυσσοι». Τα πρωτόλειά του με τον τίτλο «Κοιλιάς» είναι ανέκδοτα.

Ο Μήτσος Παπασπύρου αναπτύχθηκε μέσα στο μελαγχολικό κλίμα του ύστερου αθηναϊκού ρομαντισμού, αλλά επηρεάστηκε από τη Νέα Αθηναϊκή σχολή και έγραφε σε καθαρή δημοτική, επαναλαμβάνοντας τα μοτίβα των ρομαντικών. (Αντωνόπουλος, 1984)

4.11.1.4 Κακλαμάνος Δημήτριος (1872 – 1949)

Ο διαπρεπής λόγιος και διπλωμάτης Δημήτριος Κακλαμάνος γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1872. Σπούδασε νομικά και φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Από νωρίς επιδόθηκε στη δημοσιογραφία και στη λογοτεχνία, ενώ διατέλεσε αρχισυντάκτης σε πολλά περιοδικά και εφημερίδες (Άστυ, Νέον Άστυ κ.α.). Διορίστηκε το 1907 γενικός πρόξενος της Ελλάδας στην Οδησό. Υπηρέτησε αργότερα με επιτυχία σε διάφορες θέσεις των πρεσβείων μας σε πολλές χώρες και το 1918 έγινε πρεσβευτής της Ελλάδας στην Αγγλία. Ακόμα αντιπροσώπευσε την Ελλάδα σε πολλά διεθνή συνέδρια και διασκέψεις κι έγινε έκτακτο μέλος του Συμβουλίου της Κοινωνίας των Εθνών. Από το 1914 μέχρι το 1934 υπήρξε συνεργάτης του Ελευθέριου Βενιζέλου, στον αγώνα του οποίου συμπαραστάθηκε με εξαιρετική διπλωματική ικανότητα για τα αιτήματα του Ελληνισμού. Συμμετείχε, επίσης, στη σύναψη της ελληνοτουρκικής συνθήκης στη Λωζάνη το 1922 – 1923. Αγαπούσε πολύ τη γενέτειρά του, όπου μεγάλωσε με τις αναμνήσεις του μεγάλου Αγώνα και της Ναυτιλιακής Εξέγερσης του 1862, τις οποίες άκουσε από την προστάτιδά του Καλλιόπη Παπαλεξοπούλου.

Εκτός από τα άρθρα του που δημοσιεύονταν σε περιοδικά και εφημερίδες. Ο Κακλαμάνος έγραψε και διάφορα έργα, όπως οι βιογραφίες «Νικόλαος Γύζης» (1900), «Ζαν Μωρεάς» (1908), «Ρούπερτ Μπρουκ», «Λόρδος Βύρων» (1908) κ.α. Επιπλέον, μετέφρασε το «Χειμωνιάτικο παραμύθι» του Σαίξπηρ, καθώς και έργα πολλών άλλων ξένων λογοτεχνών. Είναι ο βαθύς μελετητής του έργου του Βύρωνα, του οποίου μετάφρασε πολλά ποιήματα, γεγονός που αποτελεί ξεχωριστή και αξιόλογη προσφορά στα γράμματα. Ανέκδοτη εργασία του είναι η μεταφρασμένη συλλογή ποιημάτων των μεγαλύτερων Άγγλων ποιητών.

Κατά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο μιλούσε κάθε εβδομάδα από το Ραδιοφωνικό Σταθμό του Λονδίνου προς όλη τη μαχόμενη ανθρωπότητα και κυρίως ανέπτυσε θέματα σχετικά με την Ελλάδα.

Ο Δημήτρης Κακλαμάνος πέθανε το 1949 στο Λονδίνο. (Καρούζου, 1979)

4.11.1.5 Ευγενία Ζωγράφου (1878 – μετά το 1942)

Γεννήθηκε το 1878 στο Ναύπλιο και ασχολήθηκε με το εργατικό ρεπορτάζ, αρθρογραφώντας αρχικά στην «Ακρόπολη» του Βλάση Γαβριηλίδη, ο οποίος την ενθάρρυνε στη λογοτεχνία. Πρώτα δημοσίευσε διάφορα διηγήματα που τα συγκέντρωσε σε τρεις τόμους (1896, 1898 και 1900).

Έπειτα, νεαρότατη, παρουσίασε από τη σκηνή αθηναϊκών θιάσων διάφορα θεατρικά έργα, όπως «Η μοναχή», «Η κλεφτοπούτα» και «Ο εξιλασμός», δράματα σε τρεις πράξεις. Νεότερα θεατρικά έργα της είναι «Όταν λείπει το χρήμα», «Η Τζένη με το γέλιο της» κ.ά.

Στα διηγήματά της και στα θεατρικά της έργα η πλοκή είναι περίτεχνη και τα θέματα ηθογραφικά από τη μεταλλασσόμενη κοινωνία της εποχής του.

Δυστυχώς δεν είναι γνωστά τα τελευταία της έργα, ούτε το έτος του θανάτου της. Μέχρι το 1942 εξέδιδε το περιοδικό «Ελληνική Επιθεώρηση». (Αντωνόπουλος, 1984)

4.11.1.6 Άγγελος Χαδιαράκος

Γεννήθηκε το 1891 στο Ναύπλιο, όπου έμεινε και πήγε σχολείο. Το 1919 μετακόμισε στην Αθήνα. Όπως λέει στην αυτοβιογραφία του, η οποία περιλαμβάνεται στην μεταθανάτια συλλογή των ποιημάτων του «Σαν ίσκιои», ήταν μποέμ. Έγραφε στίχους, τους μελοποιούσε και τους τραγουδούσε τις νύχτες στα σοκάκια της πόλης. Οι στίχοι του είναι μελαγχολικοί και μελωδικοί με ιδιαίτερη αμεσότητα. (Καρούζου, 1979)

4.11.1.7 Τάκης Φρεδιανός (1892 - 1918)

Γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1892 και πέθανε νέος, το 1918, όταν ήταν υπολοχαγός στο στρατόπεδο της πόλης. Δημοσίευσε στίχους του σε τοπικές εφημερίδες και στα περιοδικά «Άρπα», «Δάφνη» και «Ελλάς». Έγραφε με το ψευδώνυμο Ροδόφυλλος Αγκαθιώτης. Δυστυχώς δεν πρόλαβε να συγκεντρώσει τα ποιήματά του σε συλλογή.

(Αντωνόπουλος, 1984)

4.11.1.8 Βυζάντιος Αλέξανδρος (1841 - 1898)

Ποιητής, δημοσιογράφος και λόγιος που γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1841. Ήταν γιος του λεξικογράφου και λογίου Σκαρλάτου Βυζαντίου, γνωστού κυβερνητικού παράγοντα στο Ναύπλιο κατά την περίοδο της Αντιβασιλείας και του Όθωνα. Σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας και ολοκλήρωσε τις σπουδές του στη Λειψία της Γερμανίας.

Αφού πήρε το διδακτορικό του δίπλωμα, επέστρεψε στην Ελλάδα και αφοσιώθηκε στην δημοσιογραφία. Στην αρχή συνεργάστηκε στην Τεργέστη με τον αδελφό του, Αναστάσιο, που

εξέδιδε την εφημερίδα «Ημέρα». Όταν εκείνος πέθανε, ο Βυζάντιος ανέλαβε μόνος του την εφημερίδα με νέο τίτλο «Νέα Ημέρα» και την κατέστησε εγκυρότατη και αξιολογότετη.

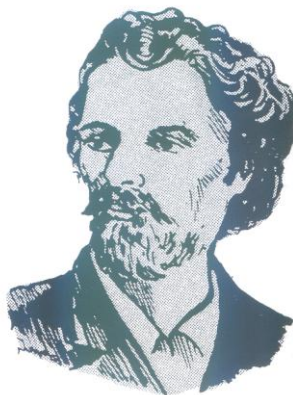
Με τα άρθρα του σε αυτή συνέβαλε πολύ στην επιτυχία της Κρητικής Επανάστασης του 1897, ενώ προηγουμένως είχε αναμιχθεί στο κίνημα εναντίον του βασιλιά Όθωνα. Συνετός, έξυπνος και φλογερός πατριώτης καθώς ήταν, έδειχνε μεγάλο ενδιαφέρον για οτιδήποτε αφορούσε στη χώρα μας και υπεράσπιζε με ζήλο τα συμφέροντα του ελληνισμού. Είχε μεγάλη επιρροή στους ξένους παράγοντες και δεν υπόκυπτε ποτέ σε κομματικές πιέσεις. Ήταν πραγματικά ένας από τους λίγους αξιολογούς Έλληνες δημοσιογράφους.

Από τη νεανική του ηλικία έδειχνε πως είχε κλίση και στη λογοτεχνία, αλλά ιδιαίτερα στην ποίηση. Ήταν μόλις 20 χρονών όταν βραβεύτηκε στο Βουτσιναίο διαγωνισμό για το επικολυρικό ποίημα «Σωκράτης και Αριστοφάνης» το 1862. Άλλα ποιήματα που έγραψε, είναι «Ο έρωτας της σουλτάνας» και «Ο μέγας επαίτης», στο οποίο οραματίζεται τον Όμηρο.

Ο Αλέξανδρος Βυζάντιος πέθανε στην Αθήνα το 1898, ύστερα από αξιόλογη παρουσία στη δημοσιογραφία και στην ποίηση. Ο Χαλκοκονδύλης, που τον αντικατέστησε στην εφημερίδα, κυκλοφόρησε τα μελετήματα και τα ποιήματά του σε έναν τόμο με τίτλο «Έργα Αλέξανδρου Βυζάντιου». (Αντωνόπουλος, 1984)

4.11.1.9 Παράσχος Αχιλλέας (1838 - 1895)

Ο ποιητής γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1838. Εκεί είχαν μεταναστεύσει οικογενειακώς από τη Χίο. Παράσχος ήταν το κύριο όνομα του πατέρα του και το επώνυμο Νασάκης, που το καθιέρωσε για επώνυμό του ο Αχιλλέας και ο αδελφός του Γεώργιος. Στην καταστροφή της Χίου οι Τούρκοι άρπαξαν τις δύο ωραιότερες αδελφές τους.

Εικόνα 4.41. Αχιλλέας Παράσχος

Η μόρφωσή του ήταν ελάχιστη. Τα πρώτα του γράμματα διδάχτηκε από τον αδελφό του Γεώργιο. Είναι αμφίβολο αν φοίτησε σε κανένα σχολείο της εποχής του. Πρέπει να θεωρηθεί αυτοδίδακτος. Μελετούσε κυρίως την ποίηση των συγχρόνων του, από δε την ξένη λογοτεχνία μόνο τα μεταφρασμένα στην ελληνική γλώσσα γνώριζε. Είχε όμως μεγάλη αντίληψη και ποιητικό ταλέντο. Αν και τα ποιητικά συνθέματά του διόρθωνε ο αδερφός του, ο οποίος ήταν πρακτικογράφος στη Βουλή, ο Παράσχος εθεωρείτο από τους συνανθρώπους του ως σπουδαίος λόγιος.

Πολιτικώς ανήκε στη «Χρυσή νεολαία», μια ομάδα που δημιούργησε αργότερα την αντιοθωνική επανάσταση στις 10 Οκτωβρίου 1862 και είχε σαν αποτέλεσμα την πτώση της δυναστείας. Προηγουμένως, για τις ιδέες του αυτές, είχε κλειστεί στη φυλακή στο Μενδρεσέν μαζί με το Δεληγιώργη και την παρέα του. Αλλά μόλις έμαθε το 1868 το θάνατο του εξόριστου βασιλιά έγραψε το «Ελεγείον εις τον Όθωνα», που ζητούσε να ταφεί ο νεκρός στην Αττική γη.

Πρωτόγραψε στο περιοδικό «Αβδηρίτης». Κατέλαβε πολλές υψηλές δημόσιες θέσεις, αλλά συνέχιζε την παραγωγή ποιημάτων, παρουσιάζοντας ο ίδιος τα ποιήματά του σε αίθουσες και βήματα, όπου συνέρρεε μεγάλο πλήθος θαυμαστών του. Κανένας άλλος δεν θαυμάστηκε τόσο όσο ο Αχιλλέας Παράσχος.

Το 1881 εξέδωσε τρεις τόμους ποιημάτων του, οι οποίοι είχαν μεγάλη εκδοτική επιτυχία. Ο ποιητής περιόδευσε τότε τα μεγάλα κέντρα του εξωτερικού, απαγγέλλοντας ποιήματα του και πουλώντας τα βιβλία του. Θεωρήθηκε εθνικό γεγονός. το 1904 η οικογένειά του, μετά το θάνατό του, τύπωσε άλλους δύο τόμους με ανέκδοτα ποιήματά του, τα οποία επίσης έγιναν γνωστά στο ευρύ κοινό.

Πέθανε στην Αθήνα στις 26 Ιανουαρίου το 1895 και η κηδεία του συγκίνησε το πανελλήνιο. Η μνήμη του ναυπλιώτη ποιητή έμεινε ζωντανή για πολλές δεκαετίες μετά το θάνατό του, ώσπου ξεθύμανε ο ρομαντισμός. Σήμερα μόνο φιλολογικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν.

Την τέχνη του Παράσχου διακρίνει μια μεγαληγορία ρομαντική και ασυγκράτητη ρητορεία. Κρύβει μαζί την απαισιοδοξία και την πίκρα της ζωής. Ο στίχος του είναι άρρυθμος, με χασμωδίες και αμετροέπειες. Χρησιμοποιεί μεικτή γλώσσα χωρίς να έχει λεκτικό πλούτο. Του λείπουν οι γλωσσοπλαστικές ικανότητες. Τα έμμετρα όμως απηχούσαν ειλικρινά συναισθήματα και συγκινούσαν απευθείας την ψυχή του λαού. Γι' αυτό τα αποστήθιζε και με ευχέρεια.

Στον κήπο του Ζαπτείου έχει στηθεί η προτομή του αυτοδίδακτου ποιητή.

(Λιαλιάτσης, 1994)

4.11.1.10 Μιχαήλ Λαμπρυνίδης (1851 - 1915)

Ιστορικός και λόγιος που γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1851. Ο Μιχαήλ Λαμπρυνίδης, διδάκτωρ της Νομικής, έγραψε διάφορες μονογραφίες, όπως «Οι Αλβανοί κατά την κυρίως Ελλάδα και Πελοπόννησον» (1907), «Η χερσόνησος του Αίμου και οι κάτοικοι αυτής» (1907), «Η εποίκισις της Αργολικής χερσονήσου κατά τους προϊστορικούς» (1909). Το σπουδαιότερο και το πιο γνωστό του έργο είναι «Η Ναυπλία από αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των καθ' ημάς» (1898). Η δεύτερη έκδοση αυτού, κατ' αντιγραφή της πρώτης, έγινε το 1950 από τον προοδευτικό σύλλογο Ναυπλίου «Ο Παλαμήδης» και η τρίτη το 1975. Στα αρχεία του συλλόγου βρίσκονται τα χειρόγραφα της αναθεωρημένης δεύτερης έκδοσης της «Ναυπλίας» σε δύο τόμους και αποτελούνται από 1134 σελίδες. (Καρούζου, 1979)

Ο Λαμπρυνίδης, που εκλέχθηκε βουλευτής της Ναυπλίας με το τρικουπικό κόμμα του Γ. Θεοτόκη και έπαιξε σημαντικό ρόλο στην πολιτική και πνευματική κίνηση της Αργολίδας, δημοσίευσε πολλές επιφυλλίδες με ναυπλιακά θέματα, όπως «Η Ψωροκώσταινα».

4.11.1.11 Άγγελος Τερζάκης (1907 - 1979)

Ο Άγγελος Τερζάκης γεννήθηκε το 1907 στο Ναύπλιο. Βαπτίστηκε στην εκκλησία της Ευαγγελίστριας, στην οποία χρωστά και το όνομά του και το 1916 μετακόμισε οικογενειακώς στην Αθήνα.

Εικόνα 4.42. Ο Άγγελος Τερζάκης.

Ανήκει στη γενιά του '30 των ερευνητών και πρωτοπόρων, που έζησαν τρεις πολέμους και παρόλα αυτά κατόρθωσαν να σηκώσουν το κεφάλι μέσα από τα ερείπια και να ανοίξουν νέους δρόμους και ορίζοντες στα ελληνικά γράμματα, να χαρίσουν την ωριμότητα στην πεζογραφία μας.

Από τους πιο παραγωγικούς Νεοέλληνες συγγραφείς και περισσότερο γνωστός ως πεζογράφος και θεατρικός συγγραφέας, εργάστηκε επίσης στο χώρο του δοκιμίου, όπου κατέθεσε την πρόκληση του ελεύθερου πνεύματος, έθεσε τους καυτούς προβληματισμούς της εποχής του και τις αγωνιώδεις αναζητήσεις της γενιάς του.

Ο Άγγελος Τερζάκης στάθηκε με γενναιότητα απέναντι στην πραγματικότητα της εποχής του. Για τον Άγγελο Τερζάκη η πνευματική εγρήγορση δεν επιτρέπεται σε κανέναν καιρό να αποτελεί αίρεση ή προνόμιο. Ο φωτισμός όλο και μεγαλύτερου αριθμού συνειδήσεων, η παροχή ενός μέσου να προσπελάζεται η υψηλή παιδεία, να επισημαίνονται και να αναλύονται χωρίς προκατάληψη τα ζητήματα του κόσμου, να προβάλλεται η ελευθερία του κριτικού στοχασμού, είναι μόνιμα πνευματικά αιτήματα του ανθρώπου.

Για 40 ολόκληρα χρόνια δεν απουσίασε ποτέ από καμιά μάχη, από κανένα γεγονός. Υπήρξε μια μαχητική συνείδηση.

Εξοπλισμένος με γνώση, οξυδέρκεια, αλλά κυρίως με ανιδιοτέλεια και ανεξαρτησία πνεύματος, έδωσε σχόλια, αναλύσεις, κοινωνιολογικές ανατομίες για ό,τι συνταρακτικό συνέβαινε στην εποχή του. Και πάντα χαμηλόφωνος, ήπιος, σεμνός και, κύριως, με «αίσθημα προσωπικής ευθύνης». (Γκόνης, 2004)

Όμως, ο Άγγελος Τερζάκης θεωρείται και ως ο κατ' εξοχήν Ναυπλιώτης πεζογράφος. Παρά το γεγονός της εγκατάστασης της οικογένειάς του στην Αθήνα από μικρή ηλικία, όπου ο πολιτικός και πρώην δήμαρχος Ναυπλίου πατέρας του, Δημήτριος Τερζάκης, ήθελε να φροντίσει ιδιαίτερα τις σπουδές του γιού του, μια σειρά από σημαντικά έργα με ναυπλιακό περιεχόμενο, όπως «Πριγκιπέσσα Ιζαμπώ», «Απρίλης», «Ταξίδι με τον Έσπερο», «Νύχτα στη Μεσόγειο», αλλά και σε άλλα γραπτά του, φανερώνουν τις ισχυρές επιρροές που δέχτηκε από τη γενέθλια γη και τους στενούς και αμείωτους δεσμούς που διατήρησε μαζί της.

Τα τελευταία του χρόνια ο Τερζάκης περιδιάβαινε την πόλη και έδειχνε φανερά ανήσυχος για αυτό που συνέβαινε σε αυτή με την αλλοίωση της φυσιογνωμίας της, το γκρέμισμα των αρχοντικών της και των φυλακών της Ακροναυπλίας, για χάρη της τουριστικής αξιοποίησης. Το θεωρεί ιεροσυλία και γράφει στην τακτική του στήλη στο Βήμα (1973) «Οίστρος Ακολασίας» που «ο Έλληνας σκοτώνει την ψυχή του για να εισπράττει!»! Είχε πάντα την έγνοια του για την πόλη που τον γέννησε, τον διέπλασε και τον παρέδωσε γνήσιο. Το Ναύπλιο μετουσίωνε για τον Άγγελο Τερζάκη την Ελλάδα και την ιστορία της. Κι αυτό ήταν το κατ' εξοχήν ελληνικό πνεύμα με καθολικούς ορίζοντες στο έργο που μας άφησε. Έγραφε το 1973 για την αγαπημένη του

πόλη: «...Με το πέρασμα των αιώνων, τα κατάλοιπα των διαφόρων πολιτισμών, τα αποτυπώματά τους συγχωνεύθηκαν, έδεσαν μεταξύ τους, ισορρόπησαν αισθητικά, όπως γίνεται σε όλες τις αιωνόβιες πολιτείες... Στο Ναύπλιο ο χρόνος έχει εξαγιάσει το αίμα και το θάνατο, τα μετουσίωσε σε μνημείο της ομορφιάς».

Αναπαύεται από τις 4 Αυγούστου 1979 στο κοιμητήριο της πόλης, η οποία το 1981 του έστησε προτομή στην πλατεία του Αγίου Σπυρίδωνα, λίγο πιο πάνω από το πατρικό του σπίτι, στο δρόμο τον οποί ο Δήμος ονόμασε οδό Άγγελου Τερζάκη.

4.11.1.12 Νίκος Καρούζος (1926 – 1990)

Εικόνα 4.43. Ο Νίκος Καρούζος με τη μητέρα και τη σύζυγό του.

Γεννήθηκε το 1926 στο Ναύπλιο, όπου και έζησε αρκετά χρόνια. Πολυβραβευμένος ποιητής με μεγάλο κύκλο θαυμαστών που μετά το θάνατό του συγκρότησαν την «Εταιρεία Φίλων του Έργου του Νίκου Καρούζου», έζησε ως προλετάριος και ερημίτης στο Ναύπλιο και την Αθήνα, δουλεύοντας το στίχο και συζητώντας θέματα πνευματικά και καλλιτεχνικά.

Ο Καρούζος είναι ο μόνος Έλληνας ποιητής που συνδύασε τόσο δημιουργικά την ορθοδοξία με τον κομμουνισμό, δύο καταβολές που πήρε από τους γονείς του στο Ναύπλιο. Τις ρίζες αυτές τις ζούσε καθημερινά ως αίρεση βίου, χωρίς να μετακινηθεί αποκλειστικά στην πρώτη ή στη δεύτερη, παρά την επιμονή τόσο των χριστιανών όσο και των κομμουνιστών φίλων του.

Στην πρώιμη περίοδο του '50, όταν εκδίδει μόνος του σε 100 αντίτυπα τις πέντε μικρές συλλογές του με τίτλους «Η επιστροφή του Χριστού» (1953), «Νέες δοκιμές» (1954), «Σημείο» (1955), «Είκοσι ποιήματα» (1956) και «Διάλογοι» (1956), έχει όλα τα χαρακτηριστικά ενός χριστιανού ποιητή, που αρνήθηκε το σταλινισμό και τη βαρβαρότητα των ημερών του. Ωστόσο, είχε μπει έφηβος στην Αντίσταση και φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία από τους Γερμανούς.

Όταν γράφει τη «Νεολιθική Νυχτωδία στην Κροστάνδη», το 1987, ένα θέμα από τη ρωσική επανάσταση, δεν έχει λησμονήσει τον ευαγγελικό αγώνα για τη βελτίωση της ανθρώπινης τύχης. Η Ορθοδοξία του, έξω από τη σχηματοποίηση των χριστιανικών οργανώσεων, κρατάει τη λαϊκή βιωματική, όπως τη γνώρισε από τον παππού του, πρωτοσύγκελο Αναστάσιο Πιτσάκη. Σε τούτη την παρακαταθήκη εμβάθυνε ποιητικά και έφτασε υπαρξιακά ως τις μυστικές γραφές του θεολόγου ευαγγελιστή Ιωάννη, που τόσο αγαπούσε. Αλλά και ο κομμουνισμός του κρατάει την αρχική μαρξιστική ορμή, που ήταν όραση για έναν καλύτερο κόσμο με συνοδηγό τη μυστική πνοή των μαρτύρων της Εκκλησίας. Έτσι, ο Ν. Καρούζος έμεινε αμετακίνητος στο εφηβικό του όραμα, που πλουτίστηκε από τις αποχρώσεις της προσωπικής του περιπέτειας και την εμπειρία της ανθρωπότητας από τη μετάπτωση του μαρξιστικού αγώνα.

Κυκλοφορούν τα «Άπαντα» από τον εκδοτικό οίκο Ίκαρος. Στο συμπόσιο Νίκου Καρούζου, που έγινε 21-23 Οκτωβρίου 1993, παρουσιάστηκαν 25 πρωτότυπες εισηγήσεις με θέματα από τη ζωή, την τέχνη και τους προβληματισμούς του ποιητή. Η συζήτηση που ακολούθησε, έδειξε ότι ο Καρούζος έζησε αυθεντικά την παγκόσμια περιπέτεια και μπορεί να σταθεί ως μυστικός πλοηγός του ανθρώπινου ονείρου.

Έργα του είναι τα εξής: «Ποιήματα» (1960), «Η Έλαφος των άστρων» (1962), «Ο υπνόσακκος» (1964), «Πενθήματα» (1969), «Λευκοπλάστης για μικρές και μεγάλες αντινομίες» (1971), «Χορταριασμένα χάσματα» (1970), «Μονολεκτισμοί και Ολιγόλεκτα» (1980), «Αναμνηστική λήθη» (1982), «Αντισεισμικός τάφος» (1984), «Ερυθρογράφος» (1988) κ.ά.

Ο Νίκος Καρούζος ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για την καλλιτεχνική φόρμα, παρουσιαζόμενος, αρχικά, ως υπαρξιακός ποιητής με ανθηρή έκφραση και καταλήγοντας σε μονολεκτισμούς, fragmenta και χρησμούς, όπως ο Σ. Μπέκετ (1906 - 1989). Ποιήματα με ναυπλιώτικο χρώμα υπάρχουν αρκετά, ιδιαίτερα στις πρώτες συλλογές του.

(Θέμελης, 1991)

Εικόνα 4.44. Ο Νίκος Καρούζος με τη μητέρα του.

4.11.1.13 Στέφανος Δάφνης (1882 – 1947)

Ο Θρασύβουλος Ζωιόπουλος, όπως ήταν το πραγματικό του όνομα, έζησε τα νεανικά του χρόνια στο Ναύπλιο και σε ηλικία 25 ετών (1907) εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όπου εργάστηκε ως καθηγητής μαθηματικών και, αργότερα, ως τμηματάρχης της Εθνικής Βιβλιοθήκης. Ως τότε είχε παρουσιάσει αξιόλογο λογοτεχνικό έργο, ποιητικό και πεζογραφικό, που δημοσιεύτηκε σε τοπικά αθηναϊκά φύλλα.

Εικόνα 4.44. Ο Θρασύβουλος Ζωιόπουλος, κατά κόσμον Στέφανος Δάφνης.

Ο Στέφανος Δάφνης ήταν πολύ εργατικός και φιλότιμος. Το πεζογραφικό και θεατρικό του έργο είναι κατώτερο του ποιητικού. Πλείστα διηγήματά του, με αργολικό περιεχόμενο, είναι δημοσιευμένα σε αθηναϊκά λογοτεχνικά και ποικίλης ύλης περιοδικά. Διηγήματά του όπως «Ο Ξένος», «Φρυκτωρία» και «Αίμα στον κήπο» έχουν καθαρά ναυπλιακό περιεχόμενο. Παρουσιάζουν σχεδόν φωτογραφικά τη ζωή του αργολικού κάμπου με μια γλώσσα ρέουσα και στοιχειώδη πλοκή.

Εκεί που ο Δάφνης δούλεψε πιο έντεχνα ήταν η ποίηση. Ήδη του 1911 δημοσίευσε την πρώτη ποιητική συλλογή του με τα καλύτερα, ως τότε, ποιήματά του. Είχε τον τίτλο «Ο ανθισμένος δρόμος». Το 1920 ακολούθησε μια άλλη ποιητική του συλλογή, «Το ανοιχτό παράθυρο», για την οποία πήρε το πρώτο βραβείο στο «Φιλαδέλφειο ποιητικό αγώνα»

Ο Στέφανος Δάφνης, αν και ανήκε στον 19^ο αιώνα, που κληροδότησε την αθεΐα, ήταν πιστός. Πίστευε στην τελική ήττα του θανάτου από το Σταυρό του Χριστού. Παρόλο που ήταν άνθρωπος του μέτρου, της διακριτικότητας, του χαμηλού τόνου και της ξανατονισμένης μουσικής, ακολούθησε τους πρωτοπόρους της Τέχνης με ταπεινότητα και απλότητα.

(Λιαλιάτσης, 1994)

4.11.1.14 Αντώνης Λεκόπουλος – Αναπλιώτης (1885 – 1951)

Ο Αντώνης Κ. Λεκόπουλος γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1885 κοντά στα Σφαγεία, στο σπίτι της γωνίας Πλαπούτα και Μουτζουρίδου. Ενορία του ήταν ο Άγιος Γεώργιος, στο περιβάλλον του οποίου πέρασε τα παιδικά και εφηβικά του χρόνια, που σημάδεψαν την ιδιαίτερη θρησκευτικότητά του.

Εικόνα 4.45. Ο Αντώνης Λεκόπουλος. Ήταν ιδιαίτερα θρησκευόμενος, διακριτικός και ευαίσθητος.

Ο πατέρας του, Κωστής, ήταν δικηγόρος και η μητέρα του, Αγγελική, νοικοκυρά, αλλά πέθαναν νωρίς. Έτσι, ο Αντώνης και τα δύο του αδέρφια, Γιώργος και Σπάρτη, γνώρισαν την ορφάνια και τη μιζέρια.

Αποφοίτησε το 1902 από το γυμνάσιο Ναυπλίου και διορίστηκε αμέσως στο πρωτοδικείο Ναυπλίου, ενώ παράλληλα παρακολουθούσε τη Νομική Αθηνών, την οποία και τελείωσε. Σταδιοδρόμησε ως νομαρχιακός υπάλληλος και εξελίχθηκε γρήγορα στο βαθμό του Διευθυντή Νομαρχίας και αργότερα σε επιθεωρητή Νομαρχιών, ταξιδεύοντας σε όλη την Ελλάδα.

Ωστόσο, η καρδιά του βρισκόταν πάντα στη γενέτειρά του, για την οποία τραγουδούσε με ιδιότυπο στίχο και προσωπικό λυρισμό. Ήταν ιδιαίτερα ευαίσθητος, διακριτικός και θρησκευόμενος, όπως φαίνεται από τα ποιήματά του. Το 1910, σε ηλικία 25 ετών, εκδίδει την πρώτη και μοναδική του ποιητική συλλογή «Το βιολί», από το τυπογραφείο της «Αργολικής» εφημερίδας του Δ. Ι. Δημητρίου. Η συγκεκριμένη συλλογή είναι δυσέυρετη σήμερα. Ο λόγος που δεν εξέδωσε άλλη ποιητική συλλογή ήταν το γεγονός ότι δεν πίστευε στην αξία των γραπτών του. Η δεύτερη περίοδος της ποιητικής παραγωγής του Αναπλιώτη αρχίζει το 1935 περίπου. Αισθανόταν τότε κάποια άνεση στην εργασία του, ενώ ο νόστος για την πατρίδα του

τον είχε κτρεύσει. Αναπολεί, τότε, το Ναύπλιο των νεανικών του χρόνων. Ποιήματα που έγραψε τότε είναι «Η Νιαρνιάραινα», «Σήμερα κρεμάται», «Αλφρέ – Σουλιέ» κ.α. Τέλος, ένα μεγάλο πλήθος πληροφοριών για την καθημερινή ζωή της πόλης έχουμε στ' «Αναπλιώτικα» του. (Λιαλιάτσης, 1994)

4.11.1.15 Αλέκος Μουτζουρίδης (1889 – 1962)

Εικόνα 4.46. Ο Αλέκος Μουτζουρίδης γεννήθηκε το 1889.

Γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1889. Ήταν νεότερος αδερφός του πολιτικού Πραξιτέλη Μουτζουρίδη και συνεργάτης του Αντώνη Λεκόπουλου, με τον οποίο σπούδασαν μαζί στη Νομική Σχολή Αθηνών. Ασχολήθηκε με τη δημοσιογραφία και τη λογοτεχνία, δημοσίευε στίχους στα τοπικά φύλλα και φιλοτεχνούσε σονέτα. Σταδιοδρόμησε ως αξιωματικός και υπηρέτησε σε διάφορα μέρη της Ελλάδας, ενώ αποστρατεύθηκε με τον βαθμό του υποστράτηγου. Έτσι, τα οράματά του για «Ναυπλιακή Σχολή Ποίησης» έμειναν απραγματοποίητα.

Το 1931 εξέδωσε το μοναδικό ποιητικό του βιβλίο, με τίτλο «Οι ώρες που περνούν», όπου δημοσίευσε τα καλύτερα ποιήματά του. Στα ποιήματά του διαφαίνεται η πικρία του για πρόωρους θανάτους που έζησε από πολύ κοντά, όπως αυτούς του πατέρα του και του αδελφού του, για χαμένες αγάπες, για τύψεις από ερωτικές απιστίες. Ήταν ρεαλιστής και δεν είχε καμία θρησκευτική προσκόλληση ή ανάμνηση. Το γεγονός ότι δεν διακρίθηκε ιδιαίτερα στις μέρες του οφείλεται στην διακριτικότητα που τον χαρακτηρίζει ως ποιητή. Παραμένει άγνωστο αν μετά το 1931 ο Αλέκος Μουτζουρίδης έγραψε κι άλλα ποιήματα, αλλά είναι βέβαιο ότι ασχολήθηκε ιδιαίτερα με μεταφράσεις ξένων ποιητών. (Αντωνόπουλος, 1984)

4.11.1.16 Θεόδωρος Κωστούρος (1913 - 1976)

Γεννήθηκε το 1913 στο Ναύπλιο και δούλεψε εκεί ως φαρμακοποιός. Απόκτησε δύο παιδιά των οποίων είχε αναλάβει εξ ολοκλήρου την ανατροφή. Είχε μια ιδιαίτερη ικανότητα να εικονογραφεί άμεσα την πραγματικότητα με χιούμορ, γεγονός το οποίο τον βοήθησε να γράψει τα «Σατιρικά του Αετονύχη» το 1960, τα οποία είναι ναυπλιακές νωπογραφίες με έντονη παρατηρητικότητα.

Εικόνα 4.47. Ο Θεόδωρος Κωστούρος πέθανε τον Ιουλίο του 1976.

Δεν ασχολήθηκε μόνο με την ποίηση, αλλά και με το μυθιστόρημα, το θέατρο, ενώ έγραφε και σε γνωστά για την εποχή περιοδικά (Αμυμώνη, Ιππολύτη). Η θεματολογία του αναφερόταν κυρίως στο Ναύπλιο. Αν και έζησε σε κοσμογονική εποχή, δεν ασχολήθηκε με ζωτικά προβλήματα του καιρού του. Η αστική του προέλευση και η ερωτική του διάθεση τον εμπόδισαν να απεικονίσει τη μιζέρια της εποχής, αναζητούσε τρόπους υπέρβασής της. Αυτός είναι και ο λόγος που αναδεικνύεται ως ερωτικός ποιητής και διακρίνεται για την ειλικρίνεια των συναισθημάτων του.

Ως ποιητής εμφανίστηκε το 1936 με τη συλλογή του «Ο κύκλος του πόνου και του λυτρωμού», τραγούδια που του ενέπνευσε ο χαμός του πατέρα του, φαρμακοποιού κι αυτού στο Ναύπλιο. Ακολούθησε η τραγωδία «Παλαμήδης» που ανεβάστηκε στο Αρχαίο Θέατρο του Άργους, το 1952, με πρωταγωνιστή το Μάνο Κατράκη. Τα αντιπροσωπευτικά ποιήματα της νεανικής περιόδου του Κωστούρου είναι δημοσιευμένα στη συλλογή «Του έρωτα και της ζωής» (1951), την οποία προλόγισε, με συγκρατημένο ενθουσιασμό. Ο Σπύρος Παναγιωτόπουλος. Ακολούθησαν τα «Ανθρώπινα» (1959), όπου ο ποιητής διεκτραγωδεί τα πάθη των ανώνυμων ηρώων της ζωής. Η «Ιππολύτη» (1963), με πρόλογο του Νίκου Βέη, είναι η αισθαντική μυθοπλασία της Κόρης τ' Αναπλιού, της αγαπημένης του Παλαμήδη, που πέτρωσε την είσοδο

του Αργολικού. Οι «Απόηχοι» είναι τα τραγούδια της εγκατάλειψης, του έρωτα και της πατρικής στοργής. Τέλος, το «Τραγούδι της Ειρηνής» (1984) διαπνέει μια παγκόσμια αντιμιλιταριστική φωνή.

Πέθανε τον Ιούλιο του 1976, ενώ είχε ήδη στα χέρια του τα τυπογραφικά δοκίμια του τελευταίου του έργου «Αναπλιώτικα και άλλα», το οποίο δεν πρόλαβε να δει σελιδοποιημένο, αφού εκδόθηκε από το Δήμο Ναυπλιέων μετά το θάνατό του. Ήταν 73 ετών, αισιόδοξος μετά τη σύνταξή του ως φαρμακοποιού, και ετοίμαζε δύο έργα, τη μετάφραση του «Ακάθιστου Ύμνου» και του «Άσματος Ασμάτων» σε πολιτικό μέτρο. (Λιαλιάτσης, 1994)

4.11.1.17 Τάκης Δημόπουλος (1918 - 1949)

Δεν είναι ευρύτερα γνωστός ο Ναυπλιώτης ποιητής Τάκης (Παναγιώτης) Ν. Δημόπουλος, γνωστός στην αντίσταση ως Άγγελος. Αυτό συμβαίνει επειδή χάθηκε νωρίς και το έργο του παρέμεινε σκόρπιο. Ο αδελφός του, Σπύρος, έκανε μια πρώτη προσπάθεια να παρουσιάσει τα ποιήματά του το 1955. Τότε κυκλοφόρησε στο ναύπλιο, από το τυπογραφείο των αδελφών Κωστόπουλου, η συλλογή «Κρυστάλλινη Ηχώ» με τριάντα ποιήματα. Ο ποιητής, με τη βαθιά υπαρξιακή και λυρική αναπνοή, είχε οργανωθεί στην ΕΠΟΝ και στο ΕΑΜ και πολέμησε τους Γερμανούς στο Μοριά. Πέρασε, όμως, μετά στην παρανομία και σκοτώθηκε στον εμφύλιο τον Αύγουστο του 1949, στον Πάρνωνα, σε ηλικία 31 ετών. Μια πιο προσεγμένη περισυλλογή των ποιημάτων του έκανε ο αδελφός του το 1987, παρουσιάζοντας τα ποιήματα που έγραψε ο Τάκης από το 1939 μέχρι το 1945 σε 110 σελίδες.

Στη σύντομη, αλλά περιεκτική, εισαγωγή των ποιημάτων του Τάκη Δημόπουλου, ο αδελφός του μας δίνει το πορτραίτο του ποιητή στα χρόνια της διαμόρφωσής του. Είναι, όπως λέει, ένας κλειστός νέος, συνεχώς σκυμμένος στα βιβλία του, ένας αγωνιστής δημοτικιστής, με οράματα που ξεπερνούσαν τον κλειστό ναυπλιώτικο κύκλο. Είχε πάρει πτυχίο από το Πάντειο Πανεπιστήμιο, είχε εγγραφεί στη Νομική Αθηνών και εργαζόταν στη Γεωργική Υπηρεσία Αργολίδας. Στρατεύθηκε στα τέλη του '40, αλλά ώντας αγύμναστος δεν πήγε στο μέτωπο. Υπηρέτησε στη Θεσσαλονίκη. (Λιαλιάτσης, 1994)

4.11.1.18 Νίκος Καραγιάννης

Ο Νίκος Καραγιάννης γεννήθηκε το 1919 στο Ναύπλιο, πήγε σχολείο εκεί, αλλά εργάστηκε στην Αθήνα ως υπάλληλος του Εθνικού Θεάτρου. Κοντά στο Φ. Πολίτη, τον Κ. Μπασιά, τον Ιω. Γρυπάρη, τον Αιμ. Χουρμούζιο και άλλους διευθυντές, γνώρισε την τέχνη και μεγάλους καλλιτέχνες. Είναι αυτοδίδακτος ποιητής και ζωγράφος του σημερινού Ναυπλίου. Οι στίχοι του έχουν ζωντάνια, παρά την τεχνική τους αδεξιότητα. Δημοσίευσε τα εξής ποιητικά βιβλία: «Ανάπλι πέτρινο καράβι» (1990), «Ανάπλι των αναμνήσεων» (1991), «Αναπλιώτικα τραγούδια της αγάπης» (1992) κ.ά. (Αντωνόπουλος, 1984)

4.11.1.19 Τερέζα Ρούβαλη – Παπαδόγιαννη (1922 – 1985)

Η Τερέζα Ρούβαλη – Παπαδόγιαννη (1922 – 1985) γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη, αλλά μεγάλωσε στο Ναύπλιο και φοίτησε στο γυμνάσιο Ναυπλίου, ενώ σπούδασε οδοντιατρική στην Αθήνα. Παντρεύτηκε το δικηγόρο Τάκη Ρούβαλη και εγκαταστάθηκε μαζί του (1951) στο Ναύπλιο, το οποίο αγάπησε σαν πατρίδα της. Πήρε μέρος στην Εθνική Αντίσταση. Τραγούδησε τ' Ανάπλι σαν ψυχομάννα της, επηρεασμένη από την παράδοση του Αναπλιώτη. Δημοσίευσε τις εξής ποιητικές συλλογές: «Μυρτιές» (1947), «Κομπάρσοι» (1974), «Το καμίνι της οργής» (1976), «Ανατολή και Δύση» (1983). Οι στίχοι της είναι φευγαλέοι, χωρίς μυστικότητα.

4.11.1.20 Ρένος Τραικός (1911 – 1983)

Φιλολογικό ψευδώνυμο του Κώστα Μπότσολα. Γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1911 και πέθανε το 1983 στο Ναύπλιο. Το 1943 δημοσίευσε την ποιητική συλλογή «Αλήθειες και ψευτίες» με τραγούδια της βιοπάλης. Ποιήματά του δημοσίευσε στη Βραδυνή, Εσπερινή, Ελληνικόν Αίμα κ.ά. Εξέδωσε το λογοτεχνικό περιοδικό «Νεανική Δράση» (1932) και τις εφημερίδες «Εθνικές Ιδέες» (1933), «Αργολιδοκορινθία» (1938) και «Αργολική Φωνή», από το 1946 μέχρι το θάνατό του. Η προσφορά του στη δημοσιογραφία ήταν σημαντική.

(Λιαλιάτσης, 1994)

4.11.1.21 Πέτρος Πετρής (1912 - 1979)

Γεννήθηκε και μεγάλωσε στο Ναύπλιο, όπου περάτωσε και το γυμνάσιο. Σπούδασε φιλολογία στην Αθήνα και εργάστηκε στο Μεσαιωνικό Αρχείο της Ακαδημίας. Έγραψε δύο μελέτες για τον πρωτοπαπά του Ναυπλίου Νικόλαο Μαλαξό και την αφήγησή του για την πτώση της πόλης στους Τούρκους (1540). Πρωτοδημοσίευσε ποιήματά του στο «Σύνταγμα» του Ναυπλίου, επηρεασμένος στην τεχνική του σονέτου από τον Αλέκο Μουτζουρίδη. Άλλα ποιήματά του δημοσίευσε στα περιοδικά Νέα Εστία, Ακτίνες κ.ά. δημοσίευσε δύο ποιητικές συλλογές με τίτλους «Φλογερή Λύρα» (1940) και «Ανάκουστοι Κελαηδισμοί» (1956). Την ποίησή του διακρίνει η στοχαστική τρυφερότητα και η ερωτική διάχυση. Εκλεκτικός και ολιγογράφος καθώς ήταν, δεν επηρέασε τα Αργολικά γράμματα. (Αντωνόπουλος, 1984)

4.11.1.22 Ντιάνα Αντωνακάτου

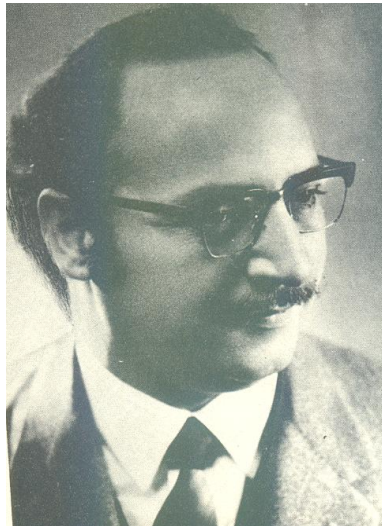
Η Ντιάνα Αντωνακάτου, παρόλο που δεν γεννήθηκε στο Ναύπλιο, αλλά στην Κεφαλονιά, έχει συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη της πόλης, αφού εργάστηκε εκεί για μια εικοσαετία. Είναι γνωστή από το πλούσιο ζωγραφικό της έργο. Επίσης, από τα πολυτελή λευκώματά της «Αργολίδα» (1968), «Ναύπλιο» (1970), «Μονές Αργολίδας» (1976) και «Ναύπλιο '88», καθώς και από την ηρωική της προσπάθεια να μας δώσει σε corpus, μαζί με τον Τάκη Μαύρο, τα Ελληνικά Μοναστήρια με ζωγραφική απεικόνιση και ιστορική διερεύνηση. Τα δύο πρώτα της λευκώματα, μάλιστα, έχουν βραβευτεί από την Ακαδημία Αθηνών. Τα βιβλία αυτά, που συνδυάζουν εκλεκτή εικόνα και γλαφυρή ιστορική μνήμη, αγαπήθηκαν από το κοινό για την αισθητική τεκμηρίωσή τους. Ιδιαίτερα το τελευταίο της έργο, 262 σελίδες, είναι μια βαθιά και πλατιά εξεικόνιση του Ναυπλίου στην καθολικότητα του χρόνου. Στα βιβλία αυτά διαφαίνεται και το λογοτεχνικό της ταλέντο, το οποίο είχε πρωτοφανεί με μια συλλογή διηγημάτων της, το 1964, που απέσπασε το βραβείο των «Δώδεκα».

Με την ποιητική της συλλογή «Έρριξε του ήλιου πέτρες», παρουσιάζεται τώρα και ως ποιήτρια με αξιοπρόσεκτη γραφή. Ο τίτλος της συλλογής της, η οποία περιέχει 30 ποιήματα, είναι μια κεφαλονίτικη παροιμία, που λέγεται όταν κάποιος καταπιάνεται με τα δύσκολα. Η ποιήτρια γνωρίζει το εγχείρημά της. Δεν είναι η παραδοσιακή ποιήτρια που εξομολογείται λυρικά την αισθαντική της φύση, αλλά η διανοούμενη που ανιχνεύει την ανθρώπινη μοίρα.

(Λιαλιάτσης, 1994)

4.11.1.23 Κώστας Θεοφανόπουλος

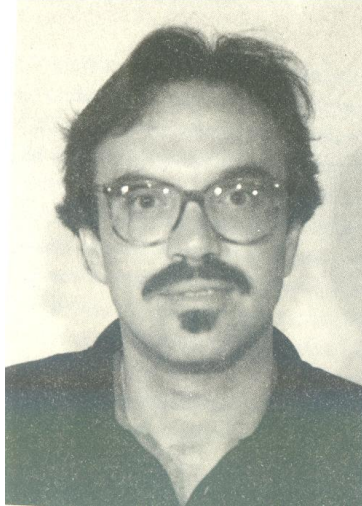
Ο Κώστας Θεοφανόπουλος γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1938. Παρουσίασε την πρώτη του ποιητική συλλογή με τίτλο «Στον ήσκιο του Παλαμηδιού» το 1962, το οποίο αποτελούσε ένα λυρικό περίπατο στην πόλη. Έκτοτε δημοσίευσε τέσσερα ποιητικά βιβλία. Με τη συλλογή «Η Αναπλιώτισσα», που εξέδωσε το 1993, ο Θεοφανόπουλος συνεχίζει τις λυρικές αναμνήσεις από τη γενέτειρά του. Επιμένει να θυμάται το Ναύπλιο παλιότερων ετών, που δεν είχε τη σημερινή κοσμοπολίτικη κίνηση, αλλά ήταν σκυθρωπό και γκρίζο. Παραμένει πιστός στην αισθητική της εποχής εκείνης, θαυμάζοντας το θρυλικό χώρο και νοσταλγώντας την εφηβεία του. Το Παλαμήδι και η Ακροναυπλία εξακολουθούν να σκιάζουν την ποίησή του.

Εικόνα 4.48. Ο Κώστας Θεοφανόπουλος γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1938.

4.11.1.24 Φάνης Λελεμψής

Γεννήθηκε το 1959 στο Ναύπλιο, όπου ζει και εργάζεται. Όμως, δε θέλει να παραδεχτεί την ασχήμια και τη φθορά που έχει υποστεί η πόλη του, όπως λέει. Έτσι, αναδιπλώνεται στη μνήμη του για να αυτοβεβαιωθεί και αποφεύγει το σήμερα για να μην πληγωθεί άλλο. Η ποίησή του παραμένει στην εφηβεία της όρασης, γεγονός που αποδεικνύεται και στη δεύτερη ποιητική του συλλογή με τίτλο «Η λύπη της βιγόνιας». Οι περισσότεροι στίχοι του αναπαριστούν την αυτοκαταστροφή και τα υπολείμματα των οραμάτων του, με τη συνειδητοποίηση μιάς καθολικής έκπτωσης και μιας χαμένης ελπίδας, αλλά και με τη στροφή στο παρελθόν, τη μελέτη των σκιών και την προσέγγιση των χρωμάτων της μελαγχολίας. Μέσα σε αυτή τη διάχυτη ευαισθησία κινείται ο ποιητής. (Λιαλιάτσης, 1994)

***Εικόνα 4.49.** Ο Φάνης Λελεμψής ζει και εργάζεται στο Ναύπλιο.*

4.11.1.25 Τάκης Πετρουλάς (1963 – 1986)

Γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1963. Στα 15 του έδωσε εξετάσεις για το γενικό λύκειο, αλλά δεν πέρασε και έτσι κατέληξε στο επαγγελματικό λύκειο Ναυπλίου, το οποίο τότε στεγαζόταν στο Άργος. Ήταν ψηλός, ξανθός, χαριτωμένος και με ιδιαίτερα ελκυστική φωνή, γεγονός στο οποίο οφείλεται η συμμετοχή του σε όλες τις σχολικές γιορτές. Επίσης, κατά τη φοίτησή του στο επαγγελματικό λύκειο είχε πρωτοστατήσει και σε δύο ποιητικές βραδιές (μία για τον Στέφανο Δάφνη στον «Δαναό» και μία για τον Θεόδωρο Κωστούρο στον «Παλαμήδη»), κάνοντας την ανάλυση και την παρουσίαση των κειμένων, οι οποίες είχαν στεφθεί με απόλυτη επιτυχία.

***Εικόνα 4.50.** Τάκης Πετρουλάς (1963 - 1986).*

Πέτυχε σε ΚΑΤΕΕ της Αθήνας, σε σχολή στελεχών επιχειρήσεων. Όταν αποφοίτησε, γράφτηκε στη Δραματική Σχολή του Πειραιϊκού Συνδέσμου, την οποία περάτωσε τη χρονιά που έμαθε ότι έπασχε από καρκίνο. Παράλληλα, φοιτούσε στη Ράλλειο Παιδαγωγική Ακαδημία του Πειραιϊά. Έτσι είχε την ευκαιρία να έρθει σε επικοινωνία με πολλούς καλλιτέχνες και πνευματικούς ανθρώπους. Πρωταγωνίστησε, μάλιστα, σε δύο έργα σε αθηναϊκή σκηνή. Στο ένα, στο «Μεγαλύτερο γιό» του σοβιετικού Βαμπίλωφ έλαβε μέρος μαζί με τον Γιώργο Νέζο. Το έργο αυτό ανέβηκε και στο αρχαίο θέατρο του Άργους το καλοκαίρι του 1985.

Τα Χριστούγεννα του 1983 δημοσίευσε με δικά του έξοδα τη συλλογή του «Θρύψαλα με αποχρώσεις» από τις εκδόσεις Σπέρμα, που περιείχε 34 ποιήματα και αποτυπωνόταν σε 47 σελίδες. Το αισθητικό αποτέλεσμα του βιβλίου αυτού δεν ήταν καθόλου ασήμαντο, αλλά κατάφερε και δέχτηκε πολύ καλές κριτικές. Στο έργο του αυτό είναι έκδηλη η απογοήτευσή του από την έξοδο του στον κόσμο που τον θεωρούσε τρυφή του έρωτα και θαλπωρή της φιλίας.

Δυστυχώς δεν πρόλαβε να δει την πρεμιέρα των «Φοιτητών» του Γρηγόριου Ξενόπουλου, που σκηνοθέτησε ο ίδιος στο Δημοτικό Θέατρο Άργους, αφού πέθανε στις 30 Μαΐου 1986 στο νοσοκομείο του Ναυπλίου, χτυπημένος από την επάρατη νόσο. (Λιαλιάτσης, 1994)

4.11.1.26 Πάνος Λιαλιάτσης

Εικόνα 4.51. Τα στοιχεία που προσδιορίζουν τις ποιητικές συντεταγμένες του Πάνου Λιαλιάτση ανήκουν στο συμβολισμό και τον υπερρεαλισμό.

Γεννήθηκε το 1936 στο Ναύπλιο. Σπούδασε φιλολογία και δούλεψε ως καθηγητής στη γενέτειρά του. Το έργο είναι πολύκλαδο και αποτελείται από ιστορικές μελέτες και δοκίμια. Έχει εκδόσει τις συλλογές «Ο Φράχτης», «Σπουδή ελπίδας», «Ο κύκλος της αγρύπνιας»,

«Χαρμολύπη» και «Η αργολική λογοτεχνία (1830 – 1993)», που τον καταξίωσαν ως ένα βαθυστόχαστο, ανήσυχο, αυτοελεγχόμενο πνεύμα, που αγγίζει στην εσωτερική του διάσταση το υπαρξιακό πρόβλημα μιας θρησκευτικής ψυχοδομής. Τα στοιχεία που προσδιορίζουν τις ποιητικές συντεταγμένες του ανήκουν στο συμβολισμό και τον υπερρεαλισμό.

(Καρούζου, 1979)

4.11.2 Εικαστικοί καλλιτέχνες

Όσον αφορά στους εικαστικούς καλλιτέχνες, σημαντικό είναι το έργο της **Λίντας Καταγά**. Η ζωγράφος, μέλος του Καλλιτεχνικού Επιμελητηρίου, γεννήθηκε το 1937 και ασχολήθηκε κυρίως με θέματα θάλασσας με ακαδημαϊκή τεχνοτροπία. Πέθανε το 1986.

Επίσης, η **Λίντα Αντωνιάδη** είναι ζωγράφος και καθηγήτρια θεωρητικών μαθημάτων, η οποία εργάζεται σε σύγχρονο πνεύμα ενός μεταφυσικού συμβολισμού, μιάς γενικής αναγνώρισης ή ευαισθησίας της. (Κανελλόπουλος, 1988)

Η **Τζένη Παπαδάκη**, η οποία προέρχεται από μητέρα Ναυπλιώτισσα, έχει αποδόσει αξιόλογο προσωπικό έργο σε ένα σύγχρονο εξπρεσιονιστικό συμβολισμό, όπου το παιδί κυριαρχεί.

Επιπροσθέτως, η **Μαρία Αγγελίδου**, ζωγράφος και αυτή, έχει συμμετάσχει σε πολλές εκθέσεις του εσωτερικού και του εξωτερικού. Διακρίνεται για την αφαιρετική σύγχρονη αντίληψη της γραμμής και για την κινητικότητα των μορφών των συνθέσεών της.

Ο **Αντώνης Νόνης** ζει και εργάζεται στο Ναύπλιο τόσο ως ζωγράφος, όσο και ως δόκιμος αγιογράφος. Έργα του αποτελούν εικόνες, καθώς επίσης τοιχογραφικές εργασίες στην Αγία Μονή, αλλά και σε άλλους ναούς της Αργολίδας. Τα ζωγραφικά του θέματα εμπνευσμένα από το Ναύπλιο, εμπρεσιονιστικά, αναγνωρίζονται για την απλότητα και τη φωτεινότητά τους.

Αξιόλογο είναι και το έργο της **Ευδοκίας Παπαγεωργίου – Σκλήρη**, η οποία ασχολείται με τη γλυπτική, τη ζωγραφική και το ψηφιδωτό. Έχει κάνει μεταπτυχιακές σπουδές στη Γερμανία και εργάζεται ως καθηγήτρια στη γενέτειρά της. Το έργο της χαρακτηρίζεται από δυνατό, σύγχρονο, ρυθμογραμμένο εξπρεσιονισμό.

4.11.3 Μουσικοί καλλιτέχνες

Δυστυχώς η πόλη του Ναυπλίου δεν έχει δώσει πολλά σε αυτόν τον τομέα.

Ο **Μιχαήλ Βούρτσης** έχει κάνει αξιόλογη πορεία σε αυτά τα μονοπάτια, έχοντας κάνει αξιόλογες σπουδές. Μάλιστα, έχει διατελέσει διευθυντής ορχήστρας Λυρικής Σκηνής.

Επιπλέον, άξια αναφοράς είναι η προσφορά του **Κωνσταντίνου Νόνη** στη μουσική. Ο διευθυντής του Ωδείου Αθηνών έχει ευρεία παιδεία πάνω στη βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική.

Ο **Δημήτρης Τερζάκης**, γιός του συγγραφέα, μουσικός με σπουδές στο εξωτερικό, έχει διακριθεί ως συνθέτης σύγχρονης σοβαρής μουσικής.

Τέλος, το **Δημοτικό Ωδείο** με διευθυντή του τον **κ. Χαραμή**, με την μπάντα, τη χορωδία, τη μουσική παιδεία που προσφέρει, στάθηκε μια ιστορία για την πόλη. Αλλά και μία προτροπή για συνέχιση, ανανέωση και προώθηση των σύγχρονων μουσικών μορφών, καθώς και των μεθόδων της σύγχρονης μουσικής.

(Χώρας, 1994)

4.12. ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΔΗΜΟΥ ΝΑΥΠΛΙΕΩΝ

Πολλές και σημαντικές είναι οι εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα στην πόλη του Ναυπλίου υπό την αιγίδα όχι μόνο του ίδιου του Δήμου, αλλά και της Δ.Ε.Π.Α.Ν. Έχουν καθιερωθεί πλέον οι παρακάτω εκδηλώσεις:

- **Μουσικό Φεστιβάλ Ναυπλίου Κλασικής Μουσικής**

Εδώ και 16 χρόνια ο Δήμος Ναυπλίου με τη ΔΕΠΙΑΝ διοργανώνουν το «Μουσικό Φεστιβάλ Ναυπλίου Κλασικής Μουσικής», το οποίο διαρκεί για 10 ημέρες. Το Φεστιβάλ ξεκινάει συνήθως την πρώτη Παρασκευή μετά την 20^η Ιουνίου. Το κοινό κάθε χρόνο απολαμβάνει καλλιτέχνες και συγκροτήματα διεθνούς επιπέδου στους ιστορικούς χώρους του Παλαμυδίου, της πλατείας του Αγίου Γεωργίου και του Βουλευτικού.

Την περασμένη χρονιά το Φεστιβάλ ήταν αφιερωμένο στην Ισπανία και τους καλλιτέχνες της. Ξεκίνησε την Παρασκευή 22^η Ιουνίου και έληξε την Κυριακή 1^η Ιουλίου 2007 και Ισπανοί καλλιτέχνες έπαιξαν έργα γνωστών δημιουργών κλασικής μουσικής (Μπετόβεν, Πουτσίνι, Σοπέν, Μπαχ, Μοτσαρτ κ.ά.) με απόλυτη επιτυχία. Καλλιτεχνικός διευθυντής του Φεστιβάλ ήταν ο Γιάννης Βακαρέλης, ενώ την οργάνωση της παραγωγής ανέλαβε η «Εταιρεία Συναυλιών Φορμιγξ».

Παρασκευή 22 Ιουνίου 2007, Πλατεία Αγίου Γεωργίου, 21:00
Friday June 22 2007, St. George Square, 21:00
JOSE MARIA GALLARDO DEL REY, κίθαρα / guitar
LA MAESTRANZA INVISIBLE
Εργ. / Works: M. de Falla, S. Gorostiza, I. Albéniz, J.M. Gallardo del Rey

Σάββατο 23 Ιουνίου 2007, Πλατεία Αγίου Γεωργίου, 21:00
Saturday June 23 2007, St. George Square, 21:00
CORO DE LA FUNDACION PRINCE DE ASTURAS
FRANCESCO JORDA, ΥΠΟΧΡ. / piano
TERESA REYES HERNANDEZ, ηχορ. / voice
JOSE ESTEBAN GARCIA AMANDA, διευθ. / direction
Εργ. / Works: J. Brahms, V. Gótzsche, A. Alcazar, F. Casals, J.L. Pertierra, J. Pórtor, J. Arriaga, A. Menéndez

Κυριακή 24 Ιουνίου 2007, Πλατεία Αγίου Γεωργίου, 21:00
Sunday June 24 2007, St. George Square, 21:00
ACCENTUS AUSTRIA INDEMBLE
Εργ. / Works: Σοφιστίστικα Ρομαντικά από την Ανατολική Μεσόγειο / Sophisticated Romances from Eastern Mediterranean

Δευτέρα 25 Ιουνίου 2007, Βουλιαχτό, 21:00
Monday June 25 2007, Vouliahtos, 21:00
JAN SACHL, πιάνο / piano
Εργ. / Works: W.A.Mozart, L. Janáček, J.S. Bach – Φίλιππος, F. Chopin

Τρίτη 26 Ιουνίου 2007, Πλατεία Αγίου Γεωργίου, 21:00
Tuesday June 26 2007, St. George Square, 21:00
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΟΡΧΕΣΤΡΟ ΝΑΥΠΛΙΟΥ «Ε. ΚΟΝΙΩΤΗΣ»
NAUPLION MUNICIPALITY CONCERTORUM «E. KONIOTIS»
Εργ. / Works: A. Schöten, N. Boulanger, N. Donizetti, A. Vivaldi, N. Skalkottas, P. Hindemith, J. Brahms, J.S. Bach, W.A. Mozart, C. Saint-Saëns

Τετάρτη 27 Ιουνίου 2007, Βουλιαχτό, 21:00
Wednesday June 27 2007, Vouliahtos, 21:00
GERARD HONCHONCELA, βιολ. / violin
MOSHEVA ROK, ηχορ. / voice
Εργ. / Works: L. V. Beethoven, A. Zverevsky, F. de Senneville, C. Gounod – F. Kozlov, C. Charnade – F. Kozlov, F. de Senneville – C. Rost

Πέμπτη 28 Ιουνίου 2007, Βουλιαχτό, 21:00
Thursday June 28 2007, Vouliahtos, 21:00
CUTLER DAVIS, πιάνο
Εργ. / Works: A. Schöten, A. de Siqueira, A. Paganini, E. Schumann, A. T. Grieg, J. Arriaga, C. Rost

Παρασκευή 29 Ιουνίου 2007, Πλατεία, 21:00
Friday June 29 2007, Plateia, 21:00
ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΟ ΚΟΝΤΡΕΠΟΥ ΝΕΩ ΗΕΛΙΟΥΣ QUARTET
Εργ. / Works: E. Beethoven, C. Rost, A. Paganini, E. Schumann, A. T. Grieg, J. Arriaga, C. Rost

Σάββατο 30 Ιουνίου 2007, Πλατεία, 21:00
Saturday June 30 2007, Plateia, 21:00
ORQUESTA DE CAMARA ROMA ROMA
ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΟ ΚΟΝΤΡΕΠΟΥ ΝΕΩ ΗΕΛΙΟΥΣ QUARTET
Εργ. / Works: L. V. Beethoven, A. Paganini, E. Schumann, A. T. Grieg, J. Arriaga, C. Rost

Κυριακή 1 Ιουλίου 2007, Πλατεία, 21:00
Sunday July 1 2007, Plateia, 21:00
ORQUESTA DE CAMARA ROMA ROMA
ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΟ ΚΟΝΤΡΕΠΟΥ ΝΕΩ ΗΕΛΙΟΥΣ QUARTET
Εργ. / Works: L. V. Beethoven, A. Paganini, E. Schumann, A. T. Grieg, J. Arriaga, C. Rost

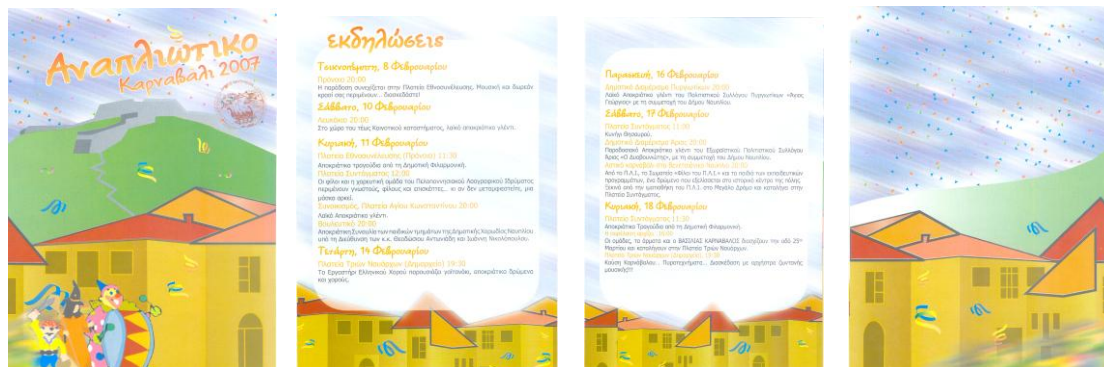

Εικόνα 4.52. Πρόγραμμα του 16^{ου} Φεστιβάλ Ναυπλίου.

- **Αποκριάτικο Καρναβάλι**

Οι εκδηλώσεις του «Αναπλιώτικου Καρναβαλιού» ξεκινούν από την Τσικνοπέμπτη, που ο Δήμος Ναυπλιέων προσφέρει μουσική και κρασί, και τελειώνουν κατά το κλείσιμο του τριωδίου με την καύση του Καρνάβαλου. Παρέλαση λαμβάνει χώρα την τελευταία μέρα κατά την οποία οι ομάδες, τα άρματα και ο βασιλιάς Καρνάβαλος διασχίζουν την οδό 25^{ης} Μαρτίου και καταλήγουν στην πλατεία Τριών Ναυάρχων, όπου γίνεται η καύση του Καρνάβαλου με πυροτεχνήματα. Επιπλέον, αρκετοί πολιτιστικοί σύλλογοι οργανώνουν λαϊκά αποκριάτικα γλέντια με τη συμμετοχή, φυσικά, του Δήμου, ενώ δεν λείπουν τα αποκριάτικα τραγούδια από τη Δημοτική Φιλαρμονική.

Την περασμένη χρονιά το «Αναπλιώτικο Αποκριάτικο Καρναβάλι» ξεκίνησε την Τσικνοπέμπτη 8 Φεβρουαρίου και έληξε την Κυριακή 18 Φεβρουαρίου 2007.

Εικόνα 4.53. Πρόγραμμα από το Καρναβάλι του 2007.

- **Χριστουγεννιάτικες Εκδηλώσεις**

Ο Δήμος Ναυπλίου και η Δ.Ε.Π.Α.Ν. σε μία προσπάθειά τους να κάνουν τους κατοίκους και τους επισκέπτες της πόλης να νιώσουν το μήνυμα των ημερών των Χριστουγέννων, διοργανώνουν κάθε χρόνο μια σειρά από πολιτιστικές εκδηλώσεις. Έχει καθιερωθεί πλέον η Χριστουγεννιάτικη Αγορά Αγάπης, στην οποία συμμετέχουν σύλλογοι σχολεία, καθώς επίσης πολιτιστικοί και φιλανθρωπικοί σύλλογοι της πόλης. Τα έσοδα της Αγοράς διατίθενται για φιλανθρωπικούς σκοπούς και για σκοπούς που οι ίδιοι οι σύλλογοι επιλέγουν.

Επίσης, λαμβάνουν χώρα συναυλίες από παιδικά τμήματα, από την Μπάντα, από τους Παραδοσιακούς Καλαντιστές και τους Βυζαντινούς Υμνωδούς. Επιπλέον, την Παραμονή των

Τοπική ιστορία και πολιτισμός: η περίπτωση της πόλης του Ναυπλίου

Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς η Δημοτική Φιλαρμονική τραγουδά τα κάλαντα στους δρόμους της παλιάς πόλης, ενώ το βράδυ της παραμονής της Πρωτοχρονιάς λαμβάνει χώρα γιορτή για την υποδοχή της Νέας Χρονιάς.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΩΝ

ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

2007

ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΑΛΙΟΥ - Δ.Ε.Π.Α.Ν.

ΕΘΡΕΑΣΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΥ ΝΑΥΠΑΛΙΟΥ

Ο Δήμος Ναυπλίου και η ΔΕΠΙΑΝ κατά τους παλαιούς και νέους εθισμούς της πόλης, σε σύνθεση με γλέντι και τραγούδι, σας προσκαλεί να συμμετάσχετε στην εορταστική γιορτή των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς, που θα πραγματοποιηθεί στην Πλατεία Ελευθερίας, στις 22 Δεκεμβρίου 2007 και στις 1 Ιανουαρίου 2008.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ - ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ

Σάββατο 22/12/2007 και Κυριακή 23/12/2007

Πρωτοχρονιά

Από 19:00 - 19:00

Χριστουγεννιάτικη εορτή

Συμμετέχουν: Δήμος Ναυπλίου και η ΔΕΠΙΑΝ

Το βράδυ θα ακολουθήσει γλέντι και τραγούδι, που οι ίδιοι οι κάτοικοι θα επιλέξουν.

Σάββατο 22/12/2007

Βραδυνάκι - Ώρα 20:00

Χριστουγεννιάτικη Συναυλία Παλαιών Τραγουδιών

Δημοτική Φιλαρμονική Ναυπλίου και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

Κυριακή 23/12/2007

Τραγούδι - Ώρα 11:30

Η παρακάτω εορτή του Δήμου Ναυπλίου πραγματοποιείται με τη βοήθεια της

Εταιρείας Αντιπολιτείας

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

Κυριακή 23/12/2007

Βραδυνάκι - Ώρα 20:00

Χριστουγεννιάτικη Συναυλία από τη Φιλαρμονική και Παραδοσιακή Μουσική

Ναυπλίου και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑ ΑΓΑΠΗΣ

Σάββατο 22/12/2007

Πρωτοχρονιά - Ώρα 11:00

Χριστουγεννιάτικη Συναυλία

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

και η ΔΕΠΙΑΝ

- **Έκθεση Βιβλίου**

Εδώ και 16 πλέον χρόνια λαμβάνει χώρα κάθε χρόνο η Έκθεση Βιβλίου στην οδό Ωνάση, η οποία διαρκεί για 20 ημέρες. Ξεκινά συνήθως μετά τα μέσα Ιουλίου υπό την αιγίδα του Δήμου Ναυπλιέων και της Δ.Ε.Π.Α.Ν.

Εικόνα 4.56. Πρόσκληση για την τελετή εγκαίνιων της 16^{ης} Έκθεσης Βιβλίου.

- **Παρουσιάσεις βιβλίων, ημερίδες, διαλέξεις**

Παράλληλα, κατά τη διάρκεια του έτους δεν είναι λίγες οι παρουσιάσεις βιβλίων, οι ημερίδες και οι διαλέξεις, που διοργανώνονται στο Βουλευτικό, υπό την αιγίδα του Δήμου Ναυπλίου.

- **Έκθεση Ζωγραφικής**

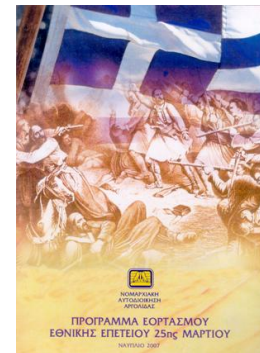
Κατά τη διάρκεια του έτους βρίσκονται στη Δημοτική Πινακοθήκη, η οποία στεγάζεται στον κήπο του Βουλευτικού, στημένα μόνιμα έργα του Δήμου Ναυπλιέων, καθώς επίσης φιλοξενούνται και εκθέσεις ιδιωτικών φορέων.

- **Εορτασμός Εθνικής Επετείου 25^{ης} Μαρτίου**

Θεσμό αποτελεί ο Εορτασμός της Εθνικής Επετείου της 25^{ης} Μαρτίου. Κάθε χρόνο γίνεται σημαιοστολισμός και φωταγωγούνται τα δημόσια και δημοτικά καταστήματα, τα Ν.Π.Δ.Δ. και οι τράπεζες.

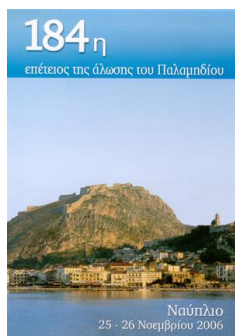
Την ημέρα της 25^{ης} Μαρτίου μετά την έπαρση της σημαίας, ακολουθεί επίσημη δοξολογία στο Μητροπολιτικό Ιερό Ναό του Αγίου Γεωργίου. Έπειτα γίνεται επιμνημόσυνη δέηση και κατάθεση στεφάνων στο χώρο του Ηρώου και στον προ του Ηρώου των Πεσόντων χώρο (Λεωφόρος 25^{ης} Μαρτίου) λαμβάνει χώρα, μπροστά από τους επίσημους, παρέλαση.

Εικόνα 4.57. Πρόγραμμα Εορτασμού της Επετείου της 25^{ης} Μαρτίου

- **Εορτασμός Άλωσης του Παλαμηδίου**

Εδώ και 184 χρόνια γιορτάζεται στην πόλη του Ναυπλίου η Άλωση του Παλαμηδίου. Στο πλαίσιο αυτό παραλαμβάνεται από το Δημαρχείο της πόλης η εικόνα του Σταίκου Σταϊκόπουλου και μεταφέρεται στο Παλαμήδι. Ακολουθεί επίσημη δοξολογία στο Μητροπολιτικό Ιερό Ναό του Αγίου Γεωργίου και άλλες εκδηλώσεις, όπως ο Παλαμήδιος δρόμος, απονομή μεταλλίων κ.ά.

Εικόνα 4.58. Πρόγραμμα Εορτασμού Άλωσης του Παλαμηδίου.

(Σταύρου και Χρονοπούλου, 2007)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην περιοχή που είναι χτισμένο το Ναύπλιο, στα πανάρχαια χρόνια ορθωνόταν η πόλη Ναυπλία, που σύμφωνα με τη μυθολογία πήρε το όνομά της από το γιο του Ποσειδώνα και της Αμυμώνης, Ναύπλιο. Γύρω στο 628 π. Χ. η Ναυπλία περιήλθε στην κυριαρχία των Αργείων, οι οποίοι τη μετέτρεψαν σε ναύσταθμό τους. Στα χρόνια της ρωμαϊκής κυριαρχίας ερημώθηκε από τους κατοίκους της, αλλά γύρω στον 3^ο αι. μ.Χ. η πόλη φαίνεται πως άρχισε να ανασυγκροτείται. Το 1180 μ.Χ. ο βυζαντινός αυτοκράτορας Μανουήλ Κομνηνός διόρισε ως άρχοντα του Ναυπλίου τον Σγουρό, που τον διαδέχθηκε ο γιος του, Λέων. Το 1210 η πόλη καταλήφθηκε από το Γουλιέλμο Βιλαρδουίνο, ο οποίος την παραχώρησε λίγα χρόνια αργότερα στο Φράγκο άρχοντα της Αθήνας Όθωνα Ντε λα Ρος και το 1388 περιήλθε στην ενετική κυριαρχία, ώσπου το 1540, ύστερα από τέσσερις μακροχρόνιες πολιορκίες, υποτάχθηκε στους Τούρκους. Τότε, πολλοί από τους Έλληνες κατοίκους της ακολούθησαν τους προηγούμενους κατακτητές, τους Ενετούς, οι οποίοι ξανακατέλαβαν την πόλη το 1686 και την κράτησαν μέχρι το 1714, που κατάφεραν να την ξαναπάρουν οι Τούρκοι. Κατά την Ελληνική Επανάσταση το Ναύπλιο έγινε ένας από τους σημαντικότερους πυρήνες του αγώνα. Από το ζυγό των κατακτητών απελευθερώθηκε το Νοέμβριο του 1821 και αργότερα έγινε πρωτεύουσα του νεότερου ελληνικού κράτους μέχρι το 1834.

Η ομορφιά του φυσικού τοπίου, καθώς και τα ονομαστά φρούρια και μνημεία της, την κάνουν ένα από τα σημαντικότερα τουριστικά κέντρα της Πελοποννήσου, αλλά και όλης της Ελλάδας. Τα σπουδαιότερα αξιοθέατα της είναι τα φρούρια Μπούρτζι, Παλαμήδι και Ακροναυπλία, καθώς και οι εκκλησίες του Αγίου Γεωργίου, του Αγίου Σπυρίδωνα, όπου δολογονήθηκε ο πρώτος κυβερνήτης του νεότερου ελληνικού κράτους, ο Ιωάννης Καποδίστριας, και του Αγίου Γεωργίου. Επιπλέον, μνημεία με ιστορική σημασία είναι ο Λέων των Βαυαρών, η προτομή της Μπουμπουλίνας, καθώς και οι ανδριάντες του Καποδίστρια, του Σταϊκόπουλου, του Υψηλάντη, των Φιλελλήνων και του Κολοκοτρώνη.

Επίσης, θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούν τα μουσεία της πόλης. Αυτά είναι το Αρχαιολογικό Μουσείο, το Παράρτημα της Εθνικής Πινακοθήκης, το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, το Πολεμικό Μουσείο, το Παιδικό Μουσείο «Σταθμός», το Μουσείο Κομπολογιού και η Δημόσια Βιβλιοθήκη του Ναυπλίου «Ο Παλαμήδης».

Η Ακροναυπλία, το Παλαμήδι, η θάλασσα, το Μπούρτζι μαζί με τα μνημεία και κτίρια που έχουν διαχρονικά ενσωματωθεί στον πολεοδομικό ιστό, συγκροτούν τη σημερινή αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της πόλης, συνθέτοντας μια μοναδική και ανεπανάληπτη εικόνα.

Ατενίζοντάς την από το λόφο της Ακροναυπλίας και στη συνέχεια κατηφορίζοντας, ανακαλύπτει κανείς την αρμονική συνύπαρξη ιστορικών κτιρίων όλων των εποχών – ενετικά, οθωμανικά, πρώιμα, νεοκλασικά – με μικρότερα λαϊκά κτίσματα, που μαζί με μια σειρά ιστορικών ιχνών και στοιχείων – κρήνες εποχής τουρκοκρατίας, ιστορικές επιγραφές και αναθήματα, ηρώα και φυσικά στοιχεία – συνθέτουν την αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της πόλης. Επιπλέον, το σχεδόν απόλυτα διατηρημένο οδικό δίκτυο, με μιά ποικιλία μορφών και ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, συμμετέχει στη σύνθεση αυτής της φυσιογνωμίας.

Το πλέον μακρόβιο φαινόμενο πολιτισμού στο Ναύπλιο των νεότερων χρόνων είναι η ύπαρξη Τύπου και τυπογραφίας. Ιδιαίτερη άνθηση του τοπικού Τύπου παρατηρείται τη χρονική περίοδο κατά την οποία το Ναύπλιο γίνεται πρωτεύουσα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους και ταυτίζεται με τον Τύπο της τότε Επικράτειας. Με τη μεταφορά, όμως, της πρωτεύουσας στην Αθήνα μετακομίζουν εκεί και οι εφημερίδες με εθνική εμβέλεια, ενώ άλλες παύουν την έκδοσή τους.

Σημαντική είναι η συμβολή των ναυπλιωτών ποιητών, λογοτεχνών και συγγραφέων στην ανάπτυξη των γραμμάτων στη χώρα μας. Μερικοί από αυτούς είναι ο Εμμανουήλ Λυκούδης, ο Ανδρέας Νικολαράς, ο Μήτσος Παπασπύρου, ο Δημήτρης Κακλαμάνος, η Ευγενία Ζωγράφου, ο Άγγελος Χαδιαράκος, ο Τάκης Φρεδιανός, ο Αλέξανδρος Βυζάντιος, ο Αχιλλέας Παράσχος, ο Μιχαήλ Λαμπруνίδης, ο Άγγελος Τερζάκης, ο Νίκος Καρούζος, ο Στέφανος Δάφνης, ο Αντώνης Λεκόπουλος, ο Θεόδωρος Κωστούρος, ο Αλέκος Μουτζουρίδης, ο Τάκης Δημόπουλος, ο Νίκος Καραγιάννης, ο Ρένος Γραικός, ο Πέτρος Πετρής, η Τερέζα Ρούβαλη – Παπαδόγιαννη, ο Φάνης Λελεμψής, ο Κώστα Θεοφανόπουλος, ο Τάκης Πετρουλάς, ο Πάνος Λιαλιάτσης, ο Αντώνιος Μομφεράτος και ο Γιώργος Πατρινιός, για τους οποίους ακολουθεί εκτενής αναφορά.

Από τους νεότερους, που έχουν εκφραστεί στο χώρο της ποίησης και της λογοτεχνίας, αξίζει να αναφερθούν ο Ηλίας Αυδούσης, ο Ανδρέας Βεροϊόπουλος, ο Κώστας Γιαννόπουλος, ο Ανδρέας Κλεισιάρης, η Όλγα Λάμπρου, ο Οδυσσέας Κουμαδωράκης, ο Λευτέρης Μπαρδάκος, ο Γιάννης Ρηγόπουλος, καθώς επίσης η Καίτη Χόντα – Καλαϊτζή.

Όσον αφορά στους εικαστικούς καλλιτέχνες, σημαντικό είναι το έργο της Λίντας Καταγά, της Λίντα Αντωνιάδη, της Τζένης Παπαδάκη, της Μαρίας Αγγελίδου, του Αντώνη Νόννη, καθώς και της Ευδοκίας Παπαγεωργίου – Σκλήρη.

Δυστυχώς η πόλη του Ναυπλίου δεν έχει δώσει πολλά στον τομέα της μουσικής. Οι μόνοι που έχουν αναδειχθεί είναι ο Μιχαήλ Βούρτσης. Ο Κωνσταντίνος Νόννης, ο Δημήτρης Τερζάκης και ο κ. Χαραμής, διευθυντής του Δημοτικού Ωδείου.

Πολλές και σημαντικές είναι οι εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα στην πόλη του Ναυπλίου υπό την αιγίδα όχι μόνο του ίδιου του Δήμου, αλλά και της Δ.Ε.Π.Α.Ν.

Έχουν καθιερωθεί πλέον οι παρακάτω εκδηλώσεις:

- Μουσικό Φεστιβάλ Ναυπλίου Κλασικής Μουσικής
- Αποκριάτικο Καρναβάλι
- Χριστουγεννιάτικες Εκδηλώσεις
- Εκδηλώσεις Τοπικών Σχημάτων
- Έκθεση Βιβλίου
- Παρουσιάσεις βιβλίων, ημερίδες, διαλέξεις
- Έκθεση Ζωγραφικής
- Εορτασμός Εθνικής Επετείου 25^{ης} Μαρτίου
- Εορτασμός Άλωσης του Παλαμηδίου

Ελληνική βιβλιογραφία

Βιβλία

- Moncel Th., (1984), «Οδοιπορικό του 1843 από την Αθήνα στο Ναύπλιο», εκδόσεις Ολκός – Αριάδνη, Αθήνα.
- Αντωνακάτου Ντ., (1973), «Αργολίδος περιήγησις», έκδοσις Νομαρχίας Αργολίδος, Αργολίδα.
- Αντωνακάτου Ντ., (1988), «Ναύπλιο '88», έκδοσις Νομαρχίας Αργολίδος, Αργολίδα.
- Αντωνίου Δ., (2000), «Η κατάσταση του Ναυπλίου κατά τα έτη 1833 - 1834», στο: «Ναυπλιακά Ανάλεκτα», έκδοση του Δήμου Ναυπλιέων, τ. 4, Ναύπλιο.
- Αντωνόπουλος, Π., (1984), «Βιογραφίες συγγραφέων και Ελλήνων λογοτεχνών», εκδόσεις Βυζάντιο, Αθήνα.
- Ανωγειανάκης Α., Ιωαννίδου – Μπαρμπαρήγου Μ. και Παπαδόπουλος Σ., (1978), «Εθνογραφικά», εκδόσεις Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος, τ. 1, Ναύπλιο.
- Βατικιώτης Κ., (1996), «Πελοπόννησος: Ναύπλιο, Μονεμβασία, Πύλος, Ναυαρίνο», εκδόσεις Καθημερινή Α.Ε., Αθήνα.
- Γεωργόπουλος Χ., (1992), «Το μνημείο του Δ. Υψηλάντη στο Ναύπλιο», στο: «Ναυπλιακά Ανάλεκτα», έκδοση του Δήμου Ναυπλιέων, τ. 1, Ναύπλιο.
- Γκόνης Θ., (2004), «Μια πόλη στη λογοτεχνία: Ναύπλιο», εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα.
- Γκούμα Μ., (1991), «Δημοτική Πινακοθήκη», στο: «Απόπειρα Λόγου και Τέχνης», τ. 1, έκδοση της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας Απόπειρα, Ναύπλιο.
- Δρακοπούλου Ε. και Χατζηδάκης Μ., (1997), «Έλληνες ζωγράφοι μετά την Άλωση (1450 - 1830)», εκδόσεις Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, τ. 2, Αθήνα.
- Ζήβας Δ., (1994), «Ναύπλιο. Ολοκληρωμένο πρόγραμμα προστασίας της παλιάς πόλης του Ναυπλίου – Προκαταρκτική έκθεση», εκδόσεις Σπουδαστηρίου Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, Αθήνα.
- Ζήβας Δ., (2002) «Η προστασία του ιστορικού κέντρου του Ναυπλίου. Το θεωρητικό πλαίσιο», Απόπειρα Λόγου και τέχνης, τ. 3, Αθήνα.
- Θέμελης Κ., (1991), «Νίκος Καρούζος: Η τελευταία συνέντευξη στον Κώνσταντινο Αν. Θέμελη», εκδόσεις ύψιλον / βιβλία, Αθήνα.
- Καρδαμίτση – Αδάμη Μ., (1998), «Το έργο του Wulf Schaeffer για το Ναύπλιο (Λίγα στοιχεία για τη ζωή και το έργο του)», στο: «Ναυπλιακά Ανάλεκτα», έκδοση του Δήμου Ναυπλιέων, τ. 3, Ναύπλιο.

- Καρδαμίτση – Αδάμη Μ., (2000), «*Η κατάσταση στο Ναύπλιο στις αρχές του 1833*», στο: «*Ναυπλιακά Ανάλεκτα*», έκδοση του Δήμου Ναυπλιέων, τ. 4, Ναύπλιο.
- Καρδαμίτση – Αδάμη Μ., (2000), «*Πρόνοια, ο πρώτος προσφυγικός συνοικισμός της ελεύθερης Ελλάδας*», στο: «*Ναυπλιακά Ανάλεκτα*», έκδοση του Δήμου Ναυπλιέων, τ. 4, Ναύπλιο.
- Καρκαβίτσας Α., (1998), «*Αι φυλακαί του Ναυπλίου*», στο: «*Ταξιδιωτικά*», εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα.
- Καρούζου Σ., (1979), «*Το Ναύπλιο*», έκδοσις της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα.
- Καρποδίνη – Δημητριάδη Ε., (1993), «*Κάστρα της Πελοποννήσου*», εκδόσεις Adams, Αθήνα.
- Κορομπόκης Δ., (2000), «*Οι καθολικοί στο Ναύπλιο*», στο: «*Ναυπλιακά Ανάλεκτα*», έκδοση του Δήμου Ναυπλιέων, τ. 4, Ναύπλιο.
- Κούρια Α., (χ. χρ.), «*Napoli di Romania*», εκδόσεις Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος, Ναύπλιο.
- Κυμπούρη Μ. και Στεφανίδου Α., (2004), «*Η νεοκλασική αρχιτεκτονική όπως διαμορφώθηκε στην πόλη του Ναυπλίου*», εκδόσεις Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη.
- Κυριακίδης Κ. και Μαλικούτη Τ., (1984), «*Ναύπλιο. Αναγνώριση και ανάλυση ιστορικού κέντρου*», εκδόσεις Σπουδαστηρίου Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, Αθήνα.
- Κυριακίδης Κ. και Μαλικούτη Τ., (1984), «*Ναύπλιο*», εκδόσεις Σπουδαστηρίου Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, Αθήνα.
- Λαμπρινίδης Μ., (1950), «*Η Ναυπλία από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των καθ' ημάς*», εκδόσεις Κλεισιούνη, Αθήνα.
- Λαμπρινίδης Μ., (1975), «*Η Ναυπλία*», εκδόσεις Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Ναυπλίου «Ο Παλαμήδης», Ναύπλιο.
- Λιαλιάτσης Π., (1994), «*Η Αργολική Λογοτεχνία 1830 - 1993*», εκδόσεις Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Ναυπλίου «Ο Παλαμήδης», Ναύπλιο.
- Μαϊστρου Ε., (1991), «*Η παλιά πόλη του Ναυπλίου. Πολεοδομικός σχεδιασμός – Προτάσεις προστασίας*», στο: «*Απόπειρα Λόγου και Τέχνης*», τ. 2, Αθήνα.
- Μεταλλινός Δ., Μπούρα Ν. και Τσιτιμάκη Μ., (1993), «*Οι οχυρώσεις του Ναυπλίου και η εξέλιξή τους*», εκδόσεις Σπουδαστηρίου Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, Αθήνα.

- Σκλαβενίτης Τ., (1984), *«Ευρετήριο Δημοτικού Αρχείου Ναυπλίου 1828 - 1899»*, εκδόσεις Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, Αθήνα.
- Σπαθάρη Ε., (2000), *«Ναύπλιο – Παλαμήδι. Ιστορικός και Αρχαιολογικός οδηγός»*, εκδόσεις Έσπερος, Αθήνα.
- Στεφάνου Ι., (1976), *«Ναύπλιο: σημειολογική διερεύνηση του χαρακτήρα της ιστορικής πόλης»*, εκδόσεις Σπουδαστηρίου Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, Αθήνα.
- Στράβων, (1994), *«Γεωγραφικά»*, εκδόσεις Κάκτος, Αθήνα.
- Χατζηπολάκης Π., (1992), *«Η παράδοση για το Παλαμήδι»*, στο: *«Ναυπλιακά Ανάλεκτα»*, έκδοση του Δήμου Ναυπλιέων, τ. 1, Ναύπλιο.
- Χώρας Α., (2000), *«Το αρχείο του Στάικου Σταϊκόπουλου, ελευθερωτή του Ναυπλίου (1822)»*, στο: *«Ναυπλιακά Ανάλεκτα»*, έκδοση του Δήμου Ναυπλιέων, τ. 4, Ναύπλιο.
- Χώρας Γ., (1994), *«Μουσική παιδεία και ζωή στο Ναύπλιο (18^{ος} – 20^{ος} αιώνες)»*, έκδοση του Δήμου Ναυπλιέων, Ναύπλιον.
- Χωρίς συγγραφέα, (1862), *«Η εφημερίδα της Ναυπλιακής Επανάστασης, Φλεβάρης – Μάρτης»*, έκδοση της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας Απόπειρα, Ναύπλιο.
- Χωρίς συγγραφέα, (1992), *«Ναύπλιο. Αφιέρωμα στην παλιά πόλη.»*, έκδοση της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας Απόπειρα, Ναύπλιο.
- Χωρίς συγγραφέα, (1995), *«Ναυπλιακό Ημερολόγιο»*, έκδοση της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας Απόπειρα, Ναύπλιο.
- Χωρίς συγγραφέα, (1997), *«Καλλιόπη Σπ. Παπαλεξοπούλου (1809 - 1898): Η ελληνίδα μαντάμ Ρολάν»*, έκδοση της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας Απόπειρα, Ναύπλιο.
- Χωρίς συγγραφέα, (1999), *«Ναύπλιον. Ένας αιώνας όψεις, Αίθουσα Τέχνης Ναυπλίου»*, εκδόσεις Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος, Ναύπλιο.
- Χωρίς συγγραφέα, (2000), *«Συμπόσιο: Άγγελος Τερζάκης. 20 χρόνια από το θάνατό του.»*, Πρακτικά Συμποσίου, εκδόσεις Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Ναυπλίου «Ο Παλαμήδης», Ναύπλιο.

Βελτία

- Βερδελής Ν., (1964), *«Ανασκαφαί και τυχαία ευρήματα εις Αργολιδοκορινθίαν κατά το 1963»*, Αρχαιολογικό δελτίο 19, Β1 – Χρονικά.

- Δανούσης Κ., (1994), «Ναύπλιο: καταγραφή οικοδομών παρά το θαλάσσιο τείχος (1829)», Δελτίο Ιστορικών Μελετών Ναυπλίου 73.
- Κριτζάς Χ., (1974), «Αργολιδοκορινθία», Αρχαιολογικό Δελτίο 29, Β2 – Χρονικά.
- Λαζαρίδης Π., (1973), «Βυζαντινά και μεσαιωνικά μνημεία Πελοποννήσου», Αρχαιολογικό δελτίο 28, Β1 – Χρονικά.
- Μπιμπής Ι., (1997), «Η άνοιξη του νέου Βουλευτηρίου», Δελτίο Ιστορικών Μελετών Ναυπλίου 113.
- Παπαχριστοδούλου Χ., (1969), «Στερέωσις και Λοιπαί Εργασίαι επί Μνημείων και Αρχαιολογικών Χώρων», Αρχαιολογικό δελτίο 24, Β1 – Χρονικά.
- Πρωτονοταρίου – Δεϊλάκη Ε., (1969), «Ναύπλιον», Αρχαιολογικό δελτίο 24, Β1 – Χρονικά.
- Πρωτονοταρίου – Δεϊλάκη Ε., (1973), «Αργολιδοκορινθία», Αρχαιολογικό δελτίο 28, Β1 – Χρονικά.
- Πρωτονοταρίου – Δεϊλάκη Ε., (1973), «Αρχαιότητες Αργολίδος - Κορινθίας», Αρχαιολογικό δελτίο 28, Β1 – Χρονικά.
- Σπηλιωτάκης Κ., (1973), «Τα εν Ναπλίου κτίρια του Βουλευτικού και του Εκτελεστικού (1824 - 1826)», Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρίας της Ελλάδος 20.
- Χωρίς συγγραφέα, (1993), «Σχετικά με τις ονομασίες δύο ναών του Ναυπλίου. Του Αγίου Αντωνίου και του Αγίου Γεωργίου.», Δελτίο Ιστορικών Μελετών Ναυπλίου 61.

Πρακτικά

- Δωροβίνης Κ., (1985), «Ο σχεδιασμός του Ναυπλίου κατά την Καποδιστριακή περίοδο (1823-1833), η ειδική περίπτωση και τα γενικότερα προβλήματα», Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου Ιστορίας «Νεοελληνική Πόλη, Οθωμανικές Κληρονομίες και Ελληνικό Κράτος», Αθήνα.
- Κανελλόπουλος Κ., (1988), «Πολιτιστική ανάπτυξη και προβλήματα έρευνας», Πρακτικά Α΄ Αναπτυξιακού Συνεδρίου Πελοποννήσου.
- Κανελλόπουλος Κ., (1989), «Κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού. Οι επιπτώσεις στον τοπικό πολιτισμό», Πρακτικά Β΄ Αναπτυξιακού Συνεδρίου Πελοποννήσου.
- Κανελλόπουλος Κ., (1992), «Τουρισμός: Εξυγίανση, αναβάθμιση. Σε αδιέξοδο το τουριστικό μας πρότυπο», Πρακτικά Ε΄ Αναπτυξιακού Συνεδρίου Πελοποννήσου.
- Καρδαμίτση – Αδάμη Μ., (1994), «Οι πλατείες του Ναυπλίου», Πρακτικά Συνεδρίου «Νέες πόλεις πάνω σε παλιές. Το παράδειγμα της Σπάρτης.», Σπάρτη.

- Κλειώση Π., (1976), *«Το Ναύπλιον και η διοικητική ιστορία της Ελλάδος»*, Πρακτικά Α΄ Συνεδρίου Αργολικών Σπουδών, Ναύπλιο.
- Κοτσώνης Λ., (1976), *«Συμβάντα μετά την κατάληψιν του Ναυπλίου(1822)»*, Πρακτικά Α΄ Συνεδρίου Αργολικών Σπουδών, Ναύπλιο.
- Κρίππας Η., (1976), *«Το Ναύπλιον γενέθλια πόλις της εφημερίδος της Κυβερνήσεως»*, Πρακτικά Α΄ Συνεδρίου Αργολικών Σπουδών, Ναύπλιο.
- Κωστάκη Π., (1976), *«Ο Ελνίγα Τσελεμπή στο Ναύπλιο»*, Πρακτικά Α΄ Συνεδρίου Αργολικών Σπουδών, Ναύπλιο.
- Μπελιά Δ., (1976), *«Η «Ηώς» και η «Αθηνά» του Ναυπλίου»*, Πρακτικά Α΄ Συνεδρίου Αργολικών Σπουδών, Ναύπλιο.
- Τριανταφύλλου Ν., (1976), *«Εξ επιστολαί Καλλιόπης Π. Παπαλεξοπούλου σωζόμεναι εις Πάτρας»*, Πρακτικά Α΄ Συνεδρίου Αργολικών Σπουδών, Ναύπλιο.
- Χαριτωνίδου Σ., (1953), *«Ανασκαφαί εν Ναυπλία»*, Πρακτικά Αρχαιολογικής Εταιρείας.
- Χαριτωνίδου Σ., (1954), *«Ανασκαφαί εν Ναυπλία»*, Πρακτικά Αρχαιολογικής Εταιρείας.
- Χαριτωνίδου Σ., (1955), *«Ανασκαφαί εν Ναυπλία»*, Πρακτικά Αρχαιολογικής Εταιρείας.

Ανέκδοτες πηγές

- Συνέντευξη του αρχαιολόγου, κ. Χαράλαμπου Αντωνιάδη από την Δ΄ Εφορεία Αρχαιοτήτων Ναυπλίου.
- Συνέντευξη ιδρύτριας Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος, κ. Ιωάννας Παπαιωάννου.
- Συνέντευξη από τις κυρίες Σταύρου και Χρονοπούλου, υπεύθυνες του Πολιτιστικού Τμήματος του Δήμου Ναυπλιέων.
- Τραγανού Ο., (1974), *«Το Ναύπλιο από τον 13^ο αιώνα ως σήμερα»*, Διάλεξη στην έδρα Ιστορίας Αρχιτεκτονικής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
- Χωρίς συγγραφέα, (1941), *«Γενικός Κανονισμός των Χρεών του εν Ναυπλίω Β΄ Γυμνασίου και Ελληνικού Σχολείου»*, εκ του Βασ. Τυπογραφείου, Αθήνα.

Άρθρα εφημερίδων

- Βασιλειάδης Δ., (1968), «Το Ναύπλιο», *Νέα Εστία*, 15 Νοεμβρίου 1968, 105 – 136.
- Ελενόπουλος Γ., (1989), «Ανάπλι: Η πόλη που χάνει το χρώμα της», *Η Καθημερινή*, 12 Σεπτεμβρίου 1989, 22 – 24
- Κακαουνάκης Ν., (1982), «Ναύπλιο. Μια πόλη μνημείο με ανθρώπινο πρόσωπο», *Το Βήμα*, 7 Φεβρουαρίου 1982, 15 -18.
- Καρδαμίτση – Αδάμη Μ., (1995), «Η παλιά πόλη. Η διαμόρφωση του ιστορικού κέντρου από την Ενετοκρατία στην Καποδιστριακή και Οθωμανική περίοδο», *Επτά Ημέρες. Η Καθημερινή*, 12 Νοεμβρίου 1995, 16 -18.
- Καρδαμίτση – Αδάμη Μ., (1995), «Μια μακραίωνη πορεία... Το Ναύπλιο κατοικείται από συνεχώς από την προϊστορική εποχή έως σήμερα», *Επτά Ημέρες. Η Καθημερινή*, 12 Νοεμβρίου 1995, 2 – 7.
- Μαϊστρου Ε., (1995), «Μοναδική αρχιτεκτονική ατμόσφαιρα. Μνημεία και ιστορικά κτίρια συνθέτουν την ανεπανάληπτη φυσιογνωμία αυτής της πόλης», *Επτά Ημέρες. Η Καθημερινή*, 12 Νοεμβρίου 1995, 12 – 15.
- Μπασιτιάς Κ., (1956), «Αγία Μονή Ναυπλίου», *Βραδυνή*, 17 Αυγούστου 1956, 9 – 10.
- Πιτερός Χ., (1993), «Το αρχαιολογικό Μουσείο Ναυπλίου. Σημαντικά εκθέματα της προϊστορικής εποχής και του μυκηναϊκού κόσμου», *Η Καθημερινή*, 15 Μαρτίου 1995, 18 – 20.
- Τσιτιμάκη Μ., (1995), «Κάστρα και οχυρώσεις. Τα εντυπωσιακά φρούρια της Ακροναυπλίας, του Παλαμηδίου και το νησί – οχυρό Μπούρτζι» *Επτά Ημέρες. Η Καθημερινή*, 12 Νοεμβρίου 1995, 8 – 11.
- Φωτόπουλος Χ., (1997), «Η γένεση της Σχολής, Το Χρονικό της ίδρυσης και η πορεία της από το 1828 έως το 1912», *Επτά Ημέρες. Η Καθημερινή*, 24 Αυγούστου 1997, 2 – 5.
- Χώρας Α., (1995), «Εκκλησίες του Ναυπλίου. Οι ιστορικοί ναοί και η Αγία Μονή νησίδες Ελληνικότητας και Ορθοδοξίας», *Επτά Ημέρες. Η Καθημερινή*, 12 Νοεμβρίου 1995, 18 – 20.

Ξένη Βιβλιογραφία

- Philippson A., (1959), *Die Griechischen Landschaften*, Architectura, Frankfurt.
- Roussos – Milidonis M., and Bernjard J., (1992) *Das Denkmal den Philellen in der Katholischen Kirche zu Nafplio. Geschichtliche Betrachtung und zeitgenossischer Ausblick*, Esperos, Athen.
- Schaeffer W., (1936), *Baugeschichte der Stadt Nauplia im Mittelalter*, Danzing, Berlin.
- Schaeffer W., (1959), *das Stadtor von Akronafplia, Neue Auwgrabungen im Nahen Osten, Mittelmeerraum und in Deutschland*, Bericht über die Tagung der Koldewey – Gesellschaft – Vereinigung fur baugeschichtkiche Forschung e.v. in Xanten von 19 bis 23 Mai 1959.
- Schaeffer W., *Venazianische Festugbaukunstim Griechenland zum Ausban der Festung Nafplion*, Arcitectura, Berlin.